

Kl. 13.00–16.02

18.00–20.33

§ 1 Beslut om ärenden som slutdebatterats den 19 maj

SoU18 Socialtjänstfrågor – barn och unga

Punkt 1 (Insatser för barn och unga)

1. utskottet

2. res. 3 (C)

3. res. 4 (KD)

4. res. 5 (L)

Förberedande votering 1:

19 för res. 4

16 för res. 5

256 avstod

58 frånvarande

Kammaren biträdde res. 4.

Förberedande votering 2:

26 för res. 3

19 för res. 4

247 avstod

57 frånvarande

Kammaren biträdde res. 3.

Huvudvotering:

107 för utskottet

26 för res. 3

159 avstod

57 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 85 S, 21 V, 1 -

För res. 3: 26 C

Avstod: 59 M, 52 SD, 19 KD, 16 L, 13 MP

Frånvarande: 15 S, 11 M, 9 SD, 5 C, 6 V, 3 KD, 4 L, 3 MP, 1 -

Prot. 2021/22:121
31 maj

Punkt 2 (Tidigare tillkännagivanden)

1. utskottet
2. res. 7 (S, V, MP)

Votering:

172 för utskottet

120 för res. 7

57 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 59 M, 52 SD, 26 C, 19 KD, 16 L

För res. 7: 85 S, 21 V, 13 MP, 1 -

Frånvarande: 15 S, 11 M, 9 SD, 5 C, 6 V, 3 KD, 4 L, 3 MP, 1 -

Punkt 3 (Familjehemsplaceringar)

1. utskottet
2. res. 8 (SD)

Votering:

196 för utskottet

52 för res. 8

44 avstod

57 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 85 S, 59 M, 4 V, 19 KD, 16 L, 13 MP

För res. 8: 52 SD

Avstod: 26 C, 17 V, 1 -

Frånvarande: 15 S, 11 M, 9 SD, 5 C, 6 V, 3 KD, 4 L, 3 MP, 1 -

Momodou Malcolm Jallow (V) anmälde att han avsett att avstå från att rösta men markerats ha röstat ja.

Punkt 4 (Hem för vård eller boende)

1. utskottet
2. res. 11 (M)
3. res. 13 (V)

Förberedande votering:

60 för res. 11

22 för res. 13

210 avstod

57 frånvarande

Kammaren biträdde res. 11.

Fredrik Malm (L) anmälde att han avsett att avstå från att rösta men markerats ha röstat ja.

Huvudvotering:

159 för utskottet

59 för res. 11

75 avstod

56 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:
För utskottet: 85 S, 26 C, 19 KD, 16 L, 13 MP
För res. 11: 59 M
Avstod: 52 SD, 22 V, 1 -
Frånvarande: 15 S, 11 M, 9 SD, 5 C, 5 V, 3 KD, 4 L, 3 MP, 1 -

Prot. 2021/22:121

31 maj

Övriga punkter

Kammaren biföll utskottets förslag.

FiU32 Kompletterande bestämmelser till EU:s förordning om återhämtning och resolution av centrala motparter

Kammaren biföll utskottets förslag.

§ 2 Beslut om ärenden som slutdebatterats den 30 maj

SoU33 Barnets bästa när vård enligt LVU upphör – lex lilla hjärtat

Punkt 4 (Ny LVU)

1. utskottet
2. res. 2 (S, V, MP)

Votering:

172 för utskottet

121 för res. 2

56 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 59 M, 52 SD, 26 C, 19 KD, 16 L

För res. 2: 85 S, 22 V, 13 MP, 1 -

Frånvarande: 15 S, 11 M, 9 SD, 5 C, 5 V, 3 KD, 4 L, 3 MP, 1 -

Punkt 5 (Expertsynpunkter)

1. utskottet
2. res. 3 (M, SD, L)

Votering:

165 för utskottet

128 för res. 3

56 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 85 S, 26 C, 22 V, 19 KD, 12 MP, 1 -

För res. 3: 59 M, 52 SD, 16 L, 1 MP

Frånvarande: 15 S, 11 M, 9 SD, 5 C, 5 V, 3 KD, 4 L, 3 MP, 1 -

Maria Ferm (MP) anmälde att hon avsett att rösta ja men markerats ha röstat nej.

Punkt 9 (Kompetensen vid domstolar)

1. utskottet
2. res. 6 (M, SD, L)

Votering:

166 för utskottet

127 för res. 6

56 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 85 S, 26 C, 22 V, 19 KD, 13 MP, 1 -

För res. 6: 59 M, 52 SD, 16 L

Frånvarande: 15 S, 11 M, 9 SD, 5 C, 5 V, 3 KD, 4 L, 3 MP, 1 -

Punkt 15 (Uppföljning efter vård enligt socialtjänstlagen)

1. utskottet
2. res. 9 (KD)

Votering:

261 för utskottet

19 för res. 9

13 avstod

56 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 85 S, 59 M, 52 SD, 26 C, 22 V, 16 L, 1 -

För res. 9: 19 KD

Avstod: 13 MP

Frånvarande: 15 S, 11 M, 9 SD, 5 C, 5 V, 3 KD, 4 L, 3 MP, 1 -

Punkt 18 (Resurstillskott för arbete med uppföljning)

1. utskottet
2. res. 11 (V)

Votering:

269 för utskottet

23 för res. 11

57 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 85 S, 59 M, 51 SD, 26 C, 19 KD, 16 L, 13 MP

För res. 11: 22 V, 1 -

Frånvarande: 15 S, 11 M, 10 SD, 5 C, 5 V, 3 KD, 4 L, 3 MP, 1 -

Punkt 19 (Barnombud)

1. utskottet
2. res. 12 (MP)

Votering:

280 för utskottet

13 för res. 12

56 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partvis fördelning av rösterna:

För utskottet: 85 S, 59 M, 52 SD, 26 C, 22 V, 19 KD, 16 L, 1 -

För res. 12: 13 MP

Frånvarande: 15 S, 11 M, 9 SD, 5 C, 5 V, 3 KD, 4 L, 3 MP, 1 -

Prot. 2021/22:121

31 maj

Övriga punkter

Kammaren biföll utskottets förslag.

JuU29 Terrorism

Punkt 4 (Förebyggande arbete på lokal nivå)

1. utskottet

2. res. 4 (L)

Votering:

277 för utskottet

16 för res. 4

56 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partvis fördelning av rösterna:

För utskottet: 85 S, 59 M, 52 SD, 26 C, 22 V, 19 KD, 13 MP, 1 -

För res. 4: 16 L

Frånvarande: 15 S, 11 M, 9 SD, 5 C, 5 V, 3 KD, 4 L, 3 MP, 1 -

Punkt 5 (Nationellt avhoppprogram)

1. utskottet

2. res. 5 (MP)

Votering:

281 för utskottet

13 för res. 5

55 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partvis fördelning av rösterna:

För utskottet: 85 S, 59 M, 52 SD, 27 C, 22 V, 19 KD, 16 L, 1 -

För res. 5: 13 MP

Frånvarande: 15 S, 11 M, 9 SD, 4 C, 5 V, 3 KD, 4 L, 3 MP, 1 -

Punkt 7 (Säkerhetspolisens tillgång till Migrationsverkets asylsystem)

1. utskottet

2. res. 6 (SD)

Votering:

242 för utskottet

52 för res. 6

55 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partvis fördelning av rösterna:

För utskottet: 85 S, 59 M, 27 C, 22 V, 19 KD, 16 L, 13 MP, 1 -

För res. 6: 52 SD

Frånvarande: 15 S, 11 M, 9 SD, 4 C, 5 V, 3 KD, 4 L, 3 MP, 1 -

Prot. 2021/22:121
31 maj

Punkt 10 (Deltagande i våldsbejakande organisationer)

1. utskottet
2. res. 9 (M, SD, KD)

Votering:

164 för utskottet

131 för res. 9

54 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 85 S, 27 C, 22 V, 16 L, 13 MP, 1 -

För res. 9: 59 M, 53 SD, 19 KD

Frånvarande: 15 S, 11 M, 8 SD, 4 C, 5 V, 3 KD, 4 L, 3 MP, 1 -

Övriga punkter

Kammaren biföll utskottets förslag.

JuU30 Nytt regelverk för kvalificerade säkerhetsärenden

Punkt 1 (Nytt regelverk för kvalificerade säkerhetsärenden)

1. utskottet

2. res. 1 (V)

Votering:

272 för utskottet

23 för res. 1

54 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 85 S, 59 M, 53 SD, 27 C, 19 KD, 16 L, 13 MP

För res. 1: 22 V, 1 -

Frånvarande: 15 S, 11 M, 8 SD, 4 C, 5 V, 3 KD, 4 L, 3 MP, 1 -

Punkt 5 (Tvångsmedel)

1. utskottet

2. res. 5 (S, C, V, MP)

Votering:

146 för utskottet

148 för res. 5

55 frånvarande

Kammaren biföll res. 5.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 59 M, 52 SD, 19 KD, 16 L

För res. 5: 85 S, 27 C, 22 V, 13 MP, 1 -

Frånvarande: 15 S, 11 M, 9 SD, 4 C, 5 V, 3 KD, 4 L, 3 MP, 1 -

Punkt 6 (Straffansvar)

1. utskottet
2. res. 6 (M, KD, L)
3. res. 7 (SD)

Förberedande votering:

94 för res. 6

53 för res. 7

149 avstod

53 frånvarande

Kammaren biträdde res. 6.

Huvudvotering:

129 för utskottet

95 för res. 6

72 avstod

53 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 84 S, 28 C, 3 V, 13 MP, 1 -

För res. 6: 1 S, 59 M, 19 KD, 16 L

Avstod: 53 SD, 19 V

Frånvarande: 15 S, 11 M, 8 SD, 3 C, 5 V, 3 KD, 4 L, 3 MP, 1 -

Ida Gabrielsson, Vasiliki Tsouplaki och Jessica Wetterling (alla V) anmälde att de avsett att avstå från att rösta men markerats ha röstat ja.

Punkt 8 (Ny utredning)

1. utskottet
2. res. 10 (S, C, V, MP)

Votering:

147 för utskottet

149 för res. 10

53 frånvarande

Kammaren biföll res. 10.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 59 M, 53 SD, 19 KD, 16 L

För res. 10: 85 S, 28 C, 22 V, 13 MP, 1 -

Frånvarande: 15 S, 11 M, 8 SD, 3 C, 5 V, 3 KD, 4 L, 3 MP, 1 -

Punkt 9 (Diplomatiska garantier)

1. utskottet
2. res. 11 (S, C, V, MP)

Votering:

147 för utskottet

149 för res. 11

53 frånvarande

Kammaren biföll res. 11.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 59 M, 53 SD, 19 KD, 16 L

För res. 11: 85 S, 28 C, 22 V, 13 MP, 1 -

Frånvarande: 15 S, 11 M, 8 SD, 3 C, 5 V, 3 KD, 4 L, 3 MP, 1 -

Punkt 10 (Registrering av biometriska personuppgifter)

1. utskottet
2. res. 12 (S, C, V, MP)

Votering:

147 för utskottet

149 för res. 12

53 frånvarande

Kammaren biföll res. 12.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 59 M, 53 SD, 19 KD, 16 L

För res. 12: 85 S, 28 C, 22 V, 13 MP, 1 -

Frånvarande: 15 S, 11 M, 8 SD, 3 C, 5 V, 3 KD, 4 L, 3 MP, 1 -

Punkt 11 (Begränsning av ekonomiska rättigheter)

1. utskottet
2. res. 13 (S, C, V, MP)

Votering:

147 för utskottet

149 för res. 13

53 frånvarande

Kammaren biföll res. 13.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 59 M, 53 SD, 19 KD, 16 L

För res. 13: 85 S, 28 C, 22 V, 13 MP, 1 -

Frånvarande: 15 S, 11 M, 8 SD, 3 C, 5 V, 3 KD, 4 L, 3 MP, 1 -

Övriga punkter

Kammaren biföll utskottets förslag.

JuU31 En samlad straffrättslig terrorismlagstiftning

Punkt 1 (En samlad straffrättslig terrorismlagstiftning)

1. utskottet
2. res. 1 (V)

Votering:

273 för utskottet

23 för res. 1

53 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 85 S, 59 M, 53 SD, 28 C, 19 KD, 16 L, 13 MP

För res. 1: 22 V, 1 -

Frånvarande: 15 S, 11 M, 8 SD, 3 C, 5 V, 3 KD, 4 L, 3 MP, 1 -

Punkt 2 (Terroristbrottets subjektiva rekvisit)

1. utskottet
2. res. 2 (M, SD, KD)

Votering:

148 för utskottet

130 för res. 2

18 avstod

53 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 85 S, 1 M, 28 C, 4 V, 16 L, 13 MP, 1 -

För res. 2: 58 M, 53 SD, 19 KD

Avstod: 18 V

Frånvarande: 15 S, 11 M, 8 SD, 3 C, 5 V, 3 KD, 4 L, 3 MP, 1 -

Hans Rothenberg (M) anmälde att han avsett att rösta nej men markerats ha röstat ja.

Lotta Johnsson Fornarve, Elin Segerlind och Vasiliki Tsouplaki (alla V) anmälde att de avsett att avstå från att rösta men markerats ha röstat ja.

Punkt 3 (Samröre med terroristorganisation)

1. utskottet

2. res. 3 (S, C, V, MP)

Votering:

147 för utskottet

149 för res. 3

53 frånvarande

Kammaren biföll res. 3.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 59 M, 53 SD, 19 KD, 16 L

För res. 3: 85 S, 28 C, 22 V, 13 MP, 1 -

Frånvarande: 15 S, 11 M, 8 SD, 3 C, 5 V, 3 KD, 4 L, 3 MP, 1 -

Punkt 4 (Samröre med ensamagerande terrorister)

1. utskottet

2. res. 4 (KD)

Votering:

256 för utskottet

19 för res. 4

21 avstod

53 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 85 S, 59 M, 53 SD, 28 C, 1 V, 16 L, 13 MP, 1 -

För res. 4: 19 KD

Avstod: 21 V

Frånvarande: 15 S, 11 M, 8 SD, 3 C, 5 V, 3 KD, 4 L, 3 MP, 1 -

Lorena Delgado Varas (V) anmälde att hon avsett att avstå från att rösta men markerats ha röstat ja.

Punkt 5 (Deltagande i terroristorganisation)

1. utskottet

2. res. 5 (S, C, V, MP)

Votering:

147 för utskottet

149 för res. 5

53 frånvarande

Kammaren biföll res. 5.

Prot. 2021/22:121
31 maj

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 59 M, 53 SD, 19 KD, 16 L

För res. 5: 85 S, 28 C, 22 V, 13 MP, 1 -

Frånvarande: 15 S, 11 M, 8 SD, 3 C, 5 V, 3 KD, 4 L, 3 MP, 1 -

Punkt 6 (Förberedelse till resa för terrorism eller särskilt allvarlig brottslighet)

1. utskottet

2. res. 6 (M, KD, L)

Votering:

180 för utskottet

94 för res. 6

22 avstod

53 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 85 S, 53 SD, 28 C, 13 MP, 1 -

För res. 6: 59 M, 19 KD, 16 L

Avstod: 22 V

Frånvarande: 15 S, 11 M, 8 SD, 3 C, 5 V, 3 KD, 4 L, 3 MP, 1 -

Punkt 7 (Skärpta straff för terroristbrott)

1. utskottet

2. res. 7 (S, C, V, MP)

Votering:

147 för utskottet

149 för res. 7

53 frånvarande

Kammaren biföll res. 7.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 59 M, 53 SD, 19 KD, 16 L

För res. 7: 85 S, 28 C, 22 V, 13 MP, 1 -

Frånvarande: 15 S, 11 M, 8 SD, 3 C, 5 V, 3 KD, 4 L, 3 MP, 1 -

Punkt 8

Kammaren biföll utskottets förslag.

JuU40 Ett modernare straffrättsligt skydd mot hemfridsbrott och olaga intrång

Punkt 2 (Skärpta straff för hemfridsbrott och olaga intrång)

1. utskottet

2. res. 1 (M, SD, KD)

Votering:

165 för utskottet

131 för res. 1

53 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 85 S, 28 C, 22 V, 16 L, 13 MP, 1 -

För res. 1: 59 M, 53 SD, 19 KD

Frånvarande: 15 S, 11 M, 8 SD, 3 C, 5 V, 3 KD, 4 L, 3 MP, 1 -

Punkt 4 (Skydd inom ett större geografiskt område)

1. utskottet
2. res. 3 (M, SD, KD)

Votering:

165 för utskottet

131 för res. 3

53 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 85 S, 28 C, 22 V, 16 L, 13 MP, 1 -

För res. 3: 59 M, 53 SD, 19 KD

Frånvarande: 15 S, 11 M, 8 SD, 3 C, 5 V, 3 KD, 4 L, 3 MP, 1 -

Punkt 5 (Särskild brottskod och ökad kartläggning av djurrätsrelaterad brottslighet)

1. utskottet
2. res. 4 (S, V, MP)

Votering:

175 för utskottet

121 för res. 4

53 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 59 M, 53 SD, 28 C, 19 KD, 16 L

För res. 4: 85 S, 22 V, 13 MP, 1 -

Frånvarande: 15 S, 11 M, 8 SD, 3 C, 5 V, 3 KD, 4 L, 3 MP, 1 -

Punkt 7 (Åtgärder mot djurrätsrelaterad brottslighet)

1. utskottet
2. res. 7 (SD)
3. res. 8 (C)

Förberedande votering:

53 för res. 7

27 för res. 8

216 avstod

53 frånvarande

Kammaren biträdde res. 7.

Huvudvotering:

137 för utskottet

53 för res. 7

106 avstod

53 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 85 S, 22 V, 16 L, 13 MP, 1 -

För res. 7: 53 SD

Avstod: 59 M, 28 C, 19 KD

Frånvarande: 15 S, 11 M, 8 SD, 3 C, 5 V, 3 KD, 4 L, 3 MP, 1 -

Övriga punkter

Kammaren biföll utskottets förslag.

CU20 Stärkt rätt till skadestånd för brottsoffer

Punkt 2 (Allmänt om bestämmandet av kränkingsersättning)

1. utskottet

2. res. 1 (C)

Votering:

268 för utskottet

28 för res. 1

53 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 85 S, 59 M, 53 SD, 22 V, 19 KD, 16 L, 13 MP, 1 -

För res. 1: 28 C

Frånvarande: 15 S, 11 M, 8 SD, 3 C, 5 V, 3 KD, 4 L, 3 MP, 1 -

Punkt 3 (Kränkingsersättning för yrkesgrupper med särskild beredskap)

1. utskottet

2. res. 2 (M, KD)

3. res. 3 (SD)

Förberedande votering:

77 för res. 2

53 för res. 3

165 avstod

54 frånvarande

Kammaren biträdde res. 2.

Huvudvotering:

165 för utskottet

78 för res. 2

53 avstod

53 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 85 S, 28 C, 22 V, 16 L, 13 MP, 1 -

För res. 2: 59 M, 19 KD

Avstod: 53 SD

Frånvarande: 15 S, 11 M, 8 SD, 3 C, 5 V, 3 KD, 4 L, 3 MP, 1 -

Punkt 5 (Utmätning till förmån för brottsoffer)

1. utskottet

2. res. 5 (M, SD, KD)

Votering:

164 för utskottet

131 för res. 5

54 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 85 S, 28 C, 21 V, 16 L, 13 MP, 1 -

För res. 5: 59 M, 53 SD, 19 KD

Frånvarande: 15 S, 11 M, 8 SD, 3 C, 6 V, 3 KD, 4 L, 3 MP, 1 -

Ciczie Weidby (V) anmälde att hon avsett att rösta ja men markerats som frånvarande.

Punkt 6 (Utbetalning av skadestånd till brottsoffer)

1. utskottet
2. res. 6 (S)

Votering:

211 för utskottet

85 för res. 6

53 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 59 M, 53 SD, 28 C, 22 V, 19 KD, 16 L, 13 MP, 1 -

För res. 6: 85 S

Frånvarande: 15 S, 11 M, 8 SD, 3 C, 5 V, 3 KD, 4 L, 3 MP, 1 -

Övriga punkter

Kammaren biföll utskottets förslag.

CU21 Hittegods i kollektivtrafiken

Kammaren biföll utskottets förslag.

CU23 Effektivare verktyg i utskökningsförfarandet*Punkt 1*

Kammaren biföll utskottets förslag.

Punkt 2 (Lagstiftningens framtida utformning)

1. utskottet
2. res. (SD)

Votering:

241 för utskottet

55 för res.

53 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 83 S, 59 M, 28 C, 22 V, 19 KD, 16 L, 13 MP, 1 -

För res.: 2 S, 53 SD

Frånvarande: 15 S, 11 M, 8 SD, 3 C, 5 V, 3 KD, 4 L, 3 MP, 1 -

Johan Büser och Anna Vikström (båda S) anmälde att de avsett att rösta ja

men markerats ha röstat nej.

NU23 Förbud mot utvinning av kol, olja och naturgas och skärpta regler för utvinning i alunskiffer*Punkt 1 (Regeringens lagförslag)*

1. utskottet
2. res. 1 (M, SD, KD)

Votering:

164 för utskottet

131 för res. 1

54 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Prot. 2021/22:121
31 maj

Partivis fördelning av rösterna:
För utskottet: 85 S, 27 C, 22 V, 16 L, 13 MP, 1 -
För res. 1: 59 M, 53 SD, 19 KD
Frånvarande: 15 S, 11 M, 8 SD, 4 C, 5 V, 3 KD, 4 L, 3 MP, 1 -

Punkt 2 (Övriga förslag om de nya reglerna)

1. utskottet

2. res. 2 (V)

Votering:

257 för utskottet

23 för res. 2

16 avstod

53 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 85 S, 59 M, 53 SD, 28 C, 19 KD, 13 MP

För res. 2: 22 V, 1 -

Avstod: 16 L

Frånvarande: 15 S, 11 M, 8 SD, 3 C, 5 V, 3 KD, 4 L, 3 MP, 1 -

Punkt 3 (Krav på förbud)

1. utskottet

2. res. 4 (V, MP)

Votering:

241 för utskottet

35 för res. 4

19 avstod

54 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 85 S, 59 M, 53 SD, 28 C, 16 L

För res. 4: 21 V, 13 MP, 1 -

Avstod: 19 KD

Frånvarande: 15 S, 11 M, 8 SD, 3 C, 6 V, 3 KD, 4 L, 3 MP, 1 -

Cicie Weidby (V) anmälde att hon avsett att rösta nej men markerats som frånvarande.

Punkt 4

Kammaren biföll utskottets förslag.

SfU24 Ett bättre premiepensionssystem

1. utskottet

2. res. (SD)

Votering:

242 för utskottet

53 för res.

54 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 85 S, 59 M, 28 C, 21 V, 19 KD, 16 L, 13 MP, 1 -

För res.: 53 SD

Frånvarande: 15 S, 11 M, 8 SD, 3 C, 6 V, 3 KD, 4 L, 3 MP, 1 -

Ciczie Weidby (V) anmälde att hon avsett att rösta ja men markerats som frånvarande.

SfU25 Justerade åldersgränser i pensionssystemet och i kringliggande system

Punkt 1 (Justerade åldersgränser i pensionssystemet och i kringliggande system)

1. utskottet

2. res. 1 (SD)

3. res. 2 (V)

Förberedande votering:

54 för res. 1

23 för res. 2

219 avstod

53 frånvarande

Kammaren biträdde res. 1.

Huvudvotering:

220 för utskottet

53 för res. 1

23 avstod

53 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 85 S, 59 M, 28 C, 19 KD, 16 L, 13 MP

För res. 1: 53 SD

Avstod: 22 V, 1 -

Frånvarande: 15 S, 11 M, 8 SD, 3 C, 5 V, 3 KD, 4 L, 3 MP, 1 -

Punkt 2

Kammaren biföll utskottets förslag.

§ 3 Justering av protokoll

Protokollet för den 10 maj justerades.

§ 4 Anmälan om återtagande av plats i riksdagen

Andre vice talmannen meddelade att *Ulrika Heindorff* (M) återtagit sin plats i riksdagen från och med den 30 maj, varigenom uppdraget som ersättare upphört för Mats Sander (M).

§ 5 Anmälan om fördröjda svar på interpellationer

Följande skrivelser hade kommit in:

Interpellation 2021/22:515

Till riksdagen

Interpellation 2021/22:515 Återvandring av andra grupper än ukrainare

av Tobias Andersson (SD)

Interpellationen kommer inte hinna besvaras inom tidsfristen.

Skälet till dröjsmålet är tjänsteresor och andra sedan tidigare inbokade arrangemang.

Interpellationen kommer att besvaras den 27 juni 2022.

Stockholm den 30 maj 2022

Justitiedepartementet

Anders Ygeman (S)

Enligt uppdrag

Jenny Kvarnholt

Expeditionschef

Interpellation 2021/22:519

Till riksdagen

Interpellation 2021/22:519 Utvisning av kriminella trots anknytning av Tobias Andersson (SD)

Interpellationen kommer inte hinna besvaras inom tidsfristen.

Skälet till dröjsmålet är tjänsteresor och andra sedan tidigare inbokade arrangemang.

Interpellationen kommer att besvaras den 27 juni 2022.

Stockholm den 30 maj 2022

Justitiedepartementet

Anders Ygeman (S)

Enligt uppdrag

Jenny Kvarnholt

Expeditionschef

Interpellation 2021/22:525

Till riksdagen

Interpellation 2021/22:525 Riksdagens tillkännagivanden om vapenfrågor

av Marlène Lund Kopparklint (M)

Interpellationen kommer inte hinna besvaras inom tidsfristen.

Skälet till dröjsmålet är andra sedan tidigare inbokade arrangemang.

Interpellationen kommer att besvaras den 28 juni 2022.

Stockholm den 27 maj 2022

Justitiedepartementet

Morgan Johansson (S)

Enligt uppdrag

Jenny Kvarnholt

Expeditionschef

Till riksdagen

Interpellation 2021/22:526 Vapenförvaring och förenklade regler
av Marlène Lund Kopparklint (M)

Interpellationen kommer inte hinna besvaras inom tidsfristen.

Skälet till dröjsmålet är andra sedan tidigare inbokade arrangemang.

Interpellationen kommer att besvaras den 28 juni 2022.

Stockholm den 27 maj 2022

Justitiedepartementet

Morgan Johansson (S)

Enligt uppdrag

Jenny Kvarnholt

Expeditionschef

§ 6 Anmälan om faktapromemoria

Andre vice talmannen anmälde att följande faktapromemoria om förslag från Europeiska kommissionen hade kommit in och överlämnats till utskott:

2021/22:FPM93 EU-initiativ om skydd mot uppenbart ogrundade rättsprocesser för personer som deltar i den offentliga debatten
COM(2022) 177 till justitieutskottet

§ 7 Ärenden för hänvisning till utskott

Följande dokument hänvisades till utskott:

Motioner

2021/22:4752 och 4753 till skatteutskottet

EU-dokument

COM(2022) 156 till miljö- och jordbruksutskottet

Åttaveckorsfristen för att avge ett motiverat yttrande skulle gå ut *den 20 juli*.

§ 8 Ärenden för bordläggning

Följande dokument anmäldes och bordlades:

Justitieutskottets betänkanden

2021/22:JuU35 En stärkt rättsprocess och en ökad lagföring

2021/22:JuU37 Nya regler om informationsutbyte om brottmålsdomar i EU

Utbildningsutskottets betänkanden

2021/22:UbU30 Mer tid till lärande, extra studietid och utökad lovskola

2021/22:UbU31 Resursskolor och tilläggsbelopp för särskilt stöd

Finansutskottets betänkanden

2021/22:FiU27 Den offentliga sektorns tillgängliggörande av data
2021/22:FiU29 En effektivare överprövning av offentliga upphandlingar
2021/22:FiU33 Ett nytt mål för Sjätte AP-fondens placeringsverksamhet
2021/22:FiU38 Betaltjänstfrågor – några förtydliganden

*Ändrade regler
om säkerställda
obligationer*

§ 9 Ändrade regler om säkerställda obligationer

Finansutskottets betänkande 2021/22:FiU37

Ändrade regler om säkerställda obligationer (prop. 2021/22:76)
föredrogs.

Anf. 1 BJÖRN WIECHEL (S):

Fru talman! Detta ärende handlar om vilka regler som ska gälla för banker och kreditinstitut som vill låna pengar och som har säkerheter kopplade mot dessa lån. Sedan tidigare finns lagstiftning för det i Sverige, och den har fungerat väl. Det har heller inte uppstått något problem. Skälet till att riksdagen ska anta en ny lagstiftning är att Europeiska unionen vill se till att det finns fungerande lagar och regler för detta i alla medlemsländer, och det är i grunden klokt. Det bidrar dels till finansiell stabilitet, dels till att villkoren blir lika och sjysta mellan aktörerna på den europeiska finansmarknaden.

EU åstadkommer det här genom ett så kallat direktiv, vilket innebär att varje land har till uppgift att implementera den nya europeiska lagstiftningen så att den passar respektive land. I Sveriges fall, där det mesta av lagstiftningen redan finns på plats, innebär det främst vissa justeringar.

Förslagen innebär i huvudsak att

- tillgångskategorier och belåningsgrader i säkerhetsmassan harmoniseras med EU:s kapitaltäckningsregelverk för banker
- förlängning av en säkerställd obligationslöptid regleras i lag
- ett nytt krav på likviditetsbuffert i säkerhetsmassan införs
- ett nytt krav på information till investerare införs.

Det här är helt i sin ordning. Banker lånar pengar genom att ge ut obligationer, och de gör det mot en säkerhet. Detta är klokt att reglera och att reglera det gemensamt inom EU.

Fru talman! Regeringens proposition, som ligger till grund för riksdagens betänkande, har fått Vänsterpartiet att skriva en motion. De vill se vissa ändringar i förslaget innan riksdagen antar lagstiftningen. Jag har viss förståelse för de intentioner som Vänsterpartiet har med sina ändringsförslag. Däremot landar jag liksom övriga partier i utskottet i att grundförslaget från regeringen bör antas.

Motionen berör tre områden: belåningsgrader, övervärden och förlängd löptid.

Vad gäller belåningsgrader har banker i Sverige oftast sin säkerhet kopplad mot bostadsmarknaden. En anpassning till den nya europeiska lagstiftningen innebär att den tillåtna belåningsgraden, där säkerheten är kopplad mot bostadsmarknaden, höjs. Vänsterpartiet vill att Sverige ska ligga kvar på den tidigare nivån, i det specifika fallet på 75 procent. Regeringen gör däremot bedömningen att det inte utgör någon större risk att göra en anpassning upp till 80 procent, vilket vore den nya europeiska nivån. Dessutom menar man att värdet av gemensamma regler överväger den eventuella risken. Vi ser inget skäl att göra någon annan bedömning än regeringen.

Regeringen har även i fråga om kravnivåer för övervärden en motivering till att nivån bör kvarstå på 2 procent. Man hänvisar till att hänsyn tas till de underliggande risker som finns och att Sverige har ett starkt investerarskydd.

Den sista synpunkten om att kunna förlänga löptider anser vi inte heller vara ett bekymmer då förfarandet bygger på en ordning där det är Finansinspektionen som granskar och avgör. Det är ett rimligt hanterande. Man ser till att det är möjligt att förlänga löptider och samtidigt upprätthålla ordning och reda.

Sammanfattningsvis, fru talman, har propositionen landat i väl avvägda förslag. Jag yrkar därför bifall till förslaget i betänkandet och avslag på motionen.

(Applåder)

Anf. 2 HANNA GUNNARSSON (V):

Fru talman! Jag vikarierar i dag för Ulla Andersson. Jag börjar med att yrka bifall till Vänsterpartiets reservation.

Svensk bostadsmarknad utgör en stor risk. Under decennier har priserna liksom utlåningen ökat kraftigt. Bostadsbrist har sitt pris inte minst för dem som ska in på bostadsmarknaden men också för den finansiella stabiliteten. Många är de som har varnat svenska regeringar genom åren för de risker som finns med den ökade belåningen i förhållande till människors inkomster. Det finns även andra risker i det finansiella systemet, till exempel det sätt som bankerna är sammanflätade med varandra, vilket kunde ses vid den förra finanskrisen och i dess orsaker och konsekvenser.

I den proposition som vi nu debatterar och som vi ska fatta beslut om i morgon finns förslag om att anpassa svensk rätt till EU:s direktiv och införa en utvidgning av marknaden för säkerställda obligationer, och detta står vi bakom. Men i vissa frågor har vi avvikande mening då de ökar riskerna i det finansiella systemet. Vi menar att man i stället bör gå åt andra hållet och minska riskerna.

För det första ska belåningsgraderna för bostadsfastigheter höjas från 75 procent till 80 procent med motiveringen att det är bra och viktigare med samma regelverk för riskvikter och kapitalkrav för köpare av säkerställda obligationer. Det här föreslås i enlighet med den utredning som förelåg propositionen. Vi menar dock att det i förlängningen undergräver den finansiella stabiliteten, och att motverka den risken är viktigare än att ha ett och samma regelverk.

För det andra vill vi att säkerhetsmassans övervärde höjs, så som utredningen föreslog, från 2 till 5 procent, detta trots att vi inte vill att belåningsgraderna ska höjas. Regeringen gör helt tvärtom och ökar belånings-

Prot. 2021/22:121
31 maj

*Ändrade regler
om säkerställda
obligationer*

graderna för bostadsfastigheter och vidgar säkerhetsmassan för kommersiella fastigheter men höjer inte kravet på övervärde i säkerhetsmassan utan ökar i stället riskerna. Detta görs trots att utredaren menade att det här behövs för att öka investerarskyddet.

För det tredje menar vi att möjligheten att skjuta fram obligationens förfallodag till en senare tidpunkt inte bör göras så som regeringen föreslår. I dag är det oreglerat i svensk rätt, men det är också mycket ovanligt att så sker. Vi delar här Nasdaq Stockholm AB:s bedömning att denna möjlighet bör begränsas så att den bara medges vid allvarliga störningar då få andra åtgärder finns att tillgå för att skydda investerare.

Jag yrkar som sagt bifall till Vänsterpartiets reservation.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut skulle fattas den 1 juni.)

*Organisationen
för säkerhet och
samarbete i Europa
under 2021*

§ 10 Organisationen för säkerhet och samarbete i Europa under 2021

Utrikesutskottets betänkande 2021/22:UU12
Organisationen för säkerhet och samarbete i Europa under 2021 (skr. 2021/22:170 och redog. 2021/22:OSSE1)
föredrogs.

Anf. 3 JOHAN BÜSER (S):

Fru talman! Vi behandlar nu utrikesutskottets betänkande om Organisationen för säkerhet och samarbete i Europa, OSSE.

Fru talman! OSSE är världens största regionala säkerhetsorganisation med 57 deltagande stater i Europa, Kaukasus, Centralasien och Nordamerika. OSSE verkar för att främja säkerhet utifrån en bred definierad syn på säkerhet som omfattar tre dimensioner: en säkerhetspolitisk, en ekonomisk och miljömässig samt en rörande demokrati och mänskliga rättigheter. Så länge krig, ofrihet, förtryck, förföljelse, konflikter och korruption är en sådan påtaglig del av vardagen för människorna i många av OSSE:s medlemsstater kommer OSSE att ha en viktig funktion genom att försöka försvara den europeiska säkerhetsordningen, stå upp för en bred definition av säkerhet samt skapa utrymme för dialog mellan medlemsstaterna.

Fru talman! Som ordförande i den svenska parlamentariska OSSE-delegationen och rapportör i OSSE:s tredje kommitté om demokrati och mänskliga rättigheter kan jag snabbt konstatera att vi för närvarande står med gigantiska utmaningar. Det gäller för OSSE:s medlemsstater, och det gäller ur ett globalt perspektiv.

Den 24 februari i år befann jag mig på OSSE:s årliga vintermöte i Wien, samma dag som kriget i Ukraina inleddes från Rysslands sida. Det var en mycket märklig stämning att befinna sig på plats med OSSE:s samtliga medlemsstater denna dag. Vi ser nu att den ryska aggressionen mot Ukraina, som har pågått sedan flera år tillbaka, har utvecklats till ett fullskaligt krig där den europeiska säkerhetsordningen kränks, där omfattande övergrepp begås och där den ryska makthungern saknar gränser. Rysslands krig i Ukraina har för lång tid framöver förändrat situationen i vårt när-

område. Det har ändrat politiska prioriteringar och förstås skakat OSSE:s parlamentariska församlings arbete i grunden.

Det är viktigt att påpeka att skulden och ansvaret för kriget ligger på Rysslands president Vladimir Putin. Ryssland har sedan tidigare framfört krav på att den europeiska säkerhetsordningen ska ändras och har under flera år aktivt undergrävt OSSE:s ansträngningar för att stärka mänskliga rättigheter, demokrati och rättsstatens principer. Vidare har Ryssland ifrågasatt organisationens viktiga arbete med valobservation. I sammanhanget bör dock nämnas att 45 av OSSE:s deltagande stater den 3 mars kunde aktivera Moskva-mekanismen för att undersöka de allvarliga kränkningar mot mänskliga rättigheter och de humanitära konsekvenser i Ukraina som är följden av Rysslands invasion av Ukraina.

På senare år har vi för övrigt överlag sett mycket oroande tecken på att auktoritära stater på flera områden stärker sitt inflytande och vill utmana internationellt erkända gränser, bryta mot internationell praxis och dessutom förtrycka sin egen befolkning.

Fru talman! Det är också värt att nämna att vi ser en oroande utveckling i många stater inom OSSE när det kommer till mänskliga rättigheter över huvud taget. Den fria pressen, domstolsväsendet och yttrandefriheten utmanas på sina håll. Journalister och oppositionella fängslas, försvinner och till och med förklaras döda. Hbtq-personer och religiösa minoriteter förtrycks, och man tillåts inte vara den man är. Rätten till abort inskränks, och kvinnor riskerar att drabbas särskilt hårt i områden där det råder konflikt. Länder graderas ned i demokratiindex, och sorgligt nog upphör en del länder att vara demokratier. Skyddet för kvinnor, och i synnerhet våldsutsatta kvinnor, försämras. Detta kan vi inte acceptera.

Utmaningarna inom och mellan OSSE:s medlemsländer förblir därmed stora.

Att trygga en gemensam säkerhet är detsamma som att varje dag försvara demokratin och våra mänskliga rättigheter. I många av de länder som vi har för vana att kalla fullt utvecklade demokratier ser vi tendenser där demokratin inskränks och bidrar till ökad oro. Ett flöde av fake news med ibland parallella samhällsstrukturer har blivit ett allt vanligare fenomen. Tilliten till de gemensamma, demokratiska politiska systemen minskar samtidigt som de ekonomiska, kulturella och sociala klyftorna tenderar att öka. Att hantera dessa klyftor är avgörande för varje politiker i varje demokratiskt land.

Fru talman! De valobservationer som vi inom OSSE genomför spelar en roll där demokratin fortfarande är relativt ny, där korruptionen är utbredd, där mediefriheten är begränsad eller där röstköp är förekommande. Där spelar det roll att vi genomför valobservationer. I sådana lägen är det av förståeliga skäl extra viktigt att vi finns på plats och kan vittna om situationen och bidra med slutsatser och rekommendationer för framtiden.

Under året har också den svenska OSSE-delegationen deltagit i flera valobservationer. Jag själv hade under förra året möjlighet att observera val i bland annat Albanien och Uzbekistan.

Fru talman! Jag inledde mitt anförande med att konstatera att utmaningarna inom OSSE som organisation är enorma. Även om OSSE:s brister som organisation, inklusive tillämpningen av konsensusprincipen, är alltmer uppenbara kvarstår det övergripande och grundläggande behovet av att trots allt ha ett europeiskt forum för regional säkerhet som långsiktigt

kan verka för att återupprätta den europeiska säkerhetsordningen och respekten för folkrätt, humanitär rätt och mänskliga rättigheter. Därför är och förblir det svenska medlemskapet och arbetet i denna organisation viktigt.

Under det svenska ordförandeskapet förra året har information regelbundet lämnats till både den svenska OSSE-delegationen och utrikesutskottet om det pågående arbetet med ordförandeskapet. Vidare har utrikesministern vid ett antal tillfällen föredragit frågor som är relaterade till OSSE-medlemskapet och ordförandeskapet. Det har också ägt rum interpellationsdebatter om sådana frågor i denna kammare.

Eftersom den här mandatperioden nu går mot sitt slut vill jag passa på att tacka den svenska OSSE-delegationens alla aktiva ledamöter under den här mandatperioden, som har deltagit med engagemang i möten och i valobservationer. Jag vill rikta ett tack till OSSE-sekretariatet vid riksdagens internationella kansli. Jag vill också tacka delegationens vice ordförande Margareta Cederfelt för ett gott samarbete och utrikesminister Ann Linde, som har visat på vikten både av OSSE som organisation och av ett idogt arbete under det svenska ordförandeskapet under föregående år.

Fru talman! Jag vill avsluta med att yrka bifall till reservation 1 under punkt 1, som är undertecknad av Socialdemokraterna och Centerpartiet. Nu återstår endast några veckor till riksdagens formella sommaruppehåll, men arbetet för en bättre och säkrare värld med internationell solidaritet i fokus går ständigt vidare.

(Applåder)

Anf. 4 KERSTIN LUNDGREN (C):

Fru talman! Det betänkande vi nu debatterar rör två dokument: en redogörelse från regeringen och OSSE-delegationens skrivelse. Min kollega Lars Thomsson, som ingår i delegationen, kommer att beröra delegationens skrivelse mer tydligt i ett senare anförande.

Fru talman! OSSE har varit verksamt länge. Vi trodde att vi skulle få fira stort 50-årsjubileum om tre år, år 2025, i Helsingfors, men allt tyder på att vi inte kommer att kunna göra det. Organisationen är utsatt för stora utmaningar. Den europeiska säkerhetsordningen har av Ryssland bombarderats, kan man lugnt säga. Det drabbar ytterst det ukrainska folket, men det drabbar också oss alla, för vår europeiska säkerhetsordning har varit viktig för vår säkerhet i vår del av världen.

Därför kändes det angeläget att Sverige skulle ha ordförandeskapet i OSSE, och vi stod bakom det. När vi senast behandlade dessa redogörelser och skrivelser uttryckte också kammaren och utrikesutskottet glädje över att Sverige hade fått ordförandeskapet. Vi hade också en ganska bred samtycke om vad ordförandeskapet skulle syfta till.

Att värna den mänskliga dimensionen inom ramen för det breda säkerhetsbegreppet är övergripande för oss från svensk sida. Det är viktigt att det har gjorts från regeringens sida också under den här tiden. Men det är, som regeringen skriver, en utmanande tid. Att många av de deltagande staterna inte lever upp till åtagandena är alldeles uppenbart. Demokrati, rättsstatens principer och mänskliga rättigheter trampas på i flera av medlemsländerna.

Den demokratiska dimensionen är satt under hård press, och med konsensuskravet som grund blockeras den i delar. Till exempel var det inte

möjligt att ha den årliga översynskonferensen under 2021. Det är värt att överväga och fundera mycket kring detta.

Till exempel kan man se på frågan om nationella minoriteter. Där har högkommissarien varit aktiv i en del av de länder som utmanas. Serbien, Ungern, Ryssland, Ukraina och Montenegro nämns i regeringens skrivelse.

Jag vill också nämna mediefrihetsrepresentanten. Vi tittar ju ibland på Europarådet, som inte alltid har samma tyngd när det gäller detta. Men OSSE:s mediefrihetsrepresentant är oerhört viktig.

Det är naturligtvis angeläget att man inte bara uppmärksammar den negativa utvecklingen i många länder utan faktiskt också får möjlighet att följa och granska den och försöka åstadkomma resultat.

Fru talman! Regeringens skrivelse överlämnades till riksdagen den 17 mars 2022. Det var en väldigt speciell tid, får man väl säga, sju dagar före invasionen. Jag har inte något särskilt yttrande om detta i betänkandet, men jag vill ändå uppmärksamma kammaren på det. Under det avsnitt som handlar om den rysk-ukrainska konflikten finns det många signaler gällande hur man har stängt ned punkt efter punkt av OSSE:s närvaro. Utvecklingen kan följas. "Under slutet av året" – 2021 – "kom nya uppgifter om truppuppbyggnad i samma områden, varvid spänningsläget höjdes på nytt och bidrog till en upptrappningsspiral som fortsatte in i 2022", går det att läsa i skrivelsen från den 17 mars. Den 24 mars var invasionen ett faktum.

Det är intressant att ta del av den bild regeringen ger i sin redogörelse och se vad som kan läsas ut. Det är också intressant att se hur man fångar upp kriser. En av de saker som utskottet och kammaren såg framför sig som stora var utvecklingen i Belarus, och det har naturligtvis varit en viktig fråga, med Moskvamekanismen och försöken att skapa kontaktytor. Men det har inte varit helt enkelt, och situationen har naturligtvis varit oerhört utmanande. Kriget i Nagorno-Karabach var också en utmaning för OSSE, eftersom OSSE inte blev en del av "ytan" på det sätt de rimligen borde ha varit – blockerat framför allt av Ryssland. Det är en intressant bild som man med en historisk tillbakablick kan läsa ut när man följer den här skrivelsen.

Men nog om detta! Vi har valt att avge en reservation i betänkandet från utskottet. Den handlar i grund och botten om frågan om utvärdering. Vi tycker generellt från Centerpartiets sida att det är värdefullt att utvärdera och ta del av kunskaper från olika uppdrag. Men när vi tittade på förslaget som det landade uppfattade vi att det var en väldigt dålig tajmning.

Utskottet säger att det inte är hållbart att regeringen hänger sig åt sina egna prioriteringar. Men jag har uppfattat att vi varit ganska samsynta gällande prioriteringarna och ingången. Dessutom sägs det att man behöver göra en utvärdering av det svenska ordförandeskapet för att fastställa vilka mål det svenska ordförandeskapet uppnådde. Det är den utgångspunkt som man nu vill ta.

Jag har läst betänkandet från förra året och gjort jämförelser. En del av det som tidigare fanns med i diskussionen om utvärderingar saknas nu. Den parlamentariska församlingen och ODIHR hörde till det som då fanns med i diskussionerna. Jag tror att det finns skäl att fundera på detta. Men vi anser inte att det är i det här skedet vi ska börja diskutera och utvärdera säkerhetsordningen från svensk horisont. Den enda som skulle applådera det, fru talman, sitter i Kreml, och vi tycker inte att det är rätt tajmning att

bjuda på den möjligheten. Därför yrkar jag bifall till reservationen under punkt 1.

Anf. 5 YASMINE POSIO (V):

Fru talman! Morgonen den 24 februari vaknade vi till fruktansvärda nyheter om att Ryssland börjat anfälla Ukraina. Rapporter kom om bomber som föll i närheten av de största städerna Kiev och Charkiv men även över andra städer runt om i Ukraina. Senare samma dag inledde OSSE:s parlamentariska församling sitt vintermöte. Då jag är en av ledamöterna i den svenska delegationen deltog jag på det mötet. Nästan alla parlamentariker från de 57 länder som ingår i OSSE fördömde Putin och Ryssland för invasionen och uppmanade Ryssland att omedelbart dra tillbaka sina trupper.

Även om mötet var digitalt, fru talman, måste jag säga att det tog väldigt hårt att höra ukrainska parlamentariker berätta om hur det var att vakna upp till beskjutning och bombning, att höra dem berätta om rädslan och oron inte bara över sina nära och kära utan över hela befolkningen och över hela landets framtid.

Multilaterala organ är viktiga arenor där Sverige har ett guldläge att driva på för demokrati som sträcker sig utöver fria, rättvisa och transparenta val. Det är arenor där vi kan driva på för fred, mänskliga rättigheter, jämställdhet och en hållbar värld där även framtida generationer kan leva.

En sådan arena är Organisationen för säkerhet och samarbete i Europa. Namnet förkortas till OSSE, vilket i ärlighetens namn är något enklare att säga. Inom OSSE har det klarlagts att kopplingarna mellan säkerhet, respekt för mänskliga rättigheter, demokrati, rättsstatsprincipen, ekonomi och klimat är grundförutsättningar för ett fredligt och konfliktfritt samhälle. Det är därför som OSSE arbetar inom många olika områden, bland annat val, fria medier, jämställdhet, minoriteters rättigheter, vapenkontroll, demokrati, miljö och utbildning.

Grunden till OSSE lades under det kalla kriget för att skapa ett forum för dialog mellan öst och väst. År 1972 träffades Nixon och Brezjnev i Helsingfors och satte upp riktlinjer om bland annat minskning av militära styrkor. År 1999 antogs Charter for European Security. I dag känns dialogen väldigt avlägsen. Det verkar som om det är en väldigt lång väg tillbaka till den, även om nästan alla länder i OSSE fortfarande står bakom principerna och vill att vi ska följa de överenskommelser som antagits.

Över tre månader har gått sedan Ryssland inledde det folkrättsvidriga kriget mot Ukraina. Vi får återkommande horribla rapporter om överträdelser. Putin har tydligt visat att hans ledarskap inte är i OSSE:s anda. Men det är inget nytt. I Ryssland har ett flertal lagar antagits som gör det svårare för människor att organisera sig och yttra sig fritt. Hur många fängslanden av oppositionella, MR-aktivister, demonstranter, forskare och journalister har vi inte bevittnat genom åren? Georgien och Ukraina har redan tidigare fått delar av sina länder ockuperade av Ryssland. Till det senaste valet bjöd visserligen Ryssland in en grupp från OSSE, men den var så liten att det beslutades att en tillförlitlig observation av valet inte var möjlig från OSSE:s sida. Därmed ställdes den valobservationen in.

Just därför måste arbetet i OSSE och dess parlamentariska församling fortsätta med full kraft, för där är ryska politiker på plats. Där får de höra den massiva kritiken, men det är även där dialogen kan komma till stånd när kriget väl tar slut. Även om freden känns avlägsen måste vi förbereda

oss för den. Vi måste agera på ett sådant sätt att vi visar att fred är möjlig. I det arbetet är dialogen en förutsättning.

Fru talman! Civilsamhället har en central roll i demokratiska system och för den demokratiska utvecklingen. Det fungerar som både vakthund och visselblåsare när övergrepp har begåtts, när rättigheter kränkts eller när utvecklingen är på väg åt fel håll. Det fungerar som ansvarutkrävare för utlovade reformer och beslut, men också som informationskälla för såväl befolkningen inom ett land som omvärlden. I vissa fall erbjuder civilsamhället tjänster och funktioner som staten inte klarar av att leverera. Det är också i civilsamhället som människor går samman och gemensamt kräver förändring – kräver att få sina rättigheter tillgodosedda och sina livsvillkor förbättrade. Civilsamhället utgör därmed en helt central motvikt till mäktiga politiska och ekonomiska intressen och är en viktig arena för att utjämna ojämlikheter och orättvisor världen över.

I dag krymper civilsamhällets utrymme i många länder, och det är därför viktigt att vi i OSSE-delegationen på våra resor träffar civilsamhällesorganisationer, både för att vi ska lära oss mer om situationen i de länder vi besöker och för att visa organisationerna vår uppskattning för det viktiga arbete de utför.

Det var bra att Sverige under ordförandeskapet i OSSE värnade det civila samhällets deltagande i relevanta möten och format. Vi ser det även som positivt att utrikesminister Linde i sin roll som ordförande under samtliga resor i regionen träffade civilsamhällesorganisationer.

Fru talman! Rätten till hälsa, till sin sexualitet och att bestämma över sin kropp är grundläggande mänskliga rättigheter. Det är dock en rättighet som kränks och inskränks i många länder. Över stora delar av världen möter människor, oavsett kön, inskränkningar i sexuell och reproduktiv hälsa och rättigheter. Miljontals flickor och kvinnor saknar exempelvis tillgång till preventivmedel. Samtidigt dör många kvinnor och flickor i samband med osäkra och illegala aborter och av graviditets- eller förlossningskomplikationer. En tredjedel av alla kvinnor i världen upplever dessutom någon form av fysisk eller psykisk misshandel under sitt liv.

För att uppnå hållbar internationell fred och säkerhet är det oerhört viktigt med kvinnors ökade deltagande i att förebygga, hantera och lösa konflikter men även i fredsbyggande och återuppbyggande efter en konflikt. För att kvinnor ska kunna delta jämställt behöver de ha rätten att bestämma över sin egen kropp, att göra sina egna livsval och att ta beslut om sin egen ekonomi.

Inom OSSE finns länder som har kommit en bit på vägen när det gäller jämställdhet och länder som ligger långt efter. Eftersom resolutioner i OSSE:s parlamentariska församling antas med majoritet kan inget enskilt land obstruera när det gäller frågor som de inte vill arbeta med. Jag har arbetat och kommer att fortsätta att arbeta för att skrivningar om sexuell och reproduktiv hälsa och rättigheter ska finnas med i de årliga resolutioner som antas i den parlamentariska församlingen.

Jag tycker att det var bra att Sverige under ordförandeskapet instiftade ett internationellt referensråd för kvinnor, fred och säkerhet och hoppas att detta kommer att innebära att kopplingen mellan säkerhet och kvinnors egenmakt, rätt att bestämma över sin egen kropp och deltagande i fredsbyggande arbete stärks ännu mer i fortsättningen.

Fru talman! Eftersom det ingår 57 länder i OSSE finns det mängder av fenomen som också skulle behöva belysas, exempelvis att det är för få kvinnor i de flesta parlamenten, bristande skydd av journalister och gränskonflikter i Centralasien. Men tiden är knapp, så jag vill avsluta med att yrka bifall till reservation nummer 2.

Jag vill även passa på att tacka OSSE-delegationen för ett många gånger bra samarbete och även riksdagens internationella kansli, som förtjänstfullt har lotsat oss och vår delegation på våra resor.

Anf. 6 EDWARD RIEDL (M):

Fru talman! Dagens debatt sker i skuggan av Rysslands anfallskrig mot Ukraina. Ansvaret för all död, allt lidande och all förstörelse ligger hos en enda person: Vladimir Putin, Rysslands president. Han kommer att skriva in sig i historieböckerna på ett sätt som han antagligen inte hade tänkt sig, men det är så det kommer att bli, bland andra despoter och människor som har förstört många andras liv.

Jag var själv i Ukraina som valobservatör under de två valomgångar då Zelenskyj valdes till Ukrainas sjätte president i ordningen, i ett relativt nytt land där demokratin var ung men där maktskifte ännu kunde ske. Det fanns mycket positivt som hände i Ukraina, och kanske, fru talman, var det just detta som provocerade Rysslands president – att demokratin utvecklades på ett mycket positivt sätt i ett land söder om hans, med många historiska band.

OSSE tillkom under det kalla kriget i syfte att via dialog arbeta för fred i Europa, och den betydelsefulla transatlantiska länken mellan Ryssland och USA var och är fortfarande en del i detta. Sovjetunionen fanns när Organisationen för säkerhet och samarbete i Europa bildades. OSSE har överlevt transformationen till Ryssland, och 57 medlemsländer finns nu inom organisationen. Betydelsen av det diplomatiska samtalet var stor när organisationen bildades, och den är stor än i dag.

Nutidens största problem inom OSSE är tveklöst Rysslands krig mot Ukraina. Tecknen på att ett krig skulle kunna bryta ut i vårt närområde har funnits under många år, och med facit i hand, fru talman, kan vi konstatera många av dessa tecken borde ha tagits på större allvar.

Jag vill inledningsvis först och främst tacka OSSE-sekretariatet, med Fredrik Svensson i spetsen, för ett bra och viktigt arbete. Som ledamot för Moderaterna vill jag också tacka ledamoten Johan Büser för hans ordförandeskap för den svenska delegationen inom ramen för organisationen. Jag vill också tacka utrikesministern och ordförandeskapet för gott samarbete under det föregående året med den parlamentariska delen av församlingen i OSSE-delegationen. Sedan vill jag också passa på att tacka de andra ledamöterna och partierna i den svenska OSSE-delegationen för ett gott samarbete och väl genomfört arbete med både valobservationer och mycket annat.

Nu är inte Margareta Cederfelt här, fru talman, men jag vill tacka henne för mycket goda insatser under ett svårt år då hon varit inte bara moderat riksdagsledamot utan framför allt ordförande för OSSE:s parlamentariska församling. Det har såklart varit ett svårt arbete då hela den europeiska säkerhetsordningen är i stor gungning efter det som har hänt, men hon har gjort det med mycket stor noggrannhet och på ett mycket bra sätt.

I syfte att stödja fredsprocessen har Margareta utsett en särskild representant för parlamentarisk diplomati mellan Ryssland och Ukraina. Det är en österrikisk parlamentsledamot som har fått detta uppdrag, som självfallet kommer att bli svårt, inte minst därför att Ryssland helt enkelt inte vill delta i arbetet. Det spelar ingen roll vilka inbjudningar som kommer från omvärlden eller vem som för fram möjligheter till samtal – de avböjer konstant allt sådant.

Den svenska parlamentariska delegationen är, som jag sa, fru talman, väldigt aktiv, och vi har från svensk sida ett mycket stort inflytande, trots vår litenhet som nation. Vi hade under det föregående året ordförandeskapet i den parlamentariska delen, via Margareta Cederfelt, och den svenska regeringen hade ordförandeskapet när det gäller samarbetet mellan regeringarna. Vi har alltså haft mycket stor möjlighet att göra saker.

Det finns, fru talman, en pågående debatt om huruvida OSSE behövs eller inte. Jag tycker att tidigare talare på ett bra sätt har uttryckt behovet av organisationen, men det finns kritiska röster från både Norden och Baltikum. Det finns ett stort behov av att vi pratar om detta och framför allt, utifrån det arbete som har skett i utrikesutskottet och som kommer att leda fram till ett förslag till beslut, också utvärderar det svenska ordförandeskapet och om saker hade kunnat göras på ett bättre sätt. Hade Rysslands anfallskrig mot Ukraina kunnat undvikas om vi hade gjort saker annorlunda? Detta behöver vi ta reda på mer om. Gjorde Sverige verkligen allt rätt här? Missade vi något? Hade vi på något sätt kunnat bidra till en annan utveckling?

Av betänkandet framgår att utskottet föreslår att riksdagen ska rikta ett tillkännagivande till regeringen om att utvärdera både OSSE som organisation och det svenska ordförandeskapet, som regeringen innehade under det föregående året.

Precis som har sagts, fru talman, har den europeiska säkerhetsordningen alltjämt en viktig funktion att fylla för säkerheten och freden i vår del av världen. Att det råder bristande intresse från det geografiskt största medlemslandet, Ryssland, påverkar på inget sätt detta, utan det är viktigt att allt det här fortsätter enligt de tre pelare som OSSE jobbar utifrån.

De tre pelarna handlar helt enkelt om den politiska delen med säkerhet. Det handlar om ekonomi, miljö och infrastruktur. Och det handlar om mänskliga rättigheter och demokratiutveckling i vårt närområde.

OSSE har missioner i ett flertal länder. Det är för många möjligen relativt okänt vad mycket av detta arbete går ut på. Men icke desto mindre är det väldigt viktigt. Man har ett nära samarbete med regeringar och parlament i de länder där man jobbar för att utveckla demokrati, mänskliga rättigheter och så vidare. Många av dessa missioner samarbetar också med andra internationella organisationer – rätt ofta Europeiska unionen eller Förenta nationerna, för att nämna två av de större.

Det finns ett stort antal utdragna konflikter inom OSSE:s område. De är mer eller mindre aktiva men förtjänar ändå att nämnas. Det handlar om Nagorno-Karabach, Rysslands ockupation av flera av sina grannländer och det som är annekterat i Moldavien av ryskvänliga grupperingar. Vi har också fängslandet av den politiska oppositionen i Ryssland. Utvecklingen i Balkan är också en viktig del för OSSE:s fortsatta ordförandeskap.

Jag vill avslutningsvis ändå nämna Carl Bildt som en av de mest kända politiker som vi har i Sverige inom det utrikespolitiska området. Han var

tillsammans med den dåvarande utrikesministern i Polen en initiativtagare till det östliga partnerskapet inom Europeiska unionen. Det är nämligen i samarbete med andra länder som vi bygger säkerhet och trygghet. Det östliga partnerskapet är en vinn-vinnlösning. Genom att utveckla rättsstatens grundprinciper får de länder som närmar sig oss och EU också tillgång till EU:s inre marknad. Det finns alltså en stor fördel med detta.

Under det kommande svenska ordförandeskapet i EU kommer det att vara viktigt att det östliga partnerskapet återigen kan prioriteras.

Fru talman! Med detta yrkar jag bifall till förslaget i betänkandet.

Anf. 7 KERSTIN LUNDGREN (C) replik:

Fru talman! Jag är väl medveten om att Edward Riedl inte har varit verksam i utskottet, men han har ett engagemang i OSSE-delegationen. Därför vill jag ändå ställa en fråga.

Vi hade en diskussion om tajmningen, och utskottsmajoriteten skriver att ministerrådsmötet i Stockholm blev det yttersta beviset för OSSE:s dysfunktionalitet och att regeringen hänger sig åt sina egna prioriteringar.

Fru talman! När jag lyssnade på Edward Riedls anförande hörde jag väldigt många positiva omdömen om samarbete, hur nära man hade arbetat och vilket engagemang som hade funnits i relationen mellan ordförandeskapet och delegationen. Jag hörde inte någon synpunkt som hade framförts från delegationens sida eller från någon ledamot i delegationen som pekade i en annan riktning med nya förslag som skulle ha kunnat lösa frågan om att Ryssland angrep Ukraina.

Fru talman! Därför kan jag inte låta bli att av nyfikenhet ställa frågan: Vad innebär detta med dysfunktionalitet? Vad drar Moderaterna för slutsatser? Är det de slutsatser som Kreml drar – att den europeiska säkerhetsordningen är utdaterad och inte längre ska gälla? Eller drar de någon annan slutsats? Här låter det som att det snarare är svenska misslyckanden och dessutom att organisationen inte fungerar som är skälet till utvärderingarna just nu.

Anf. 8 EDWARD RIEDL (M) replik:

Fru talman! Jag tackar Kerstin Lundgren för frågorna. Det som jag tycker är viktigt och därför tog upp i mitt anförande är att jag tycker att vi har ett gott samarbete både inom delegationen och med det svenska ordförandeskapet i de delar som nämndes.

Sedan finns det skäl att utvärdera det svenska ordförandeskapet och också OSSE som organisation. Det försökte jag nämna, givet att det finns många som just nu ifrågasätter OSSE som organisation och om den organisationen ska fortsätta leva. Där försökte jag också ge ganska tydliga svar till dem som lyssnade. Utifrån moderat synvinkel tycker vi att den europeiska säkerhetsordningen är viktig att slå vakt om. Men låt oss vara tydliga: Med Ryssland som aggressiv krigsmakt, som nu för anfallskrig i sitt närområde, är det klart att den europeiska säkerhetsordningen är kraftigt ansatt. Att säga någonting annat vore nog att lura sig själv.

Men med det sagt är det fortsatt viktigt att arbete sker för att återställa detta och för att säkerställa att arbetet med alla de tre grundpelarna i OSSE:s arbete fortsatt sker.

Hur är det då med förslaget om själva utvärderingen som en majoritet i utskottet, inte bara Moderaterna, vill skicka till regeringen? Det är väl

fullt rimligt, utifrån de delar som jag tog upp och som jag gissar att andra partier kommer att ta upp, att utvärdera OSSE som organisation. Jag hoppas att man ska landa i positiva omdömen, för jag tror på mer samarbete och inte mindre. Vad gäller de andra delarna av det svenska ordförandeskapet, om regeringen hade kunnat göra ett bättre jobb, är det väl bra att vi utvärderar det. Jag ser inga problem med detta. Och en majoritet av denna kammare kommer förhoppningsvis att säga samma sak.

Anf. 9 KERSTIN LUNDGREN (C) replik:

Fru talman! Det är alldeles uppenbart – det har inte undgått någon – att Ryssland vill ha en ny säkerhetsordning. Det är Kremls budskap. Den europeiska säkerhetsordningen är nästan – om jag läser i betänkandet – dysfunktionell. Den fungerar inte. Detta är en hållning som Kreml företräder.

Vi från vår sida har, som jag nämnde tidigare, ingenting emot att man utvärderar och värderar ordförandeskap. Vi har gjort det när det gäller Europarådet, Arktiska rådet och så vidare. Det är en viktig lärprocess. Jag hoppas att vi kommer att göra det när det gäller EU-ordförandeskapet våren 2023 också.

Däremot skapade motiveringen och sättet att bygga upp detta för vår del en hållning som leder i fel riktning. Tajmningen är också väldigt speciell. Här antyds nämligen att det är dysfunktionellt, att det inte har fungerat och näst intill att Sverige skulle ha kunnat agera annorlunda och att Ryssland därmed inte skulle ha angripit Ukraina.

Jag tror i ärlighetens namn att det är få som tänker att det fanns något inflytande i den delen. Det är verkligen att tro för mycket om någon som är närvarande i denna kammare. Inte ens Carl Bildt, som lyftes fram här, skulle ha kunnat ändra denna verklighet, om man nu ser det som en måttstock.

Fru talman! Jag hör att det finns förhoppningar från Edward Riedl om att det ska bli ett positivt resultat av utvärderingen, om kammaren gör ett tillkännagivande eller skriver på det sättet. Men om det skulle vara fallet hoppas jag att man inte går Kremls väg och att man inte nu väljer att gå ut och diskutera på Kremls hemmaplan.

Anf. 10 EDWARD RIEDL (M) replik:

Fru talman! Jag tackar Kerstin Lundgren för detta. Jag har lite svårt att förstå allt det som ledamoten för fram om att det finns tvivel kring var Moderaterna, eller förhoppningsvis majoriteten i denna kammare, står i frågan kring Ryssland och kring Putin i dessa avseenden.

Det som man kan konstatera är att den europeiska säkerhetsordningen i dag inte fungerar så som vi vill att den ska fungera därför att ett land väljer att helt enkelt göra våld på den. Då finns det skäl att utvärdera organisationen, där Ryssland är en del. Hela tanken med organisationen är att man ska föra samtal med varandra och inte bruka våld mot varandra. Det är det som sker just nu, och utifrån detta finns det skäl att utvärdera organisationen.

Det finns också skäl att utvärdera det svenska ordförandeskapet. Jag lyssnar ändå välvilligt på det ledamoten Kerstin Lundgren tar upp, fru talman, och jag tänker att vi båda tycker att det är viktigt att man utvärderar

den här typen av arbete. Jag hoppas givetvis att Centerpartiet ansluter sig till den hållningen.

Anf. 11 BJÖRN SÖDER (SD):

Fru talman! Tidigare talare har fokuserat väldigt mycket på Rysslands agerande, och jag instämmer givetvis i den skarpa kritik som har riktats mot den ryska aggressionen. Jag tänkte dock uppehålla mig vid utrikesutskottets betänkande, som handlar om regeringens skrivelse om Sveriges ordförandeskap för Organisationen för säkerhet och samarbete i Europa, OSSE, under 2021 samt den svenska delegationens redogörelser för verksamheten under förra året.

Gällande den parlamentariska församlingen var aktiviteterna begränsade på grund av pandemin. Till skillnad från året innan, det vill säga 2020, kunde digitala möten hållas – så även sommarmötet, som hölls i hybridformat. Detta gjorde att val kunde hållas inom organisationen. Jag vill passa på att gratulera Margareta Cederfelt, som valdes till församlingens president. Under förra året utfördes också en del valobservationer.

Det stora under förra året var dock givetvis det svenska ordförandeskapet i OSSE, fru talman. Här kan man väl säga att det finns en del övrigt att önska och att en något bitter smak har efterlämnats, inte minst med tanke på fadäserna i samband med det avslutande mötet här i Stockholm. Men ordförandeåret inleddes även med tveksamt agerande, och utifrån de senare avslöjandena om kopplingar mellan en svensk myndighet som involverats i ordförandeskapets arbete och diktaturen Azerbajdzjan är jag inte förvånad, men väl ytterst besviken.

Som alla minns gick Azerbajdzjan till våldsamt angrepp mot Armenien, och särskilt Artsach, i september 2020. Under hela hösten 2020 upprepade jag frågor till utrikesministern om varför man inte agerade från svenskt håll och kraftfullt fördömde de övergrepp som Azerbajdzjan begick mot Armenien. Jag förstod till en början att man inför det stundande ordförandeskapet förmodligen ville spela en viss diplomatisk roll i konflikten för att inte störa möjligheterna att påverka som ordförandeland. Det var också något som utrikesministern pekade på i sina svar på mina många frågor angående konflikten.

Detta gav dock föga resultat, och i stället för att våga stå upp för det som är rätt just för att det är rätt valde regeringen återigen feghetens väg, och man kan konstatera att resultatet av det svenska ordförandeskapet är en besvikelse. Även om man under året genomförde en del konferenser och möten om miljö och ekonomi, hållbara investeringar, tillväxt med mera kan vi nämligen konstatera att det avslutande ministerrådsmötet den 2–3 december, som skulle markera kulmen på ordförandeåret, var en katastrof.

I sin redogörelse skriver regeringen att det vid mötet lades stort fokus på att diskutera substantiella frågor som utmaningarna i regionen och för OSSE som organisation, och inför mötet hade man lagt fram 20 besluts- och deklaraionsförslag. Men av de endast fyra beslut som togs var det ett som berörde ett uttalande om Transnistrien, ett som berörde OSSE-ordförandeskapet 2025, ett som berörde tid och plats för 2022 års ministerrådsmöte och ett som berörde klimatförändringar.

Det var dock inte bara resultatet som var en katastrof, utan det finns många vittnesmål från olika länder – och även från inhemska aktörer – om

att det svenska organiserandet av mötet var katastrofalt. Det som har påpekats är bland annat följande.

Information till inkommande gäster var bristfällig. Det saknades transfer till hotell. Gäster fick dra sina väskor själva mellan flygplatsen och hotellet.

Det var dålig information till ambassaderna och ambassadörerna. Briefingar som organiserades saknade viktig information om praktiskt genomförande av mötet.

Liaison officers saknade information, och många av dessa saknade protokollära kunskaper. De var inte förberedda i sina roller. Det saknades en synlig koordinering.

Ministrar satt fast i bilar och minibussar i en till en och en halv timme på grund av oordning.

Middagen började med en försening på en och en halv timme på grund av ett felplanerat bilateralt möte. Det saknades värdskap, och det upplevda kaoset fick några ministrar att lämna middagen.

Vissa ambassadörer fick inte träffa sina ministrar vid ankomst.

På Arlanda var det dålig organisation då Swedavia inte hade tillräckligt med personal. Det framfördes dessutom klagomål på flygplatsvakter, som hade varit arroganta och otrevliga mot ambassadörer.

Swedavias vip-service på Arlanda vägrade att ta emot ministrar på grund av personalbrist och hänvisade dem i stället till den vanliga incheckningen och att stå och köa bland vanliga resenärer. Här bör det påpekas att denna pinsamma fadäs löstes tack vare polisen.

Det upplevdes från flera håll att allting inte var planerat. Många gäster kom från högnivåmötet i Riga, där allt däremot hade fungerat utmärkt trots att Lettland både är mindre till storlek och förfogar över mindre resurser. Många ambassadörer och deltagare är förvånade över och missnöjda med hur hela mötet hanterades och använder det som ett skräckexempel på hur man misslyckas med organisation av ett möte.

Det är uppenbart att bristerna har varit stora i värdskapet för mötet och att hanteringen av så många ministrar inte skett protokollärt korrekt. Att internationella gäster tas emot på detta, av de många framförda vittnesmålen att döma, ovärdiga sätt är både pinsamt och skadligt för Sverige och landets anseende. Sådana här arrangemang är något av ett skyltfönster för Sverige ut i världen, och därför är det viktigt att de genomförs med hög professionalitet och god organisation. Sveriges regerings hantering av mötet har visat att man uppenbarligen saknar förmåga att arrangera stora internationella möten.

Fru talman! Jag har tidigare påpekat detta för utrikesministern, men hon har bara viftat bort det och i stället skjutit mot budbäraren och till och med vid något tillfälle påstått att jag ägnar mig åt att svartmåla Sverige. Det vill jag dock betona att utrikesministern och regeringen gör så bra själva.

Fadäserna vid decembermötet är inget som jag eller SD har suttit på kammaren och hittat på, utan ett tjugotal ambassadörer har vittnat om detta. Och det spelar ingen roll hur mycket utrikesministern än säger att kejsarens kläder var vackra och fina – vi andra, och framför allt ett tjugotal ambassadörer, såg att kejsaren var naken. Det är ju detta som sätter bilden av regeringens och Sveriges sätt att organisera, oavsett vad utrikesministern anser och tycker.

Att Utrikesdepartementet inte längre klarar av att organisera möten eller sköta Sveriges utrikespolitik på ett korrekt sätt har kanske sin förklaring i hur den socialdemokratiska regeringen tillsätter tjänster där partiloyalitet och partibok går före kompetens. Inte minst Ledarsidorna.se har på senare tid avslöjat detta och hur denna partiboksrekrytering har fått konsekvenser för utrikespolitiken i samband med Sveriges Natomedlemskapsansökan.

Ledarsidorna.se beskriver också hur en grupp partiloyal opolitiska tjänstemän som går under namnet ”the Dirty Dozen” i dag i praktiken besitter alla chefstjänster – såsom utrikesråd, personalchef, rättschef samt huvuddelen av posterna som enhetschefer – på åsiktsmeriter.

Vi minns alla den lista jag nu håller upp och som efter förra valet under tecknades av 261 tjänstemän på Utrikesdepartementet – uppenbarligen partiboksbundna, då de oroad sig över en moderatledd regering. Vi måste komma bort från den politiska aktivism som tyvärr genomsyrar stora delar av Utrikesdepartementet och ersätta den med kompetens och opartiskhet, där lojaliteten mot ämbetet ersätter lojaliteten mot partiboken. En tjänsteman ska vara lojal mot sitt ämbete, och oavsett färg på hatten ska tjänstemannen uppträda professionellt och objektivt. Man kan verkligen ifrågasätta både trovärdigheten och objektiviteten hos någon som har skrivit under en sådan här lista.

Aktivismen på Utrikesdepartementet tar sig även uttryck i hur man formulerar interna landrapporter från ambassaderna. När jag själv i egenskap av ledamot i den svenska delegationen till OSSE:s parlamentariska församling deltog i en valobservation härförleden blev jag chockad över hur man uttryckte sig i en diplomatisk rapport. Att en ambassadrapport, om än intern, är skriven på ett sådant raljerande och oförskämt sätt om ett lands demokratiskt valda premiärminister och regering chockade mig. Det var en produkt skriven av en politisk aktivist snarare än en diplomat, och den var allt annat än seriös.

Sådant kan skada våra relationer till andra stater, och det bör regeringen tänka på. Särskilt när vi lever i tider som dessa, där läckor sker kontinuerligt, bör man kanske tänka både en och två gånger på hur man formulerar sig även i internt regeringsmaterial.

I ärlighetens namn tror jag dock inte att någon på UD eller i regeringen har reagerat på hur illa rapporten var formulerad; i deras vardag är det säkert så här snacket går på departementet och inom regeringen om vissa länder där man ogillar den politiska ledningen. Det måste till en rejäl förändring på Utrikesdepartementet.

Fru talman! Den som tror att en ny regering i höst ska kunna få igenom sin utrikespolitik utan betydande personalförändringar på UD är, skulle jag säga, mycket naiv. Det kommer att bli betydande förändringar. Vi ska återgå till att ha tjänstemän som är rekryterade utifrån kompetens och inte utifrån partibok och som är lojala mot sitt ämbete i stället för mot ett visst politiskt parti.

Det finns tjänster även för partipolitiska tjänstemän, men tjänster som ska vara partipolitiskt obundna ska vara just partipolitiskt obundna. Så är inte fallet i dag, när Socialdemokraterna har intensifierat tillsättandet av partifolk på sådana platser för att garantera makten även vid en valförlust i höst. Det är så det fungerar i vad vi skulle kunna kalla tveksamma demokratier, och nu fungerar det så även här i Socialdemokraternas Sverige. Det

är illa. Det är mycket illa. Men jag är inte förvånad. Resultatet är ju förödande; det har vi sett.

Fru talman! Det är viktigt att det nu görs en ordentlig utvärdering av ordförandeskapet för att lärdomar ska kunna dras, inte minst inför det stundande ordförandeskapet i Europeiska unionens råd under våren 2023. Vilka mål uppnådde egentligen det svenska ordförandeskapet i OSSE?

Likaså bör regeringen ta initiativ till en bredare utredning av OSSE och det svenska medlemskapet. Vi har tyvärr sett hur OSSE utvecklats till en mer eller mindre dysfunktionell organisation där vissa länder blockerar alla beslut. Exempel på detta är den årliga konferensen om mänskliga rättigheter, som har ställts in ett par år, och beslutet om att förlänga mandatet för OSSE:s observatörsstyrkor, som kunde fattas först under deras sista dag förra året.

Samtidigt är jag övertygad om att både OSSE och dess parlamentariska församling kan fylla en viktig funktion även i framtiden. Vi behöver arenor för att förhandla, inte minst om den europeiska säkerhetsordningen.

Att det aggressiva Ryssland med några bundsförvanter nu attackerar och gör allt för att sabotera Europas säkerhet och obstruera inom OSSE betyder inte att organisationen bör läggas ned. Men den kan behöva reformeras, och det bör en utredning i så fall kunna visa på.

Jag vill passa på att tacka delegationen för ett gott klimat. Framför allt skulle jag vilja rikta ett stort tack till sekretariatet, som har bistått delegationen på ett ypperligt sätt.

Jag vill också yrka bifall till förslaget i utskottets betänkande och avslag på reservationerna.

Anf. 12 ANDRE VICE TALMANNEN:

Jag vill påminna talaren om att ämnet för den pågående överläggningen är arbetet i Organisationen för säkerhet och samarbete i Europa och inte Utrikesdepartementets organisering.

Anf. 13 GUDRUN BRUNEGÅRD (KD):

Fru talman! Vår nutid definieras av Rysslands orättfärdiga och oprovokerade anfallskrig mot sitt fredliga grannland Ukraina, som nu har pågått i drygt tre månader. Detta ryska angrepp, inte bara mot Ukraina utan mot hela den sedan decennier fastlagda säkerhetsordningen, utgör kulmen på en utveckling som man har kunnat se i OSSE på senare år och som är temat för denna debatt.

Den europeiska säkerhetsordningen avser, som det formuleras i betänkandet, ”den helhet av regler och principer, folkrättsligt bindande såväl som politiskt förpliktande, som tillsammans utgör fundamentet för Europas säkerhet. Till de grundläggande reglerna hör att territorium inte får förvärfvas med våld, liksom respekten för varje stats suveränitet, territoriella integritet och rätt att självständigt och utan inblandning bestämma sin säkerhetspolitiska väg.”

Kristdemokratisk utrikespolitik är ett uttryck för att vi alla har ett ansvar för varandra. Denna mellanmänskliga solidaritet är grundläggande i den kristdemokratiska ideologin. Människovärdet är universellt och får inte relativiseras av geografiska gränser. Därför måste frihet, säkerhet och demokrati samt de mänskliga rättigheterna vara huvudmål för utrikespolitiken. I det instabila läge som råder i vår omvärld, med krig och konflikter,

ska Sverige fortsätta att bidra med fredsfrämjande, säkerhetsfrämjande och konfliktförebyggande verksamhet inom Nato, EU, FN och OSSE. Detta gäller både pågående och nyinitierade verksamheter.

Vi har en skyldighet att bistå människor i nöd med hjälp oavsett var i världen de befinner sig. Vi i Sverige måste alltid vara beredda att försvara de mänskliga rättigheterna.

Freds- och säkerhetsfrämjande verksamhet har stor betydelse. Det arbete som Sverige gör i Östeuropa, i Centralasien och på västra Balkan genom internationellt samarbete i EU och OSSE är värt att lyftas fram. Det gäller bland annat uppbyggande av rättsstaten, insatser mot brottslighet och korruption och rättsstatsstöd. Kristdemokraterna vill också göra riktade insatser för att få bort vapen från före detta konfliktzoner. Detta är vapen som inte sällan hamnar i händerna på svenska kriminella nätverk.

OSSE ska främja säkerhet och stabilitet i regionen utifrån en brett definierad syn på säkerhet i tre dimensioner: en säkerhetspolitisk, en ekonomisk och miljömässig samt en som rör demokrati och mänskliga rättigheter.

Det är bra att Sveriges regering så tydligt lyfter fram flickors och kvinnors rättigheter. Men i den tredje dimensionen, som handlar om demokrati och mänskliga rättigheter, ingår även religionsfriheten, det vill säga rätten att fritt utöva sin religion och rätten att avstå från religion.

Religionsfriheten är i grund och botten själva utgångspunkten för alla de övriga fri- och rättigheterna. I Sverige firar vi just i år 70-årsjubileum för den lag som ger oss rätt att lämna Svenska kyrkan – den dåvarande statskyrkan – utan att gå med i något annat trossamfund och ändå inneha en statlig anställning. Så var det faktiskt inte så sent som i början av 50-talet; man var då tvungen att vara medlem i Svenska kyrkan för att få ha en statlig anställning.

I många länder där OSSE verkar är det förenat med risk för förföljelse att byta religion. Därför tycker jag att Sverige borde ha tagit vara på tillfället att sätta frågan om religionsfrihet i fokus på ett ännu tydligare sätt under ordförandeskapsåret.

Fru talman! Respekten för den europeiska säkerhetsordningens principer måste återupprättas. Därför är ett aktivt engagemang för OSSE av stor betydelse. Diskussionerna i OSSE får inte syfta till att omförhandla, underminera eller ersätta de nuvarande principerna och åtagandena och får därmed inte heller bidra till en normalisering av de ryska brotten mot folkrätten och OSSE:s principer. Varje stat har en förpliktelse att se till att brott mot folkrätten inte normaliseras.

Rysslands fortgående invasion av Ukraina är en attack mot Europas fred och rådande säkerhetsordning. Skulden och ansvaret för detta ligger helt på Ryssland och president Vladimir Putin. Ryssland har sedan tidigare framfört krav på att den europeiska säkerhetsordningen ska revideras och har under flera år aktivt undergrävt OSSE:s ansträngningar för att stärka mänskliga rättigheter, demokrati och rättsstatens principer.

Vi kristdemokrater ser med oro på hur arbetet inom OSSE under lång tid har polariserats. Den konsensusordning som finns gör att organisationen har svårt att uppnå sitt syfte att arbeta för säkerhet och samarbete i Europa. Det finns en rad exempel på hur organisationen förlorar styrkraft och beslutsförmåga. Några exempel är inställda människorättskonferenser och kraftigt försenade budgetbeslut.

Jag instämmer i utskottets uppfattning att OSSE har blivit dysfunktionellt på grund av Rysslands ovilja att förhandla om den europeiska säkerhetsordningen. Det är tydligt att organisationen lamslås av ryska veton. Det är allvarligt att övervakningsmissioner kan stängas. Det är också bekymmersamt att landskontoren i EAP-länder stängs ned ett efter ett när mandaten löper ut.

Kristdemokraterna står bakom utskottets uppfattning att det krävs en bred utvärdering av OSSE och Sveriges medlemskap i denna organisation. Med hänsyn till den ryska aggressionen mot Ukraina, konsensusordningen och OSSE:s vikande resultat under det senaste decenniet behöver OSSE:s fortsatta relevans för den europeiska säkerheten utredas. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och tillkännage för regeringen.

Det är också viktigt att utvärdera Sveriges ordförandeskap och vilka lärdomar vi kan dra för framtiden.

Jag yrkar bifall till utskottets förslag.

Anf. 14 BJÖRN SÖDER (SD) replik:

Fru talman! Jag begärde ordet men inte för att replikera på min kristdemokratiska kollega, och jag ämnar inte heller gå i polemik med fru talmannen. Men jag vill för protokollets skull påpeka att betänkandet inte bara, som fru talman menade, behandlar den svenska delegationens redogörelse utan även regeringens skrivelse om det svenska ordförandeskapet förra året. I detta spelade ministerrådsmötet och UD:s brister i organisationen av detsamma en roll, vilket jag tog upp i mitt anförande.

Anf. 15 GUDRUN BRUNEGÅRD (KD) replik:

Fru talman! Eftersom vi har åhörare på läktaren säger jag att så här kan man också göra. Detta var ett annorlunda sätt att begära replik på som ni nu blev vittne till.

Anf. 16 ANDRE VICE TALMANNEN:

Jag anser ändå att ledamoten lämnade innehållet för debatten i lite för stor utsträckning och att kritik mot enskilda tjänstemän bör undvikas i debatten.

Anf. 17 JOAR FORSSELL (L):

Fru talman! Det har ju sagts tidigare i debatten att denna debatt sker i skuggan av Rysslands fullskaliga anfallskrig mot och invasion av Ukraina.

Låt mig understryka vikten av att fortsätta framhärda i att Rysslands diktator Vladimir Putin bär ett fullt ansvar för det som händer och att både han och andra ansvariga behöver ställas till svars i domstol och ta konsekvenserna av sitt agerande.

Men, fru talman, vi ska samtidigt komma ihåg att det som har möjliggjort och lett fram till Rysslands agerande i Ukraina inte bara är en person och en handfull makthavare utan även idéströmningar, förståelse av den egna historien och känslor. Till exempel är den ryska revanschismen en bärande idéströmning som har provocerat fram detta krig.

Detta ursäktar inget, men man ska förstå att om vi vill ha en värld och ett Europa där vi kan få leva i fred och frihet i framtiden räcker det inte att en diktator, i detta fall Vladimir Putin, förlorar ett krig och ställs inför rätta.

Man måste också få bukt med de idéer och de bakomliggande orsaker som har lett fram till detta vidriga krig.

Fru talman! I detta ligger inte bara att Ukraina inte får förlora kriget, utan Ukraina måste vinna kriget. Ryssland måste förlora kriget på ett tydligt sätt för att lära sig en ödmjukhetens läxa, på samma sätt som andra länder med liknande visioner i historien har fått göra dessförinnan.

Fru talman! I detta ligger också att vi efter att Ukraina har vunnit kriget måste fortsätta vårt arbete för demokrati och frihet. Vi måste bygga upp Ukraina så att det är starkare än vad det var innan. Det här är inte ett anfall bara på Ukraina utan på hela den europeiska säkerhetsordningen och på demokratins idéer och idétraditioner i stort. Då måste vi se till att dessa idéer segrar för att visa Ryssland och andra potentiella, aggressiva diktatorer i framtiden att man inte kan vinna ett krig mot demokrati, mot den europeiska säkerhetsordningen och mot fria demokratier som står enade.

I detta arbete är organisationer och samarbeten som OSSE viktiga. Det handlar inte bara om att bygga fred, frihet, hållbarhet och säkerhet. Det handlar också om att långsiktigt se till att dessa idéströmningar och idétraditioner är de dominerande på vår kontinent och i vår del av världen. Och kopplat till de vidriga brott som begås i Ukraina handlar det om att stärka OSSE och OSSES arbete och se till att OSSE och liknande organisationer och andra samarbeten också bidrar till att Ukraina verkligen vinner kriget och att Ryssland verkligen klart och tydligt förlorar kriget utan något utrymme för tolkning.

Detta är ytterligare ett skäl till att det arbete OSSE gör är otroligt viktigt för stabilitet och demokrati, inte bara i går och här och nu utan även i framtiden – och i relation till det krig som pågår i Europa.

Fru talman! Jag och Liberalerna hade tyvärr inte möjlighet att vara med på det möte i utrikesutskottet där detta ärende justerades. Men om vi hade varit det hade vi anslutit oss till Centerpartiets och Socialdemokraternas reservation. Jag yrkar därför bifall till reservation nummer 1.

Anf. 18 Utrikesminister ANN LINDE (S):

Fru talman! Jag är glad över att vara här i kammaren i dag för att debattera skrivelsen regeringen har tagit fram efter ordförandeskapet i OSSE 2021.

Verksamheten i OSSE och dess företrädare ESK har sedan Helsingforsslutakten antogs 1975 varit en hörnsten för Sveriges och Europas säkerhet. Som hemvist för den europeiska säkerhetsordningens principer, som bygger på folkrättens inklusivitet i FN-stadgan, utgör OSSE ett viktigt forum för säkerhetspolitisk dialog och politiskt ansvarsutkrävande i Europa. Detta gäller särskilt när dessa principer kränks på de mest avskyvärda sätt, så som sker just nu i och med Rysslands hänsynslösa aggression mot Ukraina.

Det gläder mig att höra både Moderaternas och Kristdemokraternas anföranden här, för de stämmer vad jag ser inte riktigt överens med formuleringarna i utskottsbetänkandet, som är, som Kerstin Lundgren sa, betydligt mer i linje med Rysslands narrativ.

OSSE:s breda krets av deltagarstater inkluderar också USA och Kanada, och det gör att den dialog som sker där är särskilt viktig som en del av det transatlantiska samarbetet. I dag är OSSE det enda kvarvarande

forumet vid sidan av FN där Ryssland regelbundet möter medlemsstaterna i EU, USA och likasinnade för politiskt ansvarsutkrävande.

Fru talman! Under ett antal år har det säkerhetspolitiska läget i OSSE-regionen gradvis försämrats. Rysslands återkommande och flagranta överträdelser av den europeiska säkerhetsordningen liksom undergrävandet av det breda säkerhetsbegreppet har utmanat de grunder som OSSE vilar på. Sverige har under denna tid verkat för alla staters ansvar att efterleva OSSE:s principer och åtaganden, med särskilt fokus på respekten för mänskliga rättigheter, demokrati och rättsstatens principer.

Under Sveriges ordförandeskap i OSSE 2021 var det därför naturligt för oss att utgå från dessa principer som grund för våra prioriteringar. Vi kallade vårt försvar av den europeiska säkerhetsordningen och OSSE:s breda säkerhetsbegrepp för att återgå till OSSE:s grunder eller back to basics.

Med våra prioriteringar som stöd arbetade vi med utgångspunkt i det breda säkerhetsbegreppet och i alla tre dimensionerna av säkerhet. Vi var starkt engagerade i OSSE:s mekanismer för konfliktlösning genom våra ordförandeskapsrepresentanter och OSSE:s olika former av fältnärvaro.

I den andra dimensionen fokuserade vi på kvinnors ekonomiska egenmakt och klimatfrågor medan vi i den tredje dimensionen fokuserade på främjandet av demokratiska processer samt yttrande- och mediefrihet liksom att värna OSSE:s autonoma institutioner.

Ökad jämställdhet leder till stärkt säkerhet. Genomförandet av agendan för kvinnor, fred och säkerhet liksom att verka för kvinnors ekonomiska egenmakt var därför centrala prioriteringar för vårt ordförandeskap.

Konkreta exempel på vårt arbete är det referensråd som tillsattes för att ge råd om hur WPS-agendan kunde genomföras, besöket från OSSE:s militärrådgivare till Nordic Center for Gender in Military Operations liksom min resa till Kosovo tillsammans med UN Women. Där följde vi upp konkreta exempel på hur WPS-agendan gör skillnad på marken.

Fru talman! Efter aggressionerna mot Georgien 2008 och Ukraina 2014 har Rysslands agerande blivit alltmer konfrontatoriskt, och samarbetet inom OSSE har blivit allt svårare. Över tid har det påverkat möjligheterna att nå konsensus, exempelvis avseende budget och andra administrativa frågor men också avseende vilka olika möten och beslut som kan fattas vid det årliga ministerrådsmötet.

Mot denna bakgrund var det viktigt för oss att gå in i ordförandeskapet med realistiska förväntningar. Detta var jag tydlig med då jag och kollegor från Regeringskansliet höll utrikesutskottet och OSSE-delegationen uppdaterade inför och under ordförandeskapet.

Med vetskapen om att konsensus i många fall skulle bli omöjligt att nå vannlade vi oss om att våra prioriteringar skulle få genomslag i alla våra aktiviteter under hela ordförandeskapet snarare än att fokusera på antalet beslut vid det avslutande ministerrådsmötet. Detta innebar att vi där det var relevant försvarade den europeiska säkerhetsordningen och verkade för det breda säkerhetsbegreppets aktiva genomförande såväl i politiska förhandlingar i Wien som under konferenser och möten men också i OSSE:s omfattande fältnärvaro.

Som ordförande inskräpte jag redan i januari till deltagarstaterna, institutionerna och fältmissionerna hur vi skulle arbeta med fokus på säkerhetsordningen och mänskliga rättigheter, demokrati, rättsstatens principer

och jämställdhet. Jag betonade särskilt OSSE:s starka tradition av öppenhet mot och samarbete med civilsamhället.

Dessa budskap följdes upp under resor och möten. Resorna stärkte OSSE:s roll till stöd för fred och säkerhet från västra Balkan till södra Kaukasus, Centralasien och Ukraina. Under året hann jag besöka samtliga länder med fältnärvaro bortsett från Turkmenistan, som tyvärr inte var möjligt att besöka på grund av covidrestriktioner.

Resultaten från ordförandeskapet syns också i det stora antal möten och konferenser som Sverige ordnade inom hela OSSE:s ansvarsområde. Bland annat genomfördes konferenser om antisemitism, antiterrorism, cybersäkerhet och mediefrihet. Vi nådde också konsensus om OSSE:s årliga flaggskeppskonferenser i den första och den andra dimensionen.

Det är också värt att notera att vi som ordförande höll 49 möten i det permanenta rådet, där den ryska aggressionen mot Ukraina och andra allvarliga säkerhetsutmaningar i regionen togs upp. I en organisation som kretsar kring dialog och ansvarsutkrävande är dessa möten och konferenser helt centrala och själva kärnan i verksamheten.

Ministerrådsmötet i Stockholm genomfördes i ett delvis nytt format med fokus på den politiska dialogen mellan ministrarna. Det var glädjande att 48 utrikesministrar, däribland USA:s och Rysslands, deltog. Vid mötet stod jag värd för en middag som gav tillfälle till ett rakt meningsutbyte mellan ministrarna. Lavrovs inlägg vid middagen kan i efterhand ses som en tidig varning om vart Ryssland var på väg.

Det var glädjande att ministerrådsmötet kunde fatta beslut om ett åtagande gällande de utmaningar som klimatförändringarna medför. Beslutet var banbrytande, eftersom det var första gången som OSSE gavs mandat att arbeta med denna helt avgörande säkerhetsfråga. Trots svåra utmaningar i organisationen går det att göra viktiga framsteg.

Jag har fått en rad bevis på att det var viktigt att man hade en öppen debatt under ministerrådsmötet, och en rad ministrar har tackat för det väl genomförda ministermötet.

Fru talman! Som förväntat visade Ryssland under året upprepade gånger prov på hur de försökte frångå sina åtaganden. Rysslands agerande innebär att möten behövde ställas in, och beslut försenades eller uteblev. Ett tydligt exempel är nedstängningen av OSSE:s gränsobservationsmission vid den rysk-ukrainska statsgränsen och blockeringen av den tredje dimensionens flaggskeppskonferens, HDIM. Mot slutet av året blev Rysslands syn på den europeiska säkerhetsordningen än tydligare när krav som var oförenliga med säkerhetsordningens grundläggande principer ställdes på USA och Nato.

Trots de utmaningar som Rysslands agerande innebär erbjuder OSSE fortfarande former för samarbete om breda säkerhets- och rättsstatsfrågor, bland annat på västra Balkan och i Centralasien. För de sistnämnda staterna utgör OSSE även en viktig plattform för kontakter med de europeiska länderna, USA och Kanada.

Fru talman! Sverige har en lång tradition av bred politisk samsyn i utrikes- och säkerhetspolitiska frågor. Denna samsyn har varit viktig för Sveriges internationella trovärdighet och har återigen tydliggjorts under den säkerhetspolitiska process som under våren genomfördes i fråga om Natomedlemskap.

Samsynen var också en förutsättning för att Sverige skulle ta på sig rollen som ordförande för OSSE, trots att vi visste att det var ett mycket svårt uppdrag under en komplex period. Den möjliggjorde för Sverige att kliva fram och ta ansvar för europeisk säkerhet när det fanns få andra kandidater. Jag vill därför rikta ett tack till den svenska OSSE-delegationen och alldeles särskilt till Johan Büser och Margareta Cederfelt, som jag genomförde olika resor och evenemang tillsammans med.

Samarbetet inom OSSE är nu allvarligt utmanat. Det polska ordförandeskapet har med stöd av i stort sett samtliga deltagarstater gjort klart att verksamheten inte kan pågå som vanligt mot bakgrund av Rysslands invasion av Ukraina. Kriget påverkar alla delar av OSSE:s verksamhet, och det är än i dag svårt att säga vilka långsiktiga konsekvenser det kommer att bli.

I detta svåra läge bygger Sverige vidare på erfarenheterna från ordförandeskapet som medlem av OSSE:s ordförandeskapstrojka och som ansvariga för OSSE:s asiatiska partnerskap. Vi samarbetar nära med det polska ordförandeskapet för att stötta Ukraina och fortsätter att följa upp våra prioriteringar och resultat från ordförandeskapet, inklusive beslutet om klimat och säkerhet.

I den mycket allvarliga situation som Europa befinner sig i har ordförandeskapet tydligt stärkt Sveriges ställning som säkerhetspolitisk aktör i vår region. Det är särskilt betydelsefullt i en situation där Europas säkerhet står inför den allvarligaste utmaningen sedan andra världskriget.

(Applåder)

I detta anförande instämde Johan Büser och Jasenko Omanovic (båda S).

Anf. 19 YASMINE POSIO (V) replik:

Fru talman! Som jag nämnde i mitt anförande ingår 57 länder i OSSE. Det finns alltså hur mycket som helst som skulle kunna lyftas upp, speciellt i ljuset av Rysslands folkrättsvidriga invasion av Ukraina.

Just därför är det viktigt med ett livskraftigt civilsamhälle. Eftersom jag beskrev civilsamhällets roll redan i mitt anförande kommer jag inte att upprepa det. Men jag har några fördjupande frågor om det som kortfattat nämns i regeringens skrivelse om Sveriges ordförandeskap.

Det står exempelvis att Sverige under ordförandeskapet värnade ”det civila samhällets deltagande i relevanta möten och format”. Vidare kan vi i regeringens skrivelse läsa: ”Utrikesminister Linde träffade i sin roll som ordförande under samtliga resor i regionen civilsamhällesorganisationer, inklusive organisationer och personer som arbetar med kvinnors och hbtqi-personers fulla åtnjutande av mänskliga rättigheter.” Det är ju jätteviktigt, och det var något som också jag tryckte på inför ordförandeskapet. Det är väldigt bra att Sverige har lyft fram civilsamhällets möjlighet att delta i OSSE-arbetet.

Fru talman! Jag är nyfiken på vilka frågor civilsamhället själva lyfte fram då de fick vara med på de möten och träffar som utrikesministern hade med olika organisationer och personer på sina resor i regionen. Jag vill veta vad de själva menar behövs för att stärka det civila samhällets möjlighet att verka inom OSSE.

Anf. 20 Utrikesminister ANN LINDE (S) replik:

Fru talman! Tack för frågan, Yasmine Posio!

De frågor som vi framför allt diskuterade med organisationerna gällde huvudsakligen den tredje dimensionen, alltså mänskliga rättigheter, demokrati och så vidare. Flera organisationer vittnade om svårigheter med att genomföra aktiviteter. Jag träffade journalistförbund och sådana organisationer men även fackliga organisationer. Även i länder där man tycker att det är hyfsat okej kunde vissa organisationer peka på att de inte hade möjlighet att fullt ut verka demokratiskt och med fulla mänskliga rättigheter. Jag skulle vilja säga att detta var det största intrycket.

Sedan var det väldigt problematiskt att ett land, nämligen Ryssland, lade in veto mot att hålla flaggskeppskonferensen i den tredje dimensionen, om mänskliga rättigheter och så vidare. Vi utnyttjade tillfället att ODIHR fyller 30 år och höll ändå en stor konferens där civilsamhället deltog. Men det var inte inom OSSE:s ordinarie format, där man bör ha en sådan konferens varje år.

Anf. 21 YASMINE POSIO (V) replik:

Fru talman! Tack, utrikesminister Ann Linde, för svaret! Det var lite som jag misstänkte. Vi träffar ju ständigt civilsamhällets organisationer på våra delegationsresor, och då lyfter de dessa saker.

Sverige ingår ju i trojkan än så länge, så regeringen har fortfarande ett visst inflytande över det arbete som drivs. Jag undrar därför om civilsamhällets möjlighet att verka inom OSSE fortfarande är med på agendan. Jag är även nyfiken på hur utrikesminister Ann Linde tror att detta arbete kommer att fortskrida i framtiden. Kommer Sverige att trycka på för att civilsamhället inte bara ska kunna verka inom OSSE-regionen utan även ska kunna ha ett visst inflytande i de frågor som OSSE faktiskt jobbar med?

Detsamma gäller det internationella referensrådet för kvinnor, fred och säkerhet, som så förtjänstfullt inrättades under det svenska ordförandeskapet och som enligt skrivelsen ska fortsätta även i år. Jag vill veta hur utrikesministern ser på framtidsutsikterna för rådet efter detta års slut.

Anf. 22 Utrikesminister ANN LINDE (S) replik:

Fru talman! När det gäller hur frivilligorganisationer, civilsamhället, fria medier och så vidare kan vara med är det bland annat vid de stora konferenserna, där det får plats väldigt många. På den mediekonferens som det svenska ordförandeskapet ordnade hade vi 500 deltagare. Det finns alltså stor möjlighet att delta. Dessutom hade vi till exempel på ministerkonferensen sidoeven, som organiserades av och med frivilligorganisationer. Vi hade också inför ordförandeskapet möten med civilsamhället. Jag menar alltså att det finns stora möjligheter för civilsamhället att delta.

När det gäller referensrådet för kvinnor, fred och säkerhet ingick vi en överenskommelse med det nuvarande ordförandeskapet om att Sverige sköter administration, kostnader och så vidare under detta år. Sedan har vi ingått en överenskommelse med det kommande ordförandeskapet om att de tar över detta. Jag hoppas därför att det här ska fortsätta. Rådet har faktiskt kommit med väldigt bra råd och förslag om hur vi kan förbättra arbetet med agendan för kvinnor, fred och säkerhet.

Anf. 23 BJÖRN SÖDER (SD) replik:

Fru talman! Nu när vi har utrikesministern på plats i kammaren och diskuterar OSSE skulle jag vilja ta tillfället i akt att ställa en fråga. Inför årets sommarmöte med den parlamentariska församlingen i Birmingham har jag skrivit ett förslag, ett så kallat supplementary item, där jag tycker att man ska jobba för att få med Taiwan som en partner for cooperation i OSSE.

OSSE innefattar i dag ett begränsat område; det är Europas och Östeuropas stater, USA, Kanada och länderna i Centralasien som ingår. Utöver detta finns i dag partners for cooperation: Afghanistan, Algeriet, Australien, Egypten, Israel, Japan, Jordanien, Marocko, Sydkorea, Thailand och Tunisien.

I till exempel Astana Commemorative Declaration från 2016 pratar man om och uppmanar man till en ökad interaktion med Medelhavsländer och Asien för OSSE:s del. I Vilnius Ministerial Council Decision on Partners for Cooperation Afghanistan 2011 pratar man också om utökad partnerskap för samarbete.

Den parlamentariska församlingen kan inte själv ta ett beslut om att man vill ha en ny partner for cooperation, utan det måste tas på ministerrådsnivå. Därför skulle jag vilja ställa frågan till utrikesministern hur Sveriges regering ser på att försöka verka för att få med Taiwan som partner for cooperation till OSSE.

Anf. 24 Utrikesminister ANN LINDE (S) replik:

Fru talman! Tack, ledamoten, för frågan! Det krävs konsensus för att utöka det partnerskapet, och vi tror inte att konsensus föreligger i den frågan.

Anf. 25 BJÖRN SÖDER (SD) replik:

Fru talman! Tack så mycket för svaret, utrikesministern! Jag är väl medveten om att det krävs konsensus, och det är också detta som i dag ställer till problem för OSSE. Men utöver detta, skulle utrikesministern för Sveriges del, om OSSE:s parlamentariska församling skulle ta ett sådant beslut och det finns stöd, kunna trycka på inom OSSE även om förutsättningarna kanske inte finns där just nu?

Detta är en viktig signal att sända. Jag vet att utrikesministern i samband med alla mina frågor som gällt Taiwan genom åren hela tiden har återkommit till att Sverige gör vad man kan för att få med Taiwan i de internationella samarbetena. Då är ju detta ett bra sätt att från svensk sida skicka en signal om att man också önskar ha Taiwan med som en partner for cooperation till OSSE.

Anf. 26 Utrikesminister ANN LINDE (S) replik:

Fru talman! När det kommer förslag från den parlamentariska församlingen kommer vi att hantera detta och komma med vårt svar.

Anf. 27 KERSTIN LUNDGREN (C) replik:

Fru talman! Jag har tidigare i debatten framfört att jag tycker att det är rimligt att vi utvärderar, lär och drar slutsatser för framtiden. Det är klart att det för vår del är mer intressant att fundera på detta när vårt medordför-

andeskap är över. Just nu befinner vi oss ju i ordförandekretsens gemenskap och har därmed ett medansvar. Jag är nyfiken på att höra hur utrikesministern ser på en utvärdering post den perioden.

Det är naturligtvis intressant att veta hur dessa olika mekanismer har fungerat. Vi har ju haft en diskussion om tvåspårspolitiken gentemot Ryssland. Fungerar den eller fungerar den inte? Behöver vi omvärdera synen på en del av de spår vi har använt? Jag tror att det är en viktig lärdom och en viktig debatt att föra, där ordförandeskapets erfarenheter är viktiga för oss alla att få ta del av. Det är min ena fråga.

Den andra frågan rör ordförandeskapsåret och den deklaration som antogs gällande Georgien vid Stockholmsmötet. För min del beklagar jag att Sverige inte stod bakom den deklarationen, som tidigare ordförandeländer har gjort. Det hade varit viktigt att markera. Jag vet att det ordnades sidoevent, men det är viktigt att markera. När jag läser texterna och skrivelsen ser jag att hållningen är att det är utbrytarregioner och annat, men från utrikesutskottets sida brukar vi omtala det som ockupation av georgiskt territorium. Det är den hållning vi i grunden har.

Anf. 28 Utrikesminister ANN LINDE (S) replik:

Fru talman! Tack, Kerstin Lundgren, för frågorna! Jag tycker generellt sett självklart att man ska ha utvärderingar, oavsett på vilket sätt de görs, av det arbete som regeringen gör. Dessutom tycker jag att det är viktigt att man har en pågående diskussion om hur man kan förbättra arbetet där man är.

Därför tillsatte jag under ministermötet en arbetsgrupp som nu jobbar under hela detta år, 2022, med hur vi kan fortsätta att upprätthålla arbetet i den tredje dimensionen, som handlar om mänskliga rättigheter och demokrati. Det är nämligen just i den dimensionen som de största svårigheterna har funnits. I både den första och den andra dimensionen kunde vi under vårt ordförandeskap – nu är ju situationen annorlunda – ändå genomföra flaggskeppskonferenserna, aktiviteter och så vidare. Det är den tredje dimensionen som har varit mest problematisk. Den arbetsgruppen har satt igång och börjat jobba.

Under middagen på ministernivå vid ministerrådsmötet var konsensus en av tre dagordningspunkter – hur man ser på konsensus och om konsensus är negativt eller positivt för organisationen. Det var lite grann samma sak som nu diskuteras i EU:s utrikes- och säkerhetspolitik, där man ju också har konsensus som vi ibland tycker borde förändras.

Jag tycker att det ska vara en pågående utvärdering på det sätt som jag har beskrivit men också senare. Däremot tycker jag inte att det ska ske på ett sådant sätt att det ifrågasätter hela OSSE:s existens. Då blir det fel narrativ.

Anf. 29 KERSTIN LUNDGREN (C) replik:

Fru talman! Jag håller helt med utrikesministern om att man inte ska göra det med en tajmning eller på ett sätt som spelar Ryssland i händerna. Det är vitalt. Om man ska upprätthålla säkerhetsordningen måste, precis som tidigare har sagts, Ryssland förlora och Ukraina vinna kriget. Det är en signal om att säkerhetsordningen håller, och det är naturligtvis en viktig utgångspunkt. Vi vill inte se en ny Jaltaordning i Europa, även om det finns de som drömmer om detta.

Det låter positivt att det finns en öppenhet för en utvärdering post ordförandesperioden. Det är naturligtvis också bra att OSSE utvärderar sig självt. Jag ser fram emot att ta del av utvärderingen.

Sedan är Georgien min kvarvarande fråga. För min del är det oerhört viktigt att vara tydlig, för vi missade, fru talman, att vara tydliga när det gällde ryskt agerande i Georgien. Vi missade att vara tydliga med att peka ut den krypande ockupation som pågår i Georgien. Vi bör se om man kan föra samtal om detta när Ryssland uppenbart inte har det som intresse, vilket numera är väldigt klart.

Det är viktigt med klarspråk i den här delen. Därför hade det varit väldigt bra om ordförandelandet hade stått bakom deklarationen när det gäller Georgien i slutet av december.

Anf. 30 Utrikesminister ANN LINDE (S) replik:

Fru talman! Jag tror att vi har precis samma syn på händelserna i Georgien. Jag besökte Georgien tre gånger, tror jag, på ganska kort tid just för att uttrycka stöd för deras territoriella integritet och för en lösning där också OSSE spelade en roll – tillsammans med EU, vill jag säga. Vi hade också ett särskilt sändebud, förra kabinettssekreteraren, som gjorde ett väldigt bra jobb med att föra en dialog på det sätt som OSSE har vid det som kallas Geneva informal meetings.

Vi var också med i Friends of Georgia. Vi var med på det mycket symboliska fotografi som tas där. Där flankerade jag och USA:s utrikesminister Georgiens utrikesminister på ett foto som kom ut överallt. Och i alla deklARATIONER gjorde vi bedömningar och kom fram till vilka deklARATIONER vi som ordförandeland inte skulle skriva på just då. Därmed inte sagt att vi inte har stöttat Georgien på alla möjliga sätt under och efter ordförandeskapet.

Anf. 31 JASENKO OMANOVIC (S):

Fru talman! När vi nu debatterar och för en kort stund fokuserar på OSSE:s verksamhet 2021 tycker jag att vi som svenskar kan vara väldigt stolta. Vi har i vår parlamentariska församling fått en president som är vår svenska kollega Margareta Cederfelt. Också rapportören för mänskliga rättigheter i den parlamentariska församlingen är svensk, Johan Büser. Vi har under året varit väldigt aktiva genom ordförandeskapet, vilket har berörts, och kan som svenskar vara väldigt stolta över våra insatser i OSSE.

Fru talman! Den 9 juni i fjol hade vi en liknande debatt. Då var jag uppe i denna talarstol och berättade om min mormor, som har bott i tre länder men alltid i ett och samma hus, om min farmor som höll min pappa i famnen när hon flydde från nazister, om min mor som dog som flykting och om min egen generation som tvingades att gå i krig och glömma allt vad drömmar heter. Jag berättade detta i fjol, helt övertygad om att jag berättade en historia som Europa inte skulle komma att uppleva igen.

Vi i OSSE var medvetna om annekteringen av Georgien och om andra konflikter som togs upp på vartenda sammanträde och varenda gång som vi ledamöter i OSSE:s parlamentariska församling samlades. Trots detta trodde jag att min berättelse var historia och aldrig skulle upprepas igen. Men den 24 februari satt jag med kollegan Thomsson i ett rum och tittade på det brutala angreppet på ett helt självständigt land – ett angrepp på ett OSSE-medlemsland från ett annat OSSE-medlemsland. Vi två var helt

tagna av detta. Det liknade en mardrömsupplevelse, för kollegan har ju anknytning till Ukraina, och jag har ju mina upplevelser med mig. Det var en extremt dålig dag som vi upplevde då.

Nu med tre månaders avstånd till just den upplevelsen och känslan kan man ställa frågan, fru talman: Vad har vi för alternativ? Det ena är kristallklart att vi ska fördöma Rysslands angrepp mot Ukraina. Det andra är att vi när kriget väl tar slut, vilket vi hoppas blir snart, måste se till att de ansvariga ställs inför rätta. Men vi har också uppgiften att skapa rum för en dialog, att skapa rum för de två folken att mötas så småningom. Jag tror att det blir ett väldigt stort ansvar för de efter valet nyvalda till riksdagen att fortsätta skapa rum för dialog.

Fru talman! I dag är det den 31 maj. Det är exakt 30 år sedan det bestämdes att alla i Prijedor i Bosnien som var icke-serber var tvungna att ha på sig ett vitt band. Det lokala styret där fick för sig att man skulle separera folk och enklare föra människor till läger. Vad är alternativet för dem som finns i Bosnien, i Prijedor och på andra ställen i dag? Det är bara dialog och samarbete för att man ska kunna leva bredvid och med varandra, för det finns ingen annan väg att ta.

Därför, fru talman, tycker jag att det är extremt viktigt att vi inte tappar fokus på detta. Vi ska till det yttersta fördöma anfallet på Ukraina. Vi ska jobba för och stödja Ukraina. Vi ska jobba för att kriget avslutas så fort som möjligt. Men när det väl är gjort finns det inget annat att göra än att jobba med dialog och samarbete, där vi får vara handen som binder samman.

Fru talman! Jag ska avsluta mitt anförande nu, för min talartid är slut. Jag ska bara säga några saker.

Under fjolåret hade vi sex valobservationer. Jag vill ge riktigt mycket beröm till sekretariatet på RIK, riksdagens internationella kansli. När vi åker till valobservationerna, fru talman, åker vi en dag innan och möter det civila samhället. Vi möter människor av kött och blod som bor och har sin vardag i detta land. Vi hör alla berättelser. De blir jätteviktiga för oss i valobservationen och sedan i vår förståelse när vi samlas i den parlamentariska församlingen. Vilka frågor finns det som är viktiga i detta land? De som arbetar på RIK är värda all respekt.

Fru talman! Det här är troligen min absolut sista debatt i riksdagen. Jag kandiderar inte numera. Jag tror att jag inte kommer att ha förmånen att stå i den här talarstolen något mer. Jag vill tacka alla riksdagens anställda. Det gäller alla anställda, från de som arbetar i Bankhallen och Infocenter till alla utskottsmedarbetare – alla som jobbar. De är en del av den demokrati som människor har valt oss hit för att representera och kämpa för.

Fru talman! Jag vill verkligen tacka för alla de 16 åren i riksdagen och för det stöd som jag har fått av alla tjänstemän. De är nästan värda en applåd för det.
(Applåder)

Anf. 32 LARS THOMSSON (C):

Fru talman! Jag vill börja med att rikta ett tack tillbaka till dig, Jasenko Omanovic. Vi har haft ett fantastiskt fint och trevligt samarbete. Jag har stor respekt för din kunskap och dina insatser.

Jag ska börja mitt anförande med att tala om den 23 februari i år. Vi var i Wien på vintermötet som en del av delegationen till OSSE, som jag

sitter med i. Vi satt i två och en halv timme på ambassaden och diskuterade möjliga utvecklingar i Ukraina. Så här efteråt slår det mig verkligen att vi allihop hade tvärfel. Vi satt med Sveriges bästa Rysslandsexperter – och jag har själv en bakgrund i Ukraina – och vi hade tvärfel.

Vi hade fel på det sättet att vi verkligen inte kunde se Putins ambitioner framför oss. Vi kunde inte se hans våldsbenägenhet. Vi kunde inte se hans bristande omdöme, och vi kunde inte se hans bristande informationsläge.

Det här var en chock för mig. Det är precis det som Jasenko Omanovic beskrev. Men vi var också med den 24 februari, dagen efter, när kriget startade. Vi var på de möten som var på OSSE och såg hur enigt OSSE var. Det var bara Ryssland och till viss del Belarus som var på den sidan. Alla andra ställde sig upp och sa: Det här accepterar vi inte. Det ger mig lite hopp.

När det handlar om OSSE:s roll framöver finns det på något vis inte något alternativ. Det ska vara den viktigaste fredsplattformen och säkerhetsorganisationen som finns, och det är det. Jag vet att det har varit diskussioner gällande om vi ska ha kvar Ryssland eller inte. För mig är det självklart att Ryssland ska vara kvar i organisationen. Det är snart det enda stället där man kan ha kvar Ryssland.

Jag vet historiskt att alla krig tar slut. Vi måste komma ihåg det. Vartenda krig tar slut. Då måste det finnas ett forum för dialog, och det forumet är OSSE. Det är nämligen så att de permanenta råden träffas ofta. Det förpliktar att sitta öga mot öga med krigförande parter. Jag ser att OSSE har en jättestor roll framåt.

Det är samtidigt givetvis ingen tvekan om att demokratin i världen inte under lång tid har varit så hotad som den är nu. Men jag ser samtidigt med rätt stor glädje på utvecklingen. Jag hade i fjol förmånen att vara med på tre valobservationer, i Albanien, Moldavien och Uzbekistan. Det är tre unga generationer av demokrati, men samtliga hyfsat bra på väg åt rätt håll. De har många av reformerna på plats. Sedan lever de inte upp till allt, men alla strävar efter demokrati. Det är en viss glädje att se det. OSSE har alltså en jätteviktig roll även framåt.

Jag måste också erkänna att OSSE självklart har problem. Då menar jag inte bara detta med att hela den europeiska säkerhetsordningen är hotad, vilket är vad Ryssland verkligen vill åstadkomma. De problem jag ser gäller i stället den inre strukturen i OSSE. Parlamentet har en mandatperiod på ett plus ett. Regeringssidan har fem plus fem. Det gör att det blir en väldig obalans i vem som egentligen styr OSSE. Där finns det mycket att ta tag i.

Till sist vill jag ge ett stort beröm till Margareta Cederfelt, som har skött presidentskapet väldigt bra under ett väldigt svårt år. Jag hoppas att hon får fortsätta ett år till. Det skulle vara välgörande för OSSE:s styrka och stabilitet framåt.

Jag vill också ge ett beröm för det goda samarbetet med utrikesministern under det här året. Vi har varit väl involverade som delegation, och det är bra.

Jag ska avsluta med att säga att det enda som är viktigt för OSSE nu är att Ukraina vinner kriget.

Överläggningen var härmed avslutad.

(Beslut skulle fattas den 1 juni.)

§ 11 En ny växtskyddslag

Miljö- och jordbruksutskottets betänkande 2021/22: MJU25

En ny växtskyddslag (prop. 2021/22:148)
föredrogs.

Anf. 33 KRISTINA YNGWE (C):

Fru talman! Då var det dags för miljö- och jordbruksutskottet att debattera MJU25, som handlar om regeringens proposition om en ny växtskyddslag men också hanterar de motioner som rör kemikaliepolitik som har lämnats in under allmänna motionstiden.

Fru talman! Ett förändrat klimat innebär stora utmaningar både för jordbruket och för skogsbruket. En aspekt som inte ofta kommer upp i diskussionen handlar om hur nya skadegörare och nya ogräs kommer att påverka förutsättningarna för produktion. Det är väldigt viktigt att kunna hantera och ge ett bättre och mer effektivt skydd mot växtskadegörare eftersom deras introduktion och etablering ger och kan ge väldigt stor skada på våra förutsättningar att producera.

Därför ser Centerpartiet positivt på lagförslaget som riksdagen nu kommer att debattera. Vi ser att det kommer att ge verktyg för både jordbruket och skogsbruket att kunna hantera växtskadegörare i jord och skog.

Ett förändrat klimat och därmed förändrade förutsättningar för växtskadegörare och ogräs i kombination med behov av ökad produktion ställer också krav på tillgång till växtskyddsmedel, både biologiska och kemiska sådana.

Vi ser att det finns en otrolig potential i svenskt lantbruk, men vi ser också att utmaningarna just nu är otroligt stora. Vi kommer att behöva öka vår livsmedelsproduktion. Det har vi beslutat om genom en livsmedelsstrategi. Vi ser också att omvärlden gör att Sverige har ett ansvar att se till att kunna producera mer livsmedel. Men vi ser att konkurrenssituationen och kostnadsläget ger väldigt stora påfrestningar på svenska lantbrukare just nu.

Med de höga miljökrav som Sverige har och ska ha blir det väldigt viktigt att titta på konkurrenskraftssituationen för de svenska lantbrukarna, eftersom vi befinner oss på en EU-marknad och ska konkurrera med våra kollegor i andra länder.

Vi är en liten marknad. Det finns begränsad tillgång på produkter. Det gäller inte minst om man till exempel tittar på grönsaker, frukt och baljväxter, som vi ser en potential att kunna öka produktionen av i Sverige. Där är just den begränsade tillgången till växtskyddsmedel ett hinder. Därför tycker jag att det är väldigt positivt att utskottet föreslår ett antal tillkännagivanden om att just stärka konkurrenskraften och titta mer på behov och förutsättningar för livsmedelsproduktionen i bedömningen av växtskyddsmedel.

Ett tillkännagivande handlar om utformning av avgifter kopplat till den nya lagstiftning som vi nu kommer att klubba igenom i riksdagen. Vi pekar från utskottets sida på att det när man tar fram kontrollavgifter är otroligt viktigt att man också säkerställer att det är tydligt och transparent för aktörerna i Sverige. Men man måste också göra en omvärldsanalys och se hur de andra länderna väljer att lägga sin avgiftsnivå. Det får inte bli en konkurrensnackdel för de svenska producenterna.

Vi lyfter också upp tillståndsprövning av växtskyddsmedel. När man ska godkänna ett växtskyddsmedel tittar man givetvis på miljöeffekterna, men man väger inte in behovet. Det här är någonting som vi ser att vi kommer att behöva titta på i tillståndsprocesser.

Jag tycker att det är positivt att utskottet uppmanar regeringen att vidta åtgärder för att säkerställa att prövning av ansökningar om tillstånd att sälja och använda växtskyddsmedel i större utsträckning ska göras med utgångspunkt i just lantbrukets konkurrenskraft och de behov som faktiskt finns.

Vi är nu inne i ett system där tillgången på godkända växtskyddsmedel är mindre, men vi har i stället ett dispensförfarande som gör att det blir väldigt osäkra förutsättningar för vilka produkter som kommer att få finnas på marknaden. Det blir också osäkert jämfört med konkurrerande länder i omvärlden. Det är jättepositivt att Kemikalieinspektionen har snabbat på tillståndsprocesserna, men vi ser ändå fortsatt att det finns saker att göra.

Ett tredje område som utskottet lyfter upp handlar om ömsesidigt godkännande. Det finns i dag ett system i EU som gör det möjligt för länder att ha ett snabbare förfarande vid godkännande av växtskyddsmedel. Kommissionen har tittat på hur de olika länderna hanterar detta ömsesidiga erkännande och noterar att det finns väldigt stora variationer, inte minst kopplat till att man kanske har nationella särkrav.

Man pekar också från kommissionens sida på att det behöver vidtas åtgärder nationellt för att hantera de nationella kraven och på så sätt undvika upprepade bedömningar eller en osäkerhet och en otydlighet för dem som ansöker.

Det är bra också här att utskottet föreslår ett tillkännagivande där man uppmanar regeringen att i större utsträckning än i dag använda sig av ömsesidiga erkännanden av växtskyddsmedel men också att titta på hur andra medlemsstater hanterar det ömsesidiga erkännandet just för att skapa konkurrensneutrala förutsättningar.

Det sista område där vi föreslår ett tillkännagivande kopplat till växtskyddsmedel är glyfosat. Glyfosat är ett väldigt vanligt medel i jordbruket globalt, men även i Sverige, och det är ett väldigt viktigt medel för att vi ska kunna ha en fungerande och hållbar produktion. Om vi ska kunna ha till exempel reducerad jordbearbetning eller kunna minska den totala användningen av växtskyddsmedel senare under växtodlingssäsongen är användningen av glyfosat i början ett viktigt redskap.

Det har pågått diskussioner om detta på EU-nivå, och de kommer snart att återupptas när det gäller att eventuellt förlänga godkännandet av växtskyddsmedlet glyfosat. Godkännandet går ut i december 2022. Myndigheter i fyra länder har tittat på detta och gjort en väldigt gedigen vetenskaplig rapport där man går igenom hur förutsättningarna ser ut, vilket underlag som finns och vilken vetenskap som finns. Man har konstaterat att det inte finns någon anledning att inte förlänga ett godkännande, utan man konstaterar att glyfosat som hanteras rätt kan användas utan att det uppstår oacceptabla risker.

Därför är det också väldigt bra att utskottet är tydligt med att det är viktigt att Sverige vilar på vetenskaplig grund när det gäller godkännandeprocessen för glyfosat när den väl kommer upp till politisk diskussion på EU-nivå.

Vi föreslår också från utskottet ett tillkännagivande som rör till exempel tillgången på kemikalier. Rysslands invasionskrig i Ukraina och pandemin har visat att vi är ett väldigt sårbart samhälle. Det är viktigt att vi från myndigheternas och statens sida har en bra beredskap när det gäller tillgången på kritiska kemikalier, där vi i dag tyvärr ser att det finns sårbarheter.

Utskottet lyfter även upp att regeringen ska vara pådrivande i arbetet med att förbjuda avsiktligt tillagda mikroplaster i kemiska produkter, vilket det i dag finns förslag om på EU-nivå. Än så länge har det inte kommit något konkret från kommissionen, men vi ser att Sverige har anledning att vara aktivt i arbetet.

Från Centerpartiets sida ser vi att det finns många saker att arbeta med när det gäller att vässa kemikaliepolitiken, inte bara när det handlar om tillgången och användningen i produktionen utan också för att kunna stärka skyddet av konsumenter. Det här är ju tvådelat.

Jag vill framför allt lyfta upp arbetet med högflourerade ämnen, PFAS, som har långlivade negativa egenskaper när de finns i konsumentprodukter. Vi ser att det är viktigt att man fasar ut användningen av PFAS i dessa produkter, och det är någonting som vi lyfter i reservation nummer 10. Därför yrkar jag bifall till den.

Anf. 34 MARLENE BURWICK (S):

Fru talman! Vi debatterar i dag regeringens förslag till en ny växtskyddslag, förslag till ändring i skogsvårdslagen och motioner från allmänna motionstiden som behandlar kemikaliepolitik.

Vi socialdemokrater står bakom samtliga våra reservationer i ärendet, men för tids vinning yrkar jag bifall endast till reservation 4.

EU antog 2016 en ny växtskyddsförordning. En ny växtskyddslag föreslås nu för att anpassa svensk lagstiftning till denna förordning och till den EU-förordning som har antagits gällande offentlig kontroll.

Ett bra växtskydd är viktigt både för miljön och för våra gröna näringar. Detta har blivit allt viktigare med hänsyn till klimatförändringarna och det ökande hotet från växtskadegörare mot vårt lantbruk, vår trädgårdsnäring och vårt skogsbruk. Växtskadegörare kan medföra allvarliga ekonomiska, miljömässiga och sociala konsekvenser för samhället, till exempel genom ökade kostnader, minskad biologisk mångfald och påverkan på planterade miljöer och naturområden.

Det är därför viktigt och bra att man i regeringens förslag till ny växtskyddslag föreslår höjda straff. Fängelsestraff föreslås för de allvarligaste överträdelserna. Viktigt är också ett tydligare sanktionssystem för dem som inte följer regelverken och utökade möjligheter att få ersättning för dem som drabbas. Det nya ersättningssystemet ger incitament för tidig anmälan av skadegörare. Den nya lagen inkluderar också fler typer av skadegörare.

För att skydda trädslag som används i virkesproduktionen utvidgas möjligheten till åtgärder till att omfatta även andra växtskadegörare än insekter och för träd i andra växtmiljöer än skog, till exempel parker eller trädgårdar. Bemyndigandet till Skogsstyrelsen förs över från skogsvårdslagen, där det finns i dag, till växtskyddslagen.

Fru talman! Kostnader för offentlig kontroll som utförs enligt den nuvarande växtskyddslagen finansieras huvudsakligen genom avgifter, och

regeringen anser att offentlig kontroll även fortsättningsvis i huvudsak ska finansieras med avgifter. Utgångspunkten bör vara att den som ger anledning till kontroll ska betala kontrollkostnaden. Särskilt kan noteras att principen om full kostnadstäckning ska tas i beaktande i när man sätter avgiften, precis som också EU:s förordning säger.

Vidare ska konstruktionen innebära låga administrationskostnader och vara begriplig och förutsebar för dem som ska betala. Regeringens förslag till konstruktion av avgiftssättning är väl avvägt, och vi har reserverat oss mot utskottets förslag till tillkännagivande i den här punkten.

När det gäller tillståndsprövning av växtskyddsmedel styrs godkännanden av verksamma ämnen respektive produkter av EU:s förordning om utsläppande av växtskyddsmedel på marknaden. Syftet med förordningen är att säkerställa en hög skyddsnivå för både människors och djurs hälsa och för miljön och samtidigt skydda konkurrenskraften för jordbruket i gemenskapen.

EU-rätten medger inte att enskilda medlemsländer prövar bekämpningsmedel med utgångspunkt i något annat än det som sägs i förordningen. Det är alltså inte möjligt att endast utgå från konkurrenskraften. För att säkerställa en hög skyddsnivå för människors hälsa och för miljön får ett verksamt ämne eller ett växtskyddsmedel bara godkännas om ämnet eller medlet inte har några skadliga hälsoeffekter på människor eller djur och om det inte påverkar miljön på ett oacceptabelt sätt. Utskottets förslag till tillkännagivande är därför djupt problematiskt, och vi har reserverat oss även i den här punkten.

Principen om ömsesidigt erkännande av produkter används i EU-gemenskapen i dag och är ett av medlen för att säkerställa den fria rörligheten för varor inom EU. För att undvika dubbelarbete, minska administrationen och se till att det finns tillgång till växtskyddsmedel på mer harmoniserade villkor använder man denna princip. Det innebär att de produktgodkännanden som beviljas av en medlemsstat bör godtas av andra medlemsstater med jämförbara jordbruks-, växtskydds- och miljö- och klimatförhållanden.

Myndigheterna måste dock ta hänsyn till de enskilda medlemsländernas specifika miljö- eller jordbruksförhållanden. Efter ansökan kan myndigheten avstå från att godkänna växtskyddsmedlet på sitt territorium om det är motiverat till följd av särskilda miljö- eller jordbruksförhållanden eller om den höga skyddsnivå för både människors och djurs hälsa och för miljön som fastställs i den här förordningen inte kan uppnås.

Fru talman! Regeringens arbete med växtskydd är inriktat på att åstadkomma en minskande risktrend. Regeringens ambition är bland annat att halterna av växtskyddsmedel i yt- och grundvatten ska minska successivt för att bli nära noll i linje med det av riksdagen fastställda miljö kvalitetsmålet Giftfri miljö. Regeringen har även beslutat om ett nytt etappmål som anger att användningen av växtskyddsmedel med särskilt farliga egenskaper ska ha minskat väsentligt 2030.

Fru talman! Tillgången till rent vatten för dels livsmedel, dels livsmedelsproduktion och processindustri är en grundläggande förutsättning för ett fungerande samhälle. För att producera dricksvatten och för att rena avloppsvatten krävs kemikalier. Den största delen av kemikalierna används för avloppsrening och en mindre del till dricksvattenproduktion.

Enligt uppgift från Livsmedelsverket saknar Sverige i dag lager av reningkemikalier, vilket gör att dricksvattenförsörjning och avloppsrening är beroende av olika leveranskedjor och av att de kedjorna fungerar. Därför kan tillgången till kemikalier av olika anledningar skifta snabbt.

Det är av synnerligen stor vikt att försörjningstryggheten när det gäller kritiska kemikalier säkerställs. Covid-19-pandemin och kriget i Ukraina har tydliggjort sårbarheter i samhället. Regeringen har därför vidtagit en rad åtgärder, och fler är under beredning, för att säkerställa en robust tillgång på kemikalier för vattenrening. Regeringen har också informerat utskottet om problematiken.

Fru talman! EU:s kemikaliemyndighet Echa föreslog i januari 2019 ett närmast heltäckande förbud mot avsiktligt tillsatt mikroplast i kemiska produkter. Echa bedömer att mikroplaster är extremt svårnedbrytbara i miljön och praktiskt taget omöjliga att få bort när de har släppts ut, och myndigheten konstaterar också att det i dagsläget inte går att bedöma de långsiktiga effekterna av utsläpp av mikroplast.

Vi väntar nu på kommissionens förslag kring just mikroplaster baserat på Echas förslag. Regeringen har uppmanat kommissionen att skyndsamt lägga fram ett förslag till diskussion. Det är viktigt att EU fortsätter att jobba med kraft med plastfrågan, för plastfrågan är ett gränsöverskridande problem som kräver globala lösningar och åtgärder. Därför är det beslut som FN:s miljöförsamling fattade i mars viktigt. Man beslutade då om att initiera förhandlingar om ett globalt avtal mot plastföroreningar. Med ett globalt avtal har vi möjligheten att gemensamt komma fram till mål och konkreta åtgärder för hela livscykeln för plast.

(Applåder)

Anf. 35 MARLÉNE LUND KOPPARKLINT (M):

Fru talman! För tids vinning yrkar jag bifall endast till reservation 10 om PFAS.

Vi omges av kemikalier i vår vardag. Vissa av dem kan vara till nytta för oss och andra skadliga. Många av dem är livsnödvändiga och har varit avgörande för att bygga det samhälle som vi i dag har. Kemikalier har bland annat möjliggjort längre hållbarhet för mat, gett hållfasta byggmaterial och medfört minskad risk för brand i elektronikprodukter. Kemikalier möjliggör också utvecklingen av mediciner som förlänger och räddar liv.

Vårt moderna samhälle är på många sätt beroende av innovationer som drar nytta av kemikalier. Därför kan kemikalier också utgöra viktiga bidrag till den ekonomiska och sociala välfärden för medborgare genom handel och sysselsättning.

Alla kemikalier är dock inte önskvärda överallt. En del kemikalier har visat sig påverka exempelvis människors hormonsystem och reproduktion och kan framkalla allergier. Farliga ämnen kan orsaka cancer och allergier eller påverka möjligheten att få barn.

Barn är särskilt känsliga, och de har rätt att växa upp i en giftfri vardag. Leksaker, soffor och köksredskap som finns på exempelvis förskolor ska inte innehålla farliga kemikalier. I dag vistas barn stora delar av sina dagar på förskola, och därför måste vi prioritera våra barns vardag när det gäller att fasa ut farliga kemikalier.

Exempel på andra skadliga ämnen är vissa syntetiska kemikalier, ofta de som ger en specifik funktion, till exempel flamskyddsmedel, mjukgörare till plaster, ftalater och vissa vatten- och fettavvisande beläggningar. Andra exempel är tungmetaller som bly, kadmiem och krom.

Sedan skulle jag också vilja nämna PFAS. Runt om i Sverige finns områden och vattentäkter som förorenats till följd av att människor har använt farliga ämnen, ofta för länge sedan. Rapporter om sådana föroreningar har kommit löpande under de senaste åren, men politiken har ännu inte satt ned foten när det gäller lämpliga åtgärder.

En grupp ämnen som omnämns allt oftare är PFAS, poly- och perfluorerade alkylsubstanser. Oavsett uppkomst eller ansvarsförhållande är PFAS i vattentäkter ett problem vi sannolikt inte hört det sista om. Ofta handlar det om vatten som har förorenats i närheten av militära flygplatser. Dessa föroreningar misstänks härröra från användningen av brandskum, vilket innehåller PFAS. På andra ställen har man i stället konstaterat en koppling till olika brandövningar.

Det är oerhört viktigt att vi fasar ut PFAS med tanke på att mer än 3,6 miljoner svenskar får sitt dricksvatten från någon av de 109 dricksvattenanläggningarna i de 65 kommuner där rapporter visar att det kan finnas PFAS i vattnet.

Fru talman! Jag ska också säga något om Sveriges beredskap gällande kemikalier. Coronakrisen och kriget i Ukraina har gett en tydlig bild av bristerna inom svensk beredskap. Men det är inte första gången vi varnas. Skogsbränder och extremväder som har påverkat livsmedelsproduktionen har tidigare visat på problem och utretts. Det är viktigt att vi agerar på de rekommendationer som ges så att Sverige står bättre rustat inför nästa kris, för den kommer.

Tillgången på kemikalier för vattenrening och avlopp har också visat sig kunna bli bristfällig. Sverige behöver därför öka sin självförsörjningsgrad rejält på flera olika områden. Vi behöver ha högre beredskap för att försörja befolkningen, inte bara med sjukvårdsartiklar och skyddsmaterial utan också med livsmedel, drivmedel, medicin, växtskyddsmedel, gödning och inte minst när det gäller försörjning av kemikalier för rening av dricksvatten. Det måste utarbetas flera strategiska planer för lagerhållning på dessa områden.

Den svenska självförsörjningen av livsmedel har sjunkit under de senaste decennierna. Från att ha varit cirka 75 procent under 1990-talet är den nu nere på 50 procent. Hälften av vår mat importeras därmed. Därför är det oerhört viktigt att vi har en beredskap på dessa områden.

Lagerhållningen måste återtas när det gäller de samhällsviktiga varorna, och en översyn av försörjningssäkerheten måste genomföras när det gäller exempelvis drivmedel och de delar jag nämnde.

Värt att betona i denna debatt är också att viktiga lagar inte får innebära nya ekonomiska pålagor för de gröna näringarna, det vill säga att avgifterna för kontroll inte får dra i väg för de gröna näringarna. Lägre skatter och avgifter samt mindre regelkrångel måste till för att vi ska bli bättre på detta område.

(forts.)

Ajournering

Kammaren beslutade kl. 16.02 på förslag av förste vice talmannen att ajournera sammanträdet till kl. 18.00.

Återupptaget sammanträde

Sammanträdet återupptogs kl. 18.00.

En ny växtskyddslag

§ 11 (forts.) **En ny växtskyddslag** (forts. MJU25)

Anf. 36 STAFFAN EKLÖF (SD):

Fru talman! Debatten i dag handlar om en ny växtskyddslagstiftning plus några andra frågor om växtskyddsmedel och andra kemikalier. Riksdagen ska fatta beslut om svenska regler som ska komplettera en EU-förordning och som får denna att fungera i praktiken. Det handlar om avgifter, sanktioner, reglering av rapportering av nya växtskadegörare med mera.

Jag börjar med att yrka bifall till Sverigedemokraternas reservation 9 om riskbedömning av biologiska bekämpningsmedel.

Fru talman! Internationell handel gör att nya växtskadegörare och sjukdomar kommer in i det svenska jordbruket. Klimatförändringar kan också skapa bättre förutsättningar för gamla och nya skadegörare och sjukdomar, och då behövs verktyg för att hantera de nya problemen. Ett av verktygen är växtskyddsmedel.

Man kanske frågar sig: Vad är växtskyddsmedel? Det kan vara naturligt förekommande kemikalier, kanske insektsmedel som extraherats ur astrar. Det kan vara organismer som används, så kallade biologiska bekämpningsmedel, kanske rovkvalster som lever av en skadegörarinsekt, men oftast är det i dag kemiskt framställda ämnen.

Giftigt och onödigt, kanske någon tänker. Någon kanske frågar sig varför jordbrukarna sprutar gifter i marker och på grödor. Då får man ta ett steg tillbaka för att se den stora bilden.

Matsvinn är ett slöseri, och vi står bakom olika initiativ för att minska matsvinnet. Men svinnet börjar redan på fältet. Skadeinsekter, skadesvampar, bakterier, virus och ogräs orsakar stora skördeförlostur. Om man tittar på ett globalt genomsnitt, med tillgång till moderna växtskyddsmedel, ser man att över 10 procent av skördarna förloras på grund av olika insektsangrepp, att nära 15 procent av skördarna förloras på grund av sjukdomar och att cirka 8 procent förloras på grund av ogräs. Dessa förluster minskar när man tar fram nya effektiva bekämpningsmedel.

Utan medlen blir förlusterna större. Man kan kika på alternativet ekologisk produktion. Ekologisk produktion har inte tillgång till så många medel, men man kommer en bra bit på väg med växtföljder, resistent sorter och andra icke-kemiska åtgärder. Skördarna i ekologisk produktion är dock 20–25 procent mindre i ett globalt genomsnitt.

Tillgång till mat är viktigt. Inte minst Ukrainakriget visar det. Än värre är nog att skördarna varierar mycket inom ekologisk produktion och att odlingssäkerheten är sämre. Skörden av till exempel potatis kan ett regnigt

år, när potatisbladmöglet trivs, bli mycket liten om man inte har tillgång till växtskyddsmedel.

Priset på mat är också viktigt. Någon kanske anser att det får kosta, men ekomat-kassor är 23–66 procent dyrare. Dessutom betalar samhället ut omfattande stöd. Det är alltså betydligt dyrare att producera ekologiskt, utan kemiska växtskyddsmedel och modern växtförädling.

Eko är också beroende av konventionell produktion på flera sätt. Därför måste vi ha en fungerande konventionell produktion vid sidan av. Eko får en del av sin gödsel från konventionella jordbruk, och det allmänna skadegörartrycket minskar i områden med konventionell bekämpning. Vissa år finns det till exempel lite ekologiskt potatisutsäde, och då måste konventionellt utsäde användas.

Detta var tre exempel, men det finns fler. Vi behöver alltså konventionella jordbruk med gott växtskydd, inte minst för att kunna ha ekologisk produktion. Konventionellt jordbruk och gott växtskydd med kemiska bekämpningsmedel och växtskyddsmedel går inte att komma runt.

Men kemiska växtskyddsmedel har ofta nackdelar; det ska erkännas. Därför är det viktigt att regleringen av användningen är strikt och att man har fokus på att minska de mängder som vi använder. Vi ska komma ihåg att det pågår en utveckling där miljöprofilen på medlen har förbättrats. Det måste vi bejaka genom att möjliggöra denna utveckling, för att förbättra det verktyget.

Sortutveckling är en annat verktyg. Det finns en enorm potential i gröd-sorter framtagna med CRISPR och andra nya genomiska metoder. Där induceras en punktmutation som ger en ny egenskap, till exempel resistens mot en skadesvamp, eller som gör grödan osynlig för en insektsskadegörare. Detta kommer att kunna minska växtskyddsmedelsanvändningen. Dessa olika verktyg skulle också kunna kombineras för att få positiva miljöeffekter och ökad produktion.

Detta leder mig till tre slutsatser. Ett: Det är rätt att ta fram fler verktyg, för vi kommer att behöva många. Två: Tillämpningen ska vara säker för människa och miljö. Tre: Det gäller att se att det är en sak att ta fram verktyg och en annan sak att sätta mål för jordbruket. Verktygen kan uppfylla målen, men om man har en förutfattad mening om verktygen och deras effekter på målen och därför inte utvecklar eller reglerar verktygen på ett ordnat sätt går man vilse.

Vårt utskott föreslår i dag sex stycken tillkännagivanden till regeringen.

Utskottet noterar först den stora betydelsen av beredskapsförsörjning av kritiska kemikalier, som behövs inte minst för vattenrening. I dag finns ett importberoende och ett just-in-time-system. Utskottet vill att regeringen ska säkerställa beredskapsförsörjningen och prioritera frågan högt.

Ett annat tillkännagivande handlar om ömsesidigt erkännande av växtskyddsmedel. Det handlar om att ett land ska kunna använda sig av en bedömning som har gjorts i ett annat land. Det är stor variation i dag i om det används och hur det används. Detta leder till byråkrati och förseningar, och som jag sa nyss behöver vi verktyg. Där vill vi, enligt tillkännagivandet, att regeringen ska se till att det används i större utsträckning. Vi vill även att myndigheten ska bevaka hur andra EU-medlemsstater gör och ge konkurrensneutrala förutsättningar för svenska jordbrukare.

Vi sverigedemokrater hade också velat få med att regeringen bör se till att Kemikalieinspektionen, vår prövningsmyndighet, har större möjlighet att vara aktiv när ett medel bedöms i annat land, för att göra inspel som är viktiga vid användning i Sverige, så att godkännanden i andra länder beaktar svenska frågeställningar och det därmed blir klart om de är användbara för svenska förhållanden.

Två andra förslag till tillkännagivanden till regeringen handlar om att avgifter för offentlig kontroll, prövning och försäljning av växtskyddsmedel ska utformas så att de inte missgynnar svenska företag och så att det svenska jordbrukets konkurrenskraft inte missgynnas.

Utskottet betonar även ett förbud av avsiktlig tillsättning av mikroplast i de allra flesta kemiska produkter. Mikroplasterna är svårnedbrytbara, och effekterna av storskaliga utsläpp är svåra att förutsäga. Forskningen ligger efter användningen. Det rör sig om 500 000 ton mindre mikroplastutsläpp på 20 år, enligt kemikaliemyndigheten, som föreslår detta. Det finns ett förslag i EU, men det dröjer. Utskottet vill att regeringen ska skynda på och verka för ett förbud snarast.

Slutligen vill utskottet verka för att omprövningen av glyfosat ska göras vetenskapligt och faktabaserat. Glyfosat är mycket använt därför att det underlättar växtodlingen, minskar ogrästrycket, ökar skördarna, underlättar växtföljd i vissa scenarier och kan minska körningar i fält. Nackdelar finns. Man kan se nedbrytningsprodukter i ytvatten, och det finns vissa frågetecken kring hälsopåverkan.

Den process varigenom medlet tidigare har godkänts är vetenskapsbaserad och mycket grundlig. Men frågan har politiserats i EU, och det finns risk att det blir politisk vilja och inte vetenskapliga prövningar som avgör ödet för glyfosat. Visst finns det ofta en minoritetsuppfattning inom forskarsamhället som man inte kan ignorera, men vi vill att processen ska ske på gängse vetenskapligt sätt.

Sedan vill jag lyfta upp en punkt som vi sverigedemokrater inte fick igenom. Det handlar om reservation 9. Vi vill se en översyn av prövningen av biologiska bekämpningsmedel. Det kan vara insekter, kvalster och nematoder. Vi är i grunden positiva till det eftersom det minskar användningen av kemiska bekämpningsmedel, men det finns exempel på att insekter som har använts som bekämpningsmedel har spridit sig, förökats och orsakat stor skada i naturen. Ett sådant exempel är harlekinnyckelpigan. Därför måste goda riskbedömningar göras före godkännande, och en hög försiktighetsnivå måste iaktas. Utsättningen bör dessutom följas över tid för att upptäcka oförutsedd spridning och oförutsedda effekter – en övervakning.

Vi vill alltså att en utredning tillsätts för att man ska se hur dagens bedömnings- och tillståndssystem fungerar. Det är detta som reservation 9 handlar om.

Växtskydd är alltså en verksamhet som ligger i forskningsfronten, oavsett om det handlar om kemikalier, nya sorter eller biologiska bekämpningsmedel. Då bör det handla om att pröva och ompröva på ett ordnat sätt och om att sätta upp målsättningar för samhällets bästa där man beaktar allt som är viktigt för oss människor så att man får en helhetsbild. Och för att kunna nå så långt som möjligt bör man vara teknikneutral i sitt förhållningssätt. Det är ändå de positiva och negativa effekterna som är det viktiga.

Vi ser därför gärna mer teknikoptimism och mer realism kombinerat. Då kan man ofta kombinera produktion och miljönytta. Man kan säga att man kan äta upp kakan och ändå ha den kvar.

Prot. 2021/22:121

31 maj

En ny växtskyddslag

Anf. 37 MAGNUS OSCARSSON (KD):

Fru talman! I dag debatterar vi en ny växtskyddslag. Det har sagts några gånger av tidigare talare. Jag vill börja med att yrka bifall till reservation 7.

Från utskottet har vi dessutom föreslagit sex tillkännagivanden till regeringen. Det handlar bland annat om utformningen av avgifter för offentlig kontroll enligt den nya växtskyddslagen, tillståndsprövningar av växtskyddsmedel, det ömsesidiga erkännandet av produktgodkännanden, godkännandeprocessen för glyfosat och Sveriges beredskapsförsörjning av kritiska kemikalier.

Riksdagen antog 2017 en livsmedelsstrategi. Grunden för strategin var att Sveriges livsmedelsproduktion skulle öka och att landets livsmedelsberedskap skulle stärkas. Det var vi överens om här i kammaren. Mycket kan sägas om denna strategi, och mycket har sagts under dessa fyra år om den. Man kan säga att många bönder inte märker skillnaden på gårdsnivå. Man kan också säga att vi behöver ha en livsmedelsstrategi 2.0.

Men med dessa tillkännagivanden tycker jag att vi är lite grann på rätt väg. Nu ser jag fram emot att regeringen tar till sig dessa tillkännagivanden och kommer tillbaka till riksdagen med förslag på åtgärder så att dessa tillkännagivanden inte hamnar i den berömda vänta-får-vi-se-lådan.

Fru talman! För några år sedan hade jag och Kristdemokraterna Lantbrukets dag här i riksdagen. Det var ett tillfälle då vi ledamöter fick lyssna på och samtala med jordbrukare och aktörer från de gröna näringarna. Vi fick berättat för oss vilka enorma möjligheter svenskt jordbruk har – hur vi kan öka våra skördar och minska utsläppen genom ny teknik och skickliga svenska bönder. Vi fick också höra hur jordbrukarna såg det allvarliga i om det som diskuteras i EU skulle bli verklighet, alltså att eventuellt ta bort möjligheten att använda glyfosat i jordbruket framöver. Det skulle vara ett stort och mycket allvarligt misstag. Det skulle faktiskt vara förödande för vårt land enligt livsmedelsstrategin. Målet var att öka landets livsmedelsproduktion och livsmedelsberedskap. Det är inte hur vi i Sverige hanterar växtskydd som glyfosat som är problemet utan hur andra EU-länder använder växtskyddet på ett oacceptabelt sätt. Låt Frankrike och andra länder lära av oss i Sverige hur vi hanterar växtskyddet och låt det bli ett EU-direktiv.

Vårt svenska jordbruk har enorma möjligheter att producera mycket mer livsmedel. Varför är det så viktigt?

Det är många av oss som inte trodde att det som vi nu ser var möjligt med krig i Europa igen i och med Rysslands invasion av Ukraina. Kriget för med sig enorma konsekvenser för hela världen. När Europas kornbod Ukraina inte kan exportera spannmål blir det katastrof och svält för vissa länder.

I medierna kunde vi för några dagar sedan läsa att en människa dör av svält var 48:e sekund. Det är helt förfärligt. Det borde vara en väckarklocka för oss alla.

Vi vet att utan växtskydd och de möjligheter som finns blir det sämre skördar och därmed mindre mat. Vi i Sverige har fantastiska förutsättning-

ar. Vi ska inte producera mindre mat utan mycket mer mat till fler människor.

Fru talman! En annan väckarklocka är vår dåliga beredskap av livsmedel. Det har sagts förut här i kammaren att vår beredskap är nere under 50 procent. Här måste naturligtvis åtgärder vidtas. Vi skulle kunna börja med att kika på vårt grannland i öster, Finland, som har en helt annan syn på just livsmedelsberedskap. När vi i Sverige klarar oss kanske en vecka kan Finland klara sig sex månader utan att behöva ta in ett enda riskorn. Det gäller naturligtvis även för insatsvaror som handelsgödsel och växtskydd.

Kriget har visat hur ytterst sårbara vi är och att vi måste ha ett helt annat synsätt än vi har haft under många år.

Anf. 38 JAKOB OLOFSGÅRD (L):

Fru talman! Jag vill börja med att yrka bifall till reservation 8. Vi står givetvis bakom alla våra reservationer, men för tids vinnande yrkar jag inte bifall till övriga reservationer.

Vi debatterar en ny växtskyddslag i dag. Forskning pekar på att just atrikedomen av fåglar, insekter och växter är runt 30 procent högre i ekologiskt brukade jordbruksfält än i konventionellt brukade fält där kemiska växtskyddsmedel används. Det känns naturligt och inte så konstigt. Omställning till just ekologisk odling innebär dock många förändringar av brukningsmetoder utöver växtskyddsmedelsanvändningen. Det gör det svårt att göra en entydig tolkning av ett sådant resultat. Men man kan inte utsluta att där växtskyddsmedel inte används i större utsträckning bidrar det till en större biologisk mångfald i ekologiskt brukade lantbruk. Därför bör vi begränsa användningen av växtskyddsmedel där det är möjligt.

Fru talman! Våra gröna näringar, våra lantbrukare och våra växthusodlare kämpar i dag inte bara med en omfattande regelbörda utan även med ett antal avgifter. För att stärka deras konkurrenskraft bör dessa kostnader minska. Att inte ytterligare påföra företag i de gröna näringarna kostnader är särskilt viktigt givet den omfattande kostnadsökning som drabbar många företag just nu inom skogsbruket och jordbruket efter Rysslands invasion av Ukraina.

De kontrollavgifter som tas ut ska återspegla de faktiska kostnaderna, och det bör gälla även för de avgifter som tas ut med anledning av den nya växtskyddslagen. Dessa avgifter bör utformas på ett sätt som inte hämmar våra gröna näringar och deras konkurrenskraft. Vårt land Sverige ska inte skilja ut sig genom att ha relativt högre avgifter än vad andra EU-länder har.

Fru talman! Jag ska säga någonting om beredskapsförsörjningen. Kris och krig ställer saker och ting på sin spets. Krisen med pandemin tydliggjorde sårbarheter i vårt samhälle. Det blir väldigt tydligt att tillgången till dricksvatten förutsätter en stadig tillgång till kemikalier som används i reningsprocessen vid vattenverken. Vid svåra eller långvariga störningar som vi upplevde under pandemin blev även tillgången till rent vatten någonting som vi var tvungna att ta ställning till i vårt land. Försörjningstryggheten av kritiska kemikalier behöver nu säkerställas.

Livsmedelsverket har nyligen kartlagt sårbarheterna i vår dricksvattenförsörjning och vårt kemikalieberoende. Vårt land har ett stort beroende av import när det gäller det här. Vi har inga lager av detta. Beredskapen är

oerhört låg, och det är nu väldigt viktigt att säkerställa vad som händer vid ytterligare en kris eller ett krig.

Kemikalieinspektionen har fått i uppdrag att kartlägga och analysera tillgången på dessa kemikalier. Det är viktigt. Det är av grundläggande vikt att vi är förberedda och kan upprätthålla viktiga samhällsfunktioner även i en kris.

Fru talman! Det sista jag vill knyta an till är användning av PFAS.

PFAS finns i dag nästan överallt i vårt vatten och vårt grundvatten. Stora delar av dricksvattnet är mer eller mindre förorenat av just PFAS. Flera vattentäkter i Sverige har fått stänga på grund av förhöjda halter av bland annat PFOS och PFOA – två av de värsta PFAS-ämnena vi i dag känner till. Båda är bland annat reproduktionsstörande och misstänkt cancerframkallande ämnen. Dessa ämnen har kommit ut i vattnet i huvudsak via brandskum vid övningar.

Via dricksvattnet, maten och inandningen kan PFAS tas upp av kroppen och lagras i vår lever, i våra njurar och i vårt blod. Olika PFAS-föreningar förekommer i ett antal tillämpningar, däribland brandsläcknings-skum och olika tillverkningsprocesser i industrin.

Den senaste forskningen visar att PFAS kan ha negativa effekter på människors och djurs hälsa redan vid relativt låga halter. Dessutom är PFAS-ämnena ännu mer svårnedbrytbara än ämnen som PCB och DDT. Mycket tyder på att många av de PFAS-ämnena som finns i vår natur i dag inte alls kommer att brytas ned utan finnas kvar i naturen länge – kanske för alltid.

I dag är det endast en PFAS-förening som är förbjuden, nämligen PFOS. Även många av de andra föreningarna har liknande negativa miljö- och hälsoegenskaper. Därför är det nu angeläget med ett helhetsgrepp på denna kemikaliegrupp. Vi anser att det bör införas ett förbud mot alla PFAS förutom de ämnen vars miljö- och hälsokrav man verkligen kan bevisa är acceptabla.

Anf. 39 MARIA GARDFJELL (MP):

Fru talman! Jag passar på att yrka bifall till reservation 6. Om jag får skulle jag gärna yrka bifall även till reservation 5.

Fru talman! Det är 50 år sedan Sverige stod värd för FN:s första miljökonferens. Man kan säga att miljöarbetet alltsedan dess på olika sätt har förbättrats. Miljösveterna har blivit starkare. Sverige har stått rakryggade och främst i ledet när det handlat om skärpningar av miljökrav i EU.

Vi ser nu ett allvarligt trendbrott. Miljösveterna är hotade. Sverige kommer att åka till EU och skämma ut sig. Den parlamentariskt sett svagaste regeringen någonsin har den svagaste miljöpolitiken. Regeringen visar svag ambition att försvara 50 års miljöarbete; det blir oerhört tydligt nu.

Fru talman! António Guterres, FN:s generalsekreterare, kommer hit till riksdagen i veckan. Under sitt Sverigebesök kommer han också att lägga en krans på Dag Hammarskjölds grav i Uppsala. Det kan, av många skäl, vara värt att påminna oss om Dag Hammarskjöld i dag. Han hade under sin tid som FN:s generalsekreterare det man kallade världens omöjligaste jobb, med det ständigt närvarande kalla kriget. I dag har António Guterres utmaningar växt enormt på grund av Rysslands aggressiva krig i Ukraina.

Jag vill dock påminna om en annan sida av Dag Hammarskjöld. Han ingick i flera S-regeringar, men han var aldrig medlem i Socialdemokrat-

erna. Hans drivkraft var att den statliga byråkratin skulle skydda människor från särintressen. Jag tycker att det är intressant att reflektera över det i dag när en majoritet av partierna, inklusive regeringen, går kemiindustrins och bekämpningsmedelsföretagens intressen till mötes.

Att miljön är hotad vet vi. Nu är också miljöarbetet hotat.

Ständig förbättring måste alltid vara ledstjärnan i miljöpolitiken. Nu är trenden bruten. Miljösverige är satt under attack. Ska riksdagen nu besluta att jordbrukets konkurrenskraft ska väga tyngre än miljökrav när Sverige och EU ska godkänna bekämpningsmedel, eller växtskyddsmedel, som de också kallas?

Regelverket för utsläpp av växtskyddsmedel är totalharmoniserat inom EU. Från vissa partier vill man att godkännandeprocessen ska bli mer likvärdig andra medlemsstaters godkännandeprocesser, men då antyder man att så inte redan skulle vara fallet i Sverige. Detta är i grunden helt felaktigt. Den norra zonen, där Sverige ingår, beskrivs av kommissionen som den mest harmoniserade och välfungerande av de tre zoner som EU är indelat i. Att det fortfarande finns vissa skillnader i tillämpningen beror på att det finns länder i den centrala och den södra zonen som väger in jordbrukspolitik i sina avgöranden, till exempel det egna landets konkurrenskraft. Detta strider mot förordningens grundläggande principer.

Huvudsyftet med regelverket är att säkerställa en hög skyddsnivå för människors och djurs hälsa och att förbättra den inre marknadens funktionsätt genom att harmonisera reglerna. När det gäller syftet att samtidigt förbättra jordbruksproduktionen framgår det av beaktandesats 24 att målet, särskilt då växtskyddsmedel produktgodkänns, måste vara att skydda människors och djurs hälsa och miljön. Detta ska väga tyngre än att förbättra växtproduktionen.

Sverige har hittills följt förordningen, och från Miljöpartiets sida kräver vi självklart att regeringen fortsätter att göra så.

När vi i Sverige gick med i EU fanns det flera bekämpningsmedel som vi hade förbjudit, bland annat för att skydda människors hälsa och miljön. Principen om ömsesidigt erkännande i EU finns för att säkerställa den fria rörligheten. Produktgodkännanden som beviljas av en medlemsstat godtas av andra medlemsstater med jämförbara jordbruks-, växtskydds- och miljöförhållanden. Myndigheterna måste ta hänsyn till de enskilda medlemsländernas specifika miljö- och jordbruksförhållanden. I Sverige har vi särskilt bra förhållanden – vi behöver inte lika mycket bekämpningsmedel tack vare vårt klimat och våra kalla vintrar.

Om godkännandet ska ske med automatik kommer alla miljöfarliga bekämpningsmedel som hotar barns hälsa och som kan göra människor sjuka att automatiskt godkännas för användning av svenska konventionella sprutbönder. Miljösverige monteras ned.

EU vill inte att länder ska vara sämst i klassen; det visade EU:s kommissionär Frans Timmermans tydligt när han besökte riksdagen nyligen.

Att rikta detta tillkännagivande är inte bara fel i sak. Det skadar inte bara miljön, utan det är också ett fel i hur vi hanterar EU-politiken i Sverige. Det är inte en regerings uppgift att ge instruktioner eller uppdrag till myndigheter om tillämpningen av EU-rättsakter.

Glyfosat ett verksamt ämne i växtskyddsmedel med bred användning inom jordbruket och trädgårdsnäringen. Ämnet ingår i dag i ett tjugotal godkända växtskyddsmedel i Sverige. Glyfosat är ett totalbekämpnings-

medel. Det har stor påverkan på levande organismer och växtlighet och utgör dessutom en fara för människors hälsa.

Det finns olika uppfattningar om huruvida glyfosat är cancerframkallande och huruvida det har koppling till infertilitet, fosterskador och skador på nervsystem och njurar. Det finns aktörer som menar att det inte finns tillräckligt med bevis för att glyfosat ska klassas som cancerframkallande, medan andra aktörer, till exempel det internationella centret för cancerforskning, klassar glyfosat som misstänkt cancerframkallande. Medlet är dessutom direkt giftigt för vattenlevande organismer.

I cirka 85 procent av proverna från ytvatten i jordbruksintensiva områden i Sverige hittade man glyfosat när mätningar gjordes 2019. Sverige har ändå hårdare regler än många andra länder vad gäller användningen av glyfosat. I Sverige tillåts till exempel inte användning av ämnet strax före skörd av spannmål, eftersom det ger höga resthalter av bekämpningsmedlet. För att skydda miljön och människors hälsa, särskilt för känsliga grupper som barn och gravida, införde regeringen 2021 ett förbud mot användning av glyfosat och andra farliga kemiska bekämpningsmedel i vissa områden, som till exempel skolgårdar och lekplatser.

År 2017 beslutade kommissionen att man skulle göra en översyn av glyfosat. Det är därför vi diskuterar frågan här i dag.

Utskottsmajoritetens och regeringspartiets förslag till tillkännagivande lyfter frågan om vetenskapliga underlag. Vem säger nej till vetenskapliga bedömningar? Det gör väl ingen. De borde dessutom vara tillgängliga för allmänheten och öppna för vetenskaplig granskning. EU har också lovat full öppenhet i fråga om vilka studier som ingår i utvärderingen som ska ligga till grund för ett nytt beslut om glyfosat.

Men politik är något ganska konstigt ibland. I just det här fallet används begreppet ”vetenskapliga underlag” som ett förtäckt argument för att inte arbeta för ett förbud mot glyfosat. Glyfosat borde begränsas kraftigt, kanske till och med förbjudas, med hänvisning till försiktighetsprincipen. Det viktigaste skälet att stoppa glyfosat är att det är ett mycket effektivt sätt att skydda den biologiska mångfalden i jordbrukslandskapet och ge utrymme för åkerogräs och växter i kantzoner kring åkrarna, vilket i sin tur skapar ekosystem för ett myller av olika djurarter. Spruta inte bort den biologiska mångfalden! Vi måste i själva verket öka ambitionerna att få till stånd en grönare omställning för klimat och natur.

Jag är väldigt glad att Liberalernas ledamot tog upp fördelarna med ekologiskt jordbruk, där man inte behöver kemiska bekämpningsmedel i produktionen. Sverige är ju också ett av världens bästa länder när det gäller ekologiskt jordbruk.

Fru talman! Jag vill avslutningsvis säga någonting kort om PFAS och PFAS-utsläppen. PFAS påverkar immunförsvaret och hjärnans utveckling och kan ge förändrad levervikt. Även reproduktion, sköldkörtelhormoner och så vidare kan påverkas. För att minska mängden PFAS vi får i oss föreslår nu Livsmedelsverket ett strängare gränsvärde för PFAS i dricksvatten.

I majoriteten av de vattenverk som rapporterade in analysresultat till Livsmedelsverket hade man halter under 10 nanogram per liter vatten. När den undersökningen gjordes var man ganska positiv, eftersom gränsvärdet låg på 90 nanogram per liter. Men nu ska gränsvärdet sänkas. Förslaget är

4 nanogram per liter. Det är ändå en ganska svag skärpning, med tanke på att Danmarks gränsvärde är 2 nanogram.

Att ta tag i föroreningarna av PFAS kommer nu att vara oerhört viktigt. Det handlar om att uppmärksamma de områden som är förorenade, skapa systematisk information om PFAS-utsläpp och vidta åtgärder för sanering och kraftfull rening. Det är i dag 2 miljoner människor som har vatten med halter över det gränsvärde som Livsmedelsverket föreslår. Nu krävs det miljöengagemang, inte en nedmontering av Miljösverige.

Anf. 40 STAFFAN EKLÖF (SD) replik:

Fru talman! Jag tackar Maria Gardfjell för inlägget.

Sverigedemokraterna har lagt fram ett förslag. Vi har en reservation, nummer 9, som handlar om biologiska bekämpningsmedel, det vill säga organismer – det kan vara insekter, rovkvalster, andra kvalster eller nematoder – som man använder i bekämpningssyfte. Där har vi en ganska ny lagstiftning där kraven enligt min mening inte är jättehögt ställda jämfört med riskbedömningen av andra områden inom jordbruket. Jag tänker då främst på genetiskt modifierade växter. Förutom att det är ganska lågt ställda krav i riskbedömningen finns det inget konkret krav på övervakning, det vill säga att man ska följa och se om organismerna sprider sig från platsen där de används, till exempel ett växthus, och gör skada.

Det borde egentligen vara naturligt för Miljöpartiet att rösta för reservation 9. Det handlar om försiktighet. Vi vill se en utredning av hur dagens bedömningssystem och tillståndssystem fungerar. Vi vill se en sådan utredning redan innan vi får stora problem. När man har använt till exempel harlekinnyckelpigan i sådana här sammanhang har man fått stora problem. Den har spridit sig, och den tränger ut den vanliga nyckelpigan. Till råga på eländet bits den rackaren, men det är en petitess.

Anf. 41 MARIA GARDFJELL (MP) replik:

Fru talman! Jag tackar Staffan Eklöf för frågan. När det gäller biologiska bekämpningsmedel kan jag absolut hålla med om att det här är ett område som man behöver ha väldigt god kunskap om, bättre än vad som finns i dag – inte bara för att harlekinnyckelpigan bits, utan av många skäl. Det handlar framför allt om den biologiska mångfalden och hur de här växt- och djurarterna, svamparna och allt vad det är kan sprida sig och påverka miljön långsiktigt. I de allra flesta fall används biologiska bekämpningsmedel på väldigt olika sätt. De används både i växthus och ute på fält.

Jag tror att ett av de problem som finns, kopplat till både biologiska bekämpningsmedel och en hel del odlingsmetoder, är att vi har monterat ned väldigt mycket av fältförsöken i Sverige. I samband med att vi gick med i EU sa den dåvarande regeringen att fältförsök är jättebra men borde bekostas av näringen. Det här har lett till att det under mycket lång tid varit så att det näringen bekostar är de områden där det finns mycket pengar i näringen. Det är bekämpningsmedelsföretagens, gödsel-företagens och ett fåtal andra områden där det finns fältförsök att tala om. När det gäller nya metoder och ny tillämpning, till exempel inom ekologiskt jordbruk och småskaliga jordbruk, fungerar inte det här på samma sätt.

Anf. 42 STAFFAN EKLÖF (SD) replik:

Fru talman! Jag noterade inget svar på min fråga. Jag tycker att frågan är angelägen. Biologiska bekämpningsmedel kan verkligen sägas vara i ropet. Om man tittar i EU-kommissionens förslag till strategi för ett hållbart jordbruk, som heter Från jord till bord, ser man nämligen att de vill reducera användningen av kemiska växtskyddsmedel med 50 procent. Och de ställer tydligt hoppet till biologiska bekämpningsmedel. Vi kan alltså förvänta oss att kommissionen förväntar sig en ökning av godkännanden och av användningen, just för att kunna pressa ned användningen av kemiska växtskyddsmedel.

Då gäller det att ha en robust bedömningsprocess på plats. Och då behövs den här utredningen för att se om vårt system egentligen pallar, och för att se till att det inte blir problem för den biologiska mångfalden.

Jag tänker på andra diskussioner om riskbedömning till exempel när det gäller genetiskt modifierade växter där man stoppar in kanske en eller två gener och får en ny eller kanske två nya egenskaper; då har man ett rigoröst riskbedömningskrav och enorma övervakningsinsatser, när man får tillstånd att använda dem. Det gäller även för nya genomiska metoder, som CRISPR. Där ändrar man kanske bara en liten bas. Man ändrar kanske inte ens en enda egenskap, men man får hela det rigorösa regelverket.

Det blir inkonsekvent om de biologiska bekämpningsmedlen ska regleras lite grann med vänsterhanden. Tycker inte ledamoten Gardfjell det?

(TREDJE VICE TALMANNEN: Innan jag ger Maria Gardfjell ordet för en slutreplik vill jag peka på att vi självklart inte kan bedöma hur många reservationer ledamöter yrkar bifall till. Däremot finns den frivilliga överenskommelsen om en reservation. Men det är naturligtvis ledamoten som avgör hur många reservationer man vill yrka bifall till och som tar den diskussionen med sin egen grupp eller med andra.)

Anf. 43 MARIA GARDFJELL (MP) replik:

Fru talman! I fråga om ett betänkande där åtta tillkännagivanden föreslås känns det rimligt att yrka bifall till två reservationer.

Jag vill tacka Staffan Eklöf för frågan. Jag förstår mycket väl vart Staffan Eklöf vill komma. Han vill slå ett slag för mer GMO. Där tycker Miljöpartiet att man ska använda sig av försiktighetsprincipen. Han vill minska kritiken mot kemiska bekämpningsmedel. Där tycker Miljöpartiet att man ska gå in med tydligare politik och tuffare krav för att minska giftspridningen i vår miljö.

När det gäller biologiska bekämpningsmedel finns det en godkännandeprocess i dag. Den kan säkerligen bli bättre. Det ska Miljöpartiet absolut också jobba för.

Men den fråga där Miljöpartiet och Sverigedemokraterna kanske skiljer sig åt allra mest är hur svenskt jordbruk ska se ut. Miljöpartiet vill ha ett lantbruk i hela landet. Vi vill ha aktiva lantbrukare, små och stora gårdar och en ökad satsning på ekologiskt jordbruk.

Fördelarna med ekologiskt jordbruk är många. Gödslingen ska anpassas efter grödans behov. Man minskar risken för växtnäringsförluster. Man bevarar jordens bördighet. Man använder inte kemiska bekämpningsmedel. Djuren får vara ute och beta under en stor del av sommarperioden. Även ungtjurarna får gå på bete. Djuren får kravmärkt foder. Och man är

Prot. 2021/22:121
31 maj

En ny växtskyddslag

inte, på samma sätt som det konventionella jordbruket, beroende av import av insatsmedel.

Här är Miljöpartiet mycket tydligare. Vi vill ha ett levande jordbruk och ett giftfritt jordbruk i Sverige.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut skulle fattas den 1 juni.)

*En ökad differentiering
av strandskyddet*

§ 12 En ökad differentiering av strandskyddet

Miljö- och jordbruksutskottets betänkande 2021/22: MJU27
En ökad differentiering av strandskyddet (prop. 2021/22:168)
föredrogs.

Anf. 44 KRISTINA YNGWE (C):

Fru talman! Miljö- och jordbruksutskottet ska fortsätta debattera. Men vi lämnar växtskydd och går över till strandskydd när vi nu ska debattera propositionen *En ökad differentiering av strandskyddet* och de motioner om strandskyddet som har lämnats in under den allmänna motionstiden.

Skyddet av stränder har funnits i olika former i lagstiftningen sedan 40-talet. I dag råder ett generellt förbud mot att bygga inom 100 meter från strandlinjen, med möjlighet till dispens. Tyvärr ser vi ett stort antal exempel på att dagens lagstiftning leder till att utveckling i strandnära lägen på landsbygden stoppas medan det fortsätter att byggas strandnära i redan högt exploaterade områden där tillgången till stränder är liten. Det är denna skevhet som förslaget vi nu debatterar möter upp.

Propositionen *En ökad differentiering av strandskyddet* innehåller tre förenklingsdelar och en skärpningsdel. Det är en proposition som Centerpartiet har varit med och förhandlat fram.

Till att börja med föreslås att strandskyddet vid bland annat anlagda och restaurerade våtmarker tas bort helt. Att strandskydd inträder när markägaren vill anlägga till exempel en våtmark har gjort att lantbrukare har dragit sig för att göra sådana investeringar. Det är dåligt för lantbruket, och det är dåligt för miljön. Detta har lyfts fram av näringen under lång tid och har föreslagits av flera olika utredningar.

Här finns alltså ett skarpt förslag på riksdagens bord om att rätta till detta problem. Bara under 2020 anlades eller restaurerades över 6 000 hektar våtmarker, som alltså hade kunnat få slopat strandskydd denna sommar. Men detta säger M, SD, KD, L och V nej till.

Det andra förenklingsförslaget innebär en kraftig begränsning av strandskyddet kring små sjöar på mindre än ett hektar och vattendrag under två meter. Från dagens generella strandskydd på 100 meter skulle endast 25 meter strandskydd för fri passage, det vill säga möjlighet för människor och djur att passera närmast strandlinjen, finnas kvar. Det innebär dock ingen så kallad förbudszon på 50 meter, som vissa företrädare från andra partier har kallat det, eftersom det faktiskt införs ett nytt dispenskäl för små sjöar och vattendrag som skulle göra det möjligt för den som vill bygga närmare än 25 meter att göra det.

Kravet för att utvidga strandskyddet kring små sjöar och vattendrag skärps också både jämfört med utredningen och jämfört med hur lagstift-

ningen ser ut i dag. Det kommer alltså att krävas betydligt mer för att länsstyrelsen ska kunna utöka strandskyddet kring dessa vatten. Om en månad, redan den 1 juli, skulle alltså strandskyddet kunna minska markant och byggnationen underlättas betydligt kring hundratusentals småvatten och minst lika många kilometer smala vattendrag. Men detta säger M, SD, KD, L och V nej till.

Den tredje, och mest omfattande, reformen i propositionen är de så kallade LIS-områdena som skulle ersättas av strandnära utvecklingsområden i landsbygd och glesbygd. Till skillnad från i dagens regelverk skulle det inte finnas några begränsningar för dessa strandnära utvecklingsområden vad gäller antal som får finnas i en kommun, omfattning, det vill säga i hur stor del av kommunen de får finnas, eller var i landet de får finnas. De hade kunnat införas även där det är utökat strandskydd, och kravet på att byggnationen leder till landsbygdsutveckling skulle ha tagits bort.

Men framför allt skulle den enskilda markägarens inflytande öka. Redan den 1 juli hade alltså den som anser sig uppfylla kriterierna för ett strandnära utvecklingsområde kunnat skicka in en dispensansökan till kommunen och prövats mot kriterierna för strandnära utvecklingsområde och de mer generösa dispensreglerna. Man hade inte behövt vänta på att en kommun ska planera in det i sin översiktsplan och på länsstyrelsens godkännande. Men detta säger M, SD, KD, L och V nej till.

Som en del i differentieringen föreslås även skärpningar i högexploaterade områden där tillgången till stränder är begränsad och där allmänhetens tillgång till stränder bör värnas. Den praxis som redan i dag finns för strandmiljöer av särskild betydelse för djur- och växtliv skulle slås fast i lag, medan skyddet i högexploaterade områden skulle stärkas.

Formuleringarna i propositionen är dock betydligt mjukare än utredningens förslag, men de innebär ändå att hänsyn till strandskyddets långsiktiga syften ska tas vid beslut om dispens i högexploaterade områden och i områden av stor betydelse för djur- och växtliv. Detta är något som har efterfrågats för att legitimiteten för strandskyddslagstiftningen ska stärkas. Medan landsbygdens utveckling stoppas, trots stor tillgång till stränder, fortsätter nämligen utvecklingen i staden där tillgången på stränder är begränsad.

Strandmiljöer på landsbygden ska tydligen skyddas och återskapas, men samma krav finns inte i staden. Denna obalans tycker alltså M, SD, KD, L och V att det är rimligt att fortsätta med. Man avslår till och med lättnader på landsbygden med hänvisning till att skärpningarna skulle kunna drabba städernas tillväxt negativt, trots att det rör sig om helt separata förslag som skulle kunna hanteras helt separat i utskottet. Återigen får landsbygdens möjligheter stå tillbaka för städernas tillväxt.

Fru talman! Den proposition vi nu debatterar innebär de mest långtgående och omfattande lättnader av strandskyddet som någonsin har lagts på riksdagens bord. Under debatten kommer vi å ena sidan att få höra att dessa förslag måste avslås för att de är alltför långtgående. Å andra sidan kommer vi även att få höra att lättnaderna inte är långtgående nog.

Tycker jag och Centerpartiet att lättnaderna i propositionen är tillräckligt långtgående? Nej. Precis som vid Alliansens reformer 2009 och 2014, där vi gjorde förändringar, införde LIS-områdena och gav möjlighet för länsstyrelsen att upphäva strandskyddet kring små sjöar och vattendrag, vill Centerpartiet gå ännu längre när det gäller att ge kommuner makt att

bestämma mer. Centerpartiet vill på sikt se en kommunalisering av strandskyddet, där kommunerna får hela makten att bestämma över utveckling och bevarande.

Men ett par steg på vägen mot ett mer liberaliserat strandskydd som tar bättre hänsyn till att förutsättningarna i Sverige ser olika ut tycker vi är bättre än att stå kvar med det regelverk som finns i dag. Till skillnad från de partier som nu avslår propositionen ser vi hellre tre stora genomförda lättnader nu än tio förslag i en utredning någon gång nästa mandatperiod eller senare. För trots utställda löften om motförslag och tillkännagivanden i utskottet kan jag konstatera att M, KD, SD och L inte har enats kring ett enda förslag i strandskyddsbetänkandet.

Faktum är att i väntan på att en ny regering ska formars och en ny utredning tillsätts, bli klar, remissbehandlas, bli skarp lagstiftning och sedan passera genom riksdagen kommer människor på landsbygden att fortsätta att komma i kläm. Så till den lantbrukare som förbannar strandskyddet kring sin våtmark, till den markägare vars planerade bygge hindras av en liten bäck och till de landsbygdskommuner med ambition att växa och utvecklas som med vårt förslag hade kunnat inrätta strandnära utvecklingsområden kan jag bara säga: Ni kommer tyvärr att få fortsätta vänta.

Centerpartiet har drivit på för strandskyddslättnader för landsbygden under många år, och vi kommer att fortsätta göra det. Vi ser fram emot den dag då fler partier inte bara pratar om hur viktig landsbygden är utan också visar det i handling.

Jag yrkar bifall till reservation 1, det vill säga till propositionen.
(Applåder)

Anf. 45 MARKUS SELIN (S):

Fru talman! I kväll talar vi om vår strandskyddslagstiftning här i riksdagen. Strandskyddet har sitt ursprung på 50-talet, och syftet var att trygga tillgången för allmänheten till platser för bad, fiske och friluftsliv vid hav, insjöar och vattendrag. Vårt målmedvetna arbete och rätten till ökad semester gjorde att fler nu utnyttjade allemansrätten. En allmän standardhöjning möjliggjorde också för en allt större del av befolkningen att ha fritidshus. Det handlade om välbefinnande, drömmar, friheter och lycka.

Strandskyddet infördes som ett skydd för allemansrätten, för att den som inte ägde någon strandfastighet skulle kunna nyttja stränder. Strandslagen ersattes 1965 av naturvårdslagen, och under 60-talet och början av 70-talet skedde en omfattande expansion av antalet fritidshus, framför allt vid tätortsnära stränder längs kusterna.

Strandskyddade områden hade inte kommit till stånd i tillräcklig omfattning för att bevara värdefulla stränder för allmänheten, och dispens hade getts i förhållandevis stor utsträckning. Detta bidrog till att strandskyddet skärptes 1975 och började gälla i hela Sverige; det blev generellt. År 1994 ändrades naturvårdslagen, och strandskyddet fick ytterligare ett syfte: att bevara goda livsvillkor för växter och djur.

Fru talman! Detta är dock bara historia. Den 18 mars i år presenterade regeringen propositionen *En ökad differentiering av strandskyddet*. Den har nu lagts fram för oss här i riksdagen. Vi socialdemokrater har tagit fram propositionen, med både lättnader och skärpningar, tillsammans med Centerpartiet och Miljöpartiet. Vi vill att det ska bli enklare att bygga strandnära på landsbygden, samtidigt som vi skärper strandskyddet där det

är stor efterfrågan på mark och förtydligar strandskyddet för att bevara växt- och djurliv på land och i vatten. Allemansrätten stärks.

Sverige är EU:s tredje största land. Sveriges totala kust- och strandlinje är cirka 424 000 kilometer. Kust- och strandlinjernas längd ser olika ut över landet, och enbart Norrbottens län står för nästan en fjärdedel av den totala sträckan. Detta kan jämföras med Gotlands län, där 0,4 procent av landets kust- och strandlinje kan hittas.

Förslagen i denna proposition tar hänsyn till att förutsättningarna varierar mellan olika delar av landet. Exempelvis har Jokkmokks kommun den lägsta graden av exploatering av stränderna, 1,4 procent, vilket kan jämföras med Danderyds kommun i min valkrets som har den högsta, hela 68,9 procent.

Strandskyddet har skapat låsningar i svensk politik i många år. Som socialdemokrat är jag glad och stolt över att vi lyckades dyrka upp dessa och kunde lägga fram ett riktigt bra förslag med regeringens proposition om en ökad differentiering av strandskyddet.

För att få ett strandskydd som är varierat, ändamålsenligt och legitimt presenterades detta reformförslag med både lättnader och skärpningar av strandskyddet jämfört med i dag. Förslagen innebär att olika områdens olika skyddsbehov får genomslag och att det skapas bättre förutsättningar för bostäder och näringsverksamheter, främst för småföretagare, besöksnäring och gröna näringar, i områden med lågt bebyggelsetryck.

Det lokala inflytandet ökar genom förslagen, och det blir enklare att bygga strandnära i glesbygd, på landsbygd och i små tätorter. Vi föreslår att lättnader i strandskyddet ska gälla i något vi kallar strandnära utvecklingsområden.

Vi minskar strandskyddsområdet vid små insjöar och smala vattendrag från 100 till 25 meter. Det blir även lättare att få dispens eller upphäva det återstående strandskyddet vid sådana små vatten, under förutsättning att länsstyrelsen inte beslutat att utvidga strandskyddet på platsen och att en zon för fri passage säkras. Den fria passagen ska ge goda möjligheter för friluftsliv och för djur- och växtlivet vid små sjöar och vattendrag.

Regeringen ska också kunna meddela föreskrifter om att strandskydd inte ska gälla vid insjöar eller vattendrag som har anlagts eller restaurerats för vissa syften, exempelvis för att genomföra klimatanpassningsåtgärder.

Vi föreslår att strandskyddet ska förtydligas i områden av särskild betydelse för djur- och växtlivet och förstärkas i områden där bebyggelsetrycket är högt eller efterfrågan på mark för fritidshus är mycket stor. Så tryggas allemansrätten samtidigt som skyddsvärd natur skyddas.

Att strandskyddet stärks i vissa områden bidrar till att det kommer att finnas tillgängliga strandområden även vid städer och större tätorter. Detta är viktigt för både friluftsliv och utövande av allemansrätten. Allemansrätten är fantastisk. Den gör att vi alla har tillgång till naturen och till våra stränder, oavsett plånbokens tjocklek och oavsett om vi bor i slott eller koja.

För att undersöka om de ändrade strandskyddsbestämmelserna får önskad effekt planerar regeringen att ge berörda myndigheter i uppdrag att följa upp de förändringar som nu görs.

För att uppnå en ökad effektivitet och legitimitet för strandskyddet är det också viktigt att informationen om strandskyddet är tillförlitlig och

lättillgänglig. Därför planerar regeringen att ge berörda myndigheter i uppdrag att öka digitaliseringen av strandskyddet.

I propositionen föreslås lagändringarna i huvudsak träda i kraft den 1 juli i år. Parallellt med detta skulle regeringen även tillsätta en utredning som ska se över det undantag från strandskyddet som gäller för de areella näringarna. Syftet är att säkerställa att undantaget tar tillräcklig hänsyn till de varierande förutsättningar som råder för olika företagare inom de areella näringarna och förbättra förutsättningarna för näringarnas utveckling, särskilt för småskaliga lantbrukare. Detta uppdrag skulle redovisas den 31 december 2023.

Fru talman! Tyvärr kommer denna proposition om ett moderniserat strandskydd att stoppas här i riksdagen av en märklig kvintett bestående av Moderaterna, Sverigedemokraterna, Vänsterpartiet och de två andra partierna i det högerkonservativa blocket.

Moderaterna har här ett särskilt ansvar. Partiet gör anspråk på att vara statsbärande, har hög svansföring kombinerat med att man avstyrkt förslagen i sin helhet endast för att knäppa några partier på näsan.

Några konkreta alternativa förslag har Moderaterna inte presenterat i riksdagen. Man har endast gjort svepande utspel om att avskaffa det generella strandskyddet och om önskingar om ökad flexibilitet. Moderaterna säger nu nej till de mest långtgående förenklingsförslagen sedan strandskyddet infördes i sin nuvarande form 1975. Trots försök var inte den borgerliga och moderatledda regeringen i närheten av att kunna klämma fram förändringar av detta slag under sina åtta år vid makten. Moderaterna offrar nu människors vardag för det politiska spelet. Det är ett underbetyg för ett parti som vill kalla sig statsbärande.

Fru talman! Avslutningsvis står vi bakom utskottets förslag i alla ärenden i detta betänkande utom under punkt 1. Eftersom vi skulle vilja bifalla regeringens lagförslag tvingas vi i stället att yrka bifall till reservation 1. (Applåder)

Anf. 46 CARL-OSKAR BOHLIN (M):

Fru talman! Hur är det man brukar säga om tomma tunnor? De skramlar betänkligt. Det är väl det vi har fått erfara under inledningen av debatten, nämligen viljan att kamma över vad det här förslaget egentligen innehåller.

Att vi säger nej till den här propositionen har ingenting att göra med prestige eller någonting annat. Det har att göra med att det materiella innehållet på totalen innebär en skärpning av det svenska strandskyddet och en cementering av en praxis som vi menar har gått alldeles för långt i fel riktning.

Alliansregeringen försökte vid två tillfällen att liberalisera strandskyddet. Effekten av de försöken var ett kapitalt misslyckande, får man säga. Praxis fortsatte att vrida åt tumskrubarna för tillämpningen av strandskyddet. Man kan tycka att Centerpartiet borde ha lärt sig någonting av detta. I stället valde partiet att gå fram med samma metod en gång till, det vill säga fler krångliga undantag och att samtidigt öppna för breda generella skärpningar.

Jag kan nämna ett axplock. Där det bor mycket människor – och kraven för det är ganska lågt ställda i propositionen – införs en ytterligare skärpningsgrund för strandskyddet. Länsstyrelsen ges möjlighet att retroaktivt

återinföra generellt strandskydd på områden där sådant tidigare har upphävts. Länsstyrelsen ges ett generellt veto i alla dessa frågor. Länsstyrelsens roll stärks.

Utredningen föreslog att strandskyddet vid småvatten skulle avskaffas, det vill säga vid diken och bäckar. Centerpartiet väljer att kalla det sjöar under ett hektar. Jag skulle vilja kalla det gölar – vi pratar om vattensamlingar som är mindre än 100 gånger 100 meter. Utredningen föreslog alltså att skyddet vid dessa vatten skulle avskaffas. Det hade varit bra. Den möjligheten fanns redan i befintlig lagstiftning, och elva län har redan valt att använda sig av möjligheten att avskaffa det generella strandskyddet vid dessa småvatten. Där finns i dag inget krav på fri passage, bara för församlingens kännedom. Men när Centerpartiet sedan hade förhandlat propositionen ytterligare ett varv landade förslaget i: Nej, vi ska ha ett generellt strandskydd även för dessa vatten – på 25 meter.

Fru talman! Om man är kunnig i att räkna blir det 50 meter totalt längs en bäck. En 50 meter bred förbudsgata ska alltså gälla vid en liten bäck som är under 2 meter bred. Det är en förbudsgata därför att man måste söka dispens för att få göra någonting som är dispenspliktigt inom det strandskyddade området. Den ordningen fortgår och fortbestår.

Fru talman! Hur är det då med de påstådda lättnaderna? Problemet är att det uppställs så krångliga och invecklade krav att det sannolika tillämpningsområdet för de lättnaderna kommer att bli mycket litet. Först och främst undantas explicit nästan hela Sveriges kust och alla Sveriges stora sjöar. I mitt eget hemlän Dalarna, där vi har en halv kilometer strand utslaget per hushåll, undantas mer eller mindre hela Siljansbygden som ett område som skulle kunna komma ifråga för att bli ett strandnära utvecklingsområde.

Fru talman! Det är inte någon liberaliseringsreform. Det är en felaktig bildsättning av hur Centerpartiet valde att sälja sig ytterligt billigt för att släppa fram Socialdemokraterna till makten en ytterligare gång. Varför vill jag då säga att man sålde sig billigt? Jo, därför att man på förhand, när man röstade fram Magdalena Andersson i denna kammare, visste att den här reformen saknade parlamentariskt stöd. Man gav bort sina röster gratis, för man visste att den här reformen inte hade förutsättningar att gå igenom i Sveriges riksdag, fru talman.

Om man hade varit intresserad av att på allvar göra reformen bättre hade man kunnat välja att förhandla med de partier som man delar utgångspunkter med. I stället väljer man – och det är väl misstaget från början, fru talman, som gestaltar sig i det förslag som vi har framför oss – att börja förhandla den här frågan med Miljöpartiet. Det är det parti som man sannolikt står allra längst ifrån i sin syn på strandskyddet.

Fru talman! Det yttersta beviset för att den här reformen inte är det som Centerpartiet påstår att den är, är att Miljöpartiet står bakom förslaget trots att man inte längre är bunden av några överenskommelser och har lämnat regeringen. Det hade man naturligtvis aldrig gjort om det hade varit den största uppluckringen och liberaliseringen av strandskyddet i modern historia. Det tänker jag mig att Miljöpartiet kanske till och med kommer att bekräfta.

Fru talman! Vi hade naturligtvis röstat ja till det här förslaget om det på totalen hade gjort saker och ting bättre. Men det gör inte saker och ting bättre på totalen. För detta bär tyvärr Centerpartiet ett mycket tungt och

stort ansvar. Jag kan inte låta bli att dra en parallell till det som i dag utspelade sig i försvarsutskottet där Centerpartiet lämnar en tidigare position till förmån för en ny för att återigen, vad det verkar, rädda Socialdemokraterna och deras maktinflytande. Den här gången är det sannolikt med bäring på budgetprocessen.

Det står naturligtvis alla och envar fritt att agera på det sättet i den här parlamentariska församlingen. Men det blir lätt desperat när man för att rättfärdiga sitt agerande försöker klä förslag i ord och kläder som det inte gör skäl för.

Fru talman! Detta är på totalen inte någon liberalisering av strandskyddet utan en klar och tydlig skärpning. Jag ska bara ta ett exempel till, fru talman. Vi har i dag en rättsutveckling och en praxis som har lett oss till den punkt där det i princip är omöjligt att bevilja strandskyddsdispens för enskilda bryggor.

Vi pratar gärna om att strandskyddet finns till för att säkerställa allmänhetens tillgång till våra stränder. Det har till och med lyfts upp av miljöpartistiska språkrör som ett argument för varför vi har strandskyddet. Problemet är bara det att allmänhetens tillgång till våra stränder i dag är dålig till följd av att merparten av alla stränder är slybevuxna och otillgängliga.

Den som får för sig att anlägga en brygga längs någon av dessa stränder kommer sannolikt att nekas dispens för att göra det. Varför, fru talman? Jo, därför att vi har en rättspraxis som i dag lutar åt att för att man ska beviljas dispens för en enskild brygga måste den vara en nödvändig förutsättning för att kunna ta sig till platsen. Man måste alltså i princip bo på en ö.

Detta, fru talman, upprepas i förarbetstexten till denna proposition. Det innebär att den här ordningen skulle stadfästas, gjorts tydlig och cementerats – om propositionen hade gått igenom. Nu, fru talman, kommer den inte att göra det.

Med det sagt yrkar jag bifall till utskottets förslag i betänkandet och därmed avslag på reservationen. Jag yrkar också bifall till vår reservation nummer 4.

Anf. 47 MARKUS SELIN (S) replik:

Fru talman! Nu får vi höra här att propositionen är en cementering av praxis och ett kapitalt misslyckande. Det säger alltså Moderaterna, som hade åtta år på sig och misslyckades fullständigt.

Fru talman! Jag bor i Täby, i Stockholms läns valkrets. Det är Sveriges största valkrets och Sveriges mest tätbefolkade region. Inte alltför långt härifrån Riksdagshuset har vi Stora Värtan, en mycket vacker fjärd i Stockholms inre skärgård som utgör en del av Östersjön. Den är belägen mellan Djursholm, mitt Täby, Bogesundslandet och Lidingö i kommunerna Danderyd, Lidingö, Täby, Vaxholm och Österåker.

Moderaterna har i utspel önskat att hela det generella strandskyddet ska tas bort. Om Moderaternas politik skulle bli verklighet, fru talman, och om varje kommun struntar i helheten riskerar många, många stränder och naturvärden att försvinna, exempelvis kring vackra Stora Värtan. Smaken är visserligen som baken, men om alla stränder försvinner, även kring Stora Värtan, borde historik och beprövad erfarenhet säga oss att attraktiviteten sänks och därmed värdet på husen och hemmen kring Stora Värtan. Det

borde vara vattnet och läget som har fört människor till husen kring Stora Värtan – inte en ännu högre exploateringsgrad.

Så var ska kanotisterna gå i land? Var kan man bada och fiska i Moderaternas framtid? Och varför ska man inte kunna njuta av den vackra Stora Värtan? Varför vill Moderaterna sänka värdet på villorna och attraktiviteten kring vackra vattendrag och Stora Värtan, där exploateringstrycket redan är högt?

Anf. 48 CARL-OSKAR BOHLIN (M) replik:

Fru talman! Vi fick just höra det som måste vara ett av de mest formidabla exemplen i den här kammaren på att göra en halmgubbe, det vill säga att man hittar på argument och sedan själv står och argumenterar emot dem i två minuter. Det är inte särskilt befrämjande för debatten.

Om Markus Selin hade läst hela vår debattartikel eller, för den delen, ägnat oss uppmärksamhet på utskottssammanträdena och där kunnat ta del av vårt förslag hade han sett att vi föreslår att man avskaffar det generella strandskyddet – men att vi också föreslår att kommunerna ska ges möjlighet att peka ut lokalt strandskydd. Det innebär att vi stärker den lokaldemokratiska aspekten därför att vi tror att kommunerna är bättre skickade att avgöra var man har skyddsvärda områden.

Problemet, fru talman, är att dagens stränder är otillgängliga. De är otillgängliga som en konsekvens av att man inte får bygga bryggor och inte röja sly ned mot vattnet. Det är en konsekvens av att man inte får göra någonting utan att söka strandskyddsdispens. Och det är ett dispensförfarande som tillämpas tämligen godtyckligt – det får man väl ändå säga – av 21 olika länsstyrelser. Hela den här ordningen vill man genom propositionen förstärka eller cementera.

Jag är den förste, fru talman, att erkänna att Alliansens två strandskyddsreformer var misslyckade. Skillnaden mellan oss och Centerpartiet och Socialdemokraterna är att vi har dragit några slutsatser av detta: Vi kan inte fortsätta att bygga på ett system som helt uppenbart är trasigt och som landar i fel intresseavvägningar. Vi kommer då att sitta fast med befintlig praxis, och vi förstärker den i de delar som är dåliga.

Därför vill vi börja med ett blankt papper och invertera frågan. Vi vill avskaffa det generella strandskyddet och sedan ge kommunerna möjlighet att utpeka lokalt strandskydd – för att få en nyordning.

Anf. 49 MARKUS SELIN (S) replik:

Fru talman! Moderaterna bekräftade nu följande: Om fem kommuner kring Stora Värtan tänker på sitt och bara sitt struntar vi i helheten.

Moderaterna säger nu nej till de mest långtgående förenklingsförslagen sedan strandskyddet infördes i Sverige 1975. Trots försök var inte Moderaterna i närheten av att kunna införa sådana här förenklingsförslag under sina åtta år vid makten. Och samtidigt vill Moderaterna kalla sig statsbärande.

Vi skulle kunna ha haft lagändringar på plats redan den 1 juli. Moderaterna, Vänsterpartiet, Sverigedemokraterna och de två andra partierna i det högerkonservativa blocket säger nu nej till förslaget i dess helhet bara för att knäppa några partier på näsan. Det här är att försämra och försvåra människors riktiga vardag.

Moderaterna och denna kvintett säger nu nej. I stället för att ta steg framåt den 1 juli har vi i bästa fall, fru talman, en eller ett par utredningar till framför oss. Några alternativa konkreta förslag har partierna i denna kvintett nämligen inte presenterat i sina följdmotioner. Moderaterna offerar nu landsbygden för det politiska spelet. Det är riktiga människor på landsbygden som nu hamnar i kläm.

Fru talman! Jag undrar därför: När avser Moderaterna att ha sina konkreta förslag kring strandskyddet på plats? Hur ska Moderaterna åstadkomma det? Och, fru talman, med vem ska Moderaterna göra det här?

Anf. 50 CARL-OSKAR BOHLIN (M) replik:

Fru talman! Anledningen till att Markus Selin låter som en skiva som har hakat upp sig i replikskiftet är att han står och läser innantill i sina papper i stället för att förhålla sig till vad undertecknad svarar. Det blir naturligtvis inte befrämjande för debatten.

Jag kan konstatera att vi vill ha de här förslagen på plats så snabbt som möjligt. Jag kan konstatera att det borde finnas en majoritet i den här kammaren för ungefär den linje vi driver. Det skiljer sig åt lite grann i förslagen. Som svar på frågan när vi kan få detta på plats skulle jag säga: ett till ett och ett halvt år efter att vi har tagit makten i höst. Det behöver inte ta särskilt lång tid, för det är inte jätteavancerad materia.

Vi kan inte komma ifrån det faktum som präglar hur man låter i den här diskussionen: Å ena sidan vill man bilsätta det här som det största förenklingsförslaget i modern historia, å andra sidan står Markus Selin i replikskiftet och ondgör sig i huvudsak över att vi riskerar att luckra upp strandskyddet alldeles för mycket. Jag tror inte att logiken är helt glasklar för dem som lyssnar på debatten.

Mitt huvudbudskap är att vi har nått vägs ände i nuvarande system. Vi har väldigt mycket strand i det här landet, och ändå har vi ett generellt förbud. För all annan miljöpåverkande verksamhet söker man tillstånd, men för att få göra någonting i närheten av en strand måste man söka dispens från ett förbud. Det är i grunden en ganska otillständig ordning, och det är det vi vill ändra på. Vi menar att den här propositionen inte bidrar till det över huvud taget utan att den cementerar praxis och stärker länsstyrelsens roll och inflytande över processen – som vi vet är det som har lett fram till den ordning vi har i dag.

Anf. 51 KRISTINA YNGWE (C) replik:

Fru talman! Välkommen, Carl-Oskar Bohlin, till miljö- och jordbruksutskottets debatt och tack för ett intressant anförande! Jag skulle nästan behöva ytterligare åtta minuter för att bemöta mycket av det som Carl-Oskar Bohlin pratade om i sitt anförande.

Det jag egentligen plockade upp som jag tyckte var tydligt i anförandet var att ledamoten pratade mycket om bilsättning, och ett uttryck som återkom väldigt mycket var ”på totalen”. På totalen är det en försämring, anser Moderaterna.

Jag har respekt för att man kan tycka att alla delar och förslag i en proposition inte är bra. Jag har full respekt för det. Men man ska vara medveten om att det i den proposition som ligger på bordet är separata delar. Det handlar om att ta bort strandskyddet kring våtmarker, till exempel, det

handlar om att minska strandskyddet kring små sjöar och vattendrag och det handlar om strandnära utvecklingsområden.

När det gäller den bedömning som Moderaterna ger uttryck för, att det inte finns stöd för den här propositionen i alla dess delar, står det ganska tydligt i de särskilda yttrandena att det faktiskt finns stöd för vissa delar men att man har gjort en bedömning på totalen. Det handlar om att man, för att värna städernas möjligheter att utvecklas, offerar landsbygden.

När Carl-Oskar Bohlin och andra företrädare för Moderaterna pratar om den här reformen pratar man om att det blir skärpningar där det bor mycket folk men lättnader där ingen vill bo. Så pratar man om landsbygden, och man pratar om gölar och pölar. Man uttrycker sig alltså med väldigt liten respekt för de människor på landsbygden som faktiskt drabbas, och så hänvisar man till att man vill stoppa en reform för att det på totalen sker skärpningar i staden trots att det finns separata förslag som hade kunnat genomföras ändå.

Varför offerar man landsbygden för staden?

Anf. 52 CARL-OSKAR BOHLIN (M) replik:

Fru talman! Tack för frågan, Kristina Yngwe!

Vi offerar inte landsbygden, utan vi kan konstatera att förslagen i nästan varje detalj är utformade så att de inte gör någon skillnad eller försämrar det nuvarande läget. Okej, man vill minska strandskyddet till 25 meter. Då kan vi konstatera att i hälften av alla Sveriges län är det här i dag en icke-fråga. I hälften av alla län har länsstyrelsen möjlighet att upphäva det här strandskyddet helt. Då har vi inte ens kravet på fri passage.

När det gäller kriterierna för sådana här strandnära utvecklingsområden får man konstatera att de är så snävt uppställda att de i praktiken, väl tillämpade, sannolikt inte skulle leda till någon mer förmånlig ordning än LIS-områdena. De är nämligen uppställda på ett sådant sätt att det bara handlar om områden där fastighetsvärdena är så låga att det många gånger inte lönar sig att bygga ett nytt hus och där intresset för detta därför kommer att vara mycket begränsat.

Utan att gå in för mycket på tekniska detaljer kan man konstatera att om vi hade plockat ut några russin ur den här kakan – de är väldigt få och inte särskilt välsmakande, men ändå – och sedan avslagit allt annat skulle vi sannolikt hamnat i en situation där man tyckt att förslaget fått en annan lutning och därmed underkastats ett nytt beredningstväng. Då hade vi behövt arbeta med en produkt som i grunden inte är bra. Vi menar att vi inte vill ha det här systemet. Vi vill ha ett nytt system. Vi vill börja om, på ett blankt papper. I stället för att göra en dålig ändring nu vill vi göra en bra ändring som är på riktigt.

Jag hoppas och tror att Centerpartiet efter nästa val, när man har dragit slutsatserna av hur det har varit att vara stödhjul till S, kanske kommer på andra tankar och ser att det finns förutsättningar för oss att göra detta tillsammans.

Anf. 53 KRISTINA YNGWE (C) replik:

Fru talman! Jag tycker att det är intressant att ledamoten fortsätter att upprepa att det här är förslag som inte skulle göra någon skillnad, för strandskyddet skulle de facto tas bort kring till exempel våtmarker. Där det

finns strandskydd skulle man ta bort det – det har inte upphävts i den omfattningen tidigare – kring små sjöar och vattendrag.

Även om man kan tycka att det borde vara större vattendrag eller större sjöar skulle ju 75 meter strandskydd försvinna den 1 juli. Reellt skulle alltså strandskyddet minska. Man kan inte påstå att det inte skulle göra någon skillnad. Sedan kanske ledamoten inte har respekt för de människor som bor där, men det är faktiskt konkret så att Miljöpartiet också har varit med och gjort de största minskningarna någonsin av strandskyddet.

Jag tycker också att det är intressant att höra hur ledamoten Bohlin resonerar om framtiden. Man stoppar en reform som skulle kunna göra skillnad här och nu, och sedan antyder man att det i framtiden kommer att komma någonting bättre. Men redan när lagrådsremissen kom och när propositionen lades fram sa Carl-Oskar Bohlin och andra moderata företrädare: Vi kommer att säga nej och lägga fram ett eget, bättre förslag, och målet är att få till stånd ett tillkännagivande i utskottet om att det här ska utredas.

När jag läser betänkandet konstaterar jag att det inte finns någon gemensam reservation, bara avslag, men när Moderaterna pratar låter det som att det finns en väldigt stark uppställning bakom att faktiskt upphäva det generella strandskyddet. När man läser de särskilda yttrandena, som jag tror att vi kommer att få höra om senare i debatten, ser man att det inte finns en generell inställning bland de här partierna – M, SD, L och KD – om att faktiskt upphäva det generella strandskyddet utan att de har ganska skiftande politik.

Varför har ni inte lyckats samla er till ett tillkännagivande från utskottet, Carl-Oskar Bohlin, och varför menar ni att ni skulle kunna lyckas i regeringsställning?

Anf. 54 CARL-OSKAR BOHLIN (M) replik:

Fru talman! Det är aningen magstarkt att vi avkrävs ett gemensamt tillkännagivande från ett parti som så mästerligt har förhandlat fram en proposition att den inte har stöd i Sveriges riksdag. Jag vet inte när det hände senast. Man har vetat att den här propositionen saknar stöd och inte skulle kunna gå igenom i Sveriges riksdag, och ändå sa man: Det här är vårt villkor för att stödja Magdalena Andersson som statsminister. Det får man säga är att sälja sig förhållandevis billigt.

Fru talman! Problemet är att det här förslaget på totalen, även i de allra flesta av de enskilda delarna, utgör en försämring. Jag är inte beredd att vikta enskilda människors äganderätt mot varandra beroende på var de bor. Det är det Centerpartiet i realiteten gör när man inför tydliga skärpningsgrunder i mycket stora delar av landet.

Som jag nämnde blir det väldigt få områden kvar när man lägger på det raster av områden som i propositionen direkt utpekade som områden som inte ska komma på fråga som strandnära utvecklingsområden och kombinerar det med de tre kriterier där det ska vara ett lågt bebyggelsetryck, inte inkräkta om det finns särskilda skäl för strandskyddet och att länsstyrelsen ytterst ges vetorätt.

Fråga människor i Sverige vad de har för erfarenheter av länsstyrelsens bedömningar i strandskyddsfrågor, och du kommer att få svaret att de flesta tycker att de är godtyckliga och hårt åtdragna. Det grundläggande pro-

blemet är att Centerpartiet försöker lappa och laga i ett system som i grunden är fel. Det är vår invändning.

Vi har lagt fram ett eget förslag, och jag bedömer att det i en ny borgerlig regering finns goda förutsättningar att komma överens om detaljerna och få på plats en strandskyddsreform värd namnet.

Anf. 55 MATS NORDBERG (SD):

Fru talman! Dagens debatt handlar om strandskyddslagen. Vi står från SD:s sida bakom alla våra yrkanden, men för tids vinnande vill jag yrka bifall endast till vår reservation 5.

Den 19 maj sa riksdagens miljö- och jordbruksutskott nej till propositionen om ändrat strandskydd som hade förhandlats fram mellan Centern, Miljöpartiet och Socialdemokraterna. Sverigedemokraterna var ett av de partier som valde att gå emot propositionen.

Strandskyddslagen tillkom 1950, men som vi hört av tidigare talare hade den förstås en utvecklingshistoria. Syftet var att säkra människors tillgång till stränder i en tid när dessa blev alltmer bebyggda runt i första hand större städer. Lagen kom efter hand att bli rikstäckande, och även strandnära byggen i glesbygd förbjöds. Detta har lett till flera försök att reformera lagen. Men försöken har varit för begränsade, och med stöd i olika regelverk har många länsstyrelser tvärtom funnit det möjligt att göra det svårare att bygga strandnära. Efter omarbetningar av lagen 2009 användes exempelvis instrumenten riksintressen och utökat strandskydd för att försvåra byggande.

Vi anser att det viktigaste med strandskyddslagen är att den måste ge en fördel dels till glest befolkade kommuner, dels till de glest befolkade delarna av kommuner med medelstort befolkningsstryck. Just tillgången till ett överskott på natur som till en mindre del kan användas till byggande i attraktiva lägen är en av dessa områdets största konkurrensfördelar.

I det förslag vi nu debatterar föreslås att ett antal tokigheter i nuvarande lagstiftning ska strykas, som att man inte får bygga vid en damm som man själv anlagt och att 100 meter strandskydd gäller även bäckar smalare än 2 meter och andra små vattendrag. Tyvärr är de lättnader som föreslås ofta knutna till olika brasklappar, till exempel att en anlagd damm för att medge det utlovade minskade strandskyddet ska vara anlagd med ett uttryckt syfte knutet till att förbättra miljö eller klimat. Att en damm är vacker för den som anlagt den, kan inte det vara bra nog?

I propositionen kvarstår merparten av de problem som så länge hindrat människor med vanliga inkomster att bygga stuga eller hus nära vatten. Det är dyrare att köpa ett skjul vid vatten än att köpa en villa på grund av att det inte har gått att få tillstånd till nya tomter.

Den strandskyddsutredning som ligger till grund för propositionen föreslår generella restriktioner mot byggande längs våra kuster och runt de stora sjöarnas vattensystem. Det gör inte propositionen, men den hade behövt vara mycket tydligare med att dessa förslag inte bör genomföras. I stället står det i propositionen att denna typ av områden inte kan bli aktuella för ytterligare lättnader i strandskyddsreglerna.

Jag kommer själv från Dalarna. Där är Siljan ett sådant utpekat område, men inte bara Siljan utan hela vattensystemet. Hit räknas Skattungen, Orsjön, Orsasjön och Oreälven. Det är en väldigt stor del av centrala Dalarna som inte skulle få några lättnader alls genom denna reform. Men det är

faktiskt en mycket liten del av detta område som har ett stort tryck vad gäller bebyggelse vid vatten.

SD tycker vidare att huvudansvaret för strandskyddet mycket tydligare borde ha flyttats från länsstyrelser till kommuner. Man borde ha slopat länsstyrelsernas möjlighet att överpröva dispenser beträffande strandskydd. Länsstyrelserna kan ju ändå överklaga beslut i laga ordning.

Det finns två anledningar till att ansvaret bör flyttas till kommunerna: dels kan deras politiska ledning ställas till svars i demokratiska val, dels kan kommunerna förväntas göra bättre avvägningar än länsstyrelserna mellan å ena sidan strandskyddet och å andra sidan andra samhällsnyttor. Som jag tidigare sa är möjligheten till attraktivt boende en av landsbygdens stora konkurrensfördelar, vilka kanske inte är så många. Planer för att utveckla landsbygd och mindre samhällen är viktiga för kommunerna, liksom möjligheten att attrahera företag och människor så att de vill flytta dit.

Lagstiftningen behöver också tydligare skilja mellan strandskydd för människors rätt att nå stränder för rekreation, vilket var lagstiftningens ursprungliga syfte, respektive för naturskydd. Att föreslå restriktioner i utnyttjandet av stränder hela vägen från norska gränsen till Forsmark är alldeles för generellt. Det finns glesbebyggda områden där som man skulle kunna förtäta och utnyttja mer, även för människors behov av till exempel sommarstugor. Vad gäller naturskyddet finns det en lång rad andra verktyg, såsom reservat av olika slag, nationalparker och skötselavtal med markägare, som man kan komplettera med.

Fru talman! Det här försöket att ta fram en förbättrad strandskyddslag är helt enkelt inte tillräckligt. Det är därför SD röstar nej. Vi vill inte vänta en lång period till på verkliga förbättringar av lagen som kan göra det enkla för människor som vill berika landsbygden. Vi vill redan nu se en kompletterande utredning ur ett medborgar- och företagarperspektiv snarare än ett tjänstemannaperspektiv så att en ny proposition kan tas fram så snart som möjligt som kan ge verkligt förbättrade möjligheter att bygga i attraktiva lägen i områden med god tillgång på stränder.

Strandskyddet behöver arbetas om mycket mer än i regeringens förslag. Därför stöder vi utskottets förslag om avslag på propositionen, och jag yrkar därtill alltså bifall till vår reservation nummer 5.

Anf. 56 ELIN SEGERLIND (V):

Fru talman! Den svenska allemansrätten är unik, och det starka strandskyddet har varit en viktig del i det. Strandskyddet har till syfte att skydda växter och djur men också att värna allmänhetens tillgång till stränder. Det har gjort att stränderna har varit tillgängliga för alla och inte bara för dem som har en förmögenhet att köpa en strandtomt för. Det här har gjort Sverige till ett land med ett mycket aktivt friluftsliv och en stark naturturism.

Trots att vi har haft ett strandskydd i Sverige sedan 1950-talet har det fortsatt att byggas nära våra stränder. Det är bara att se sig omkring i det svenska kustlandskapet eller kring våra stora sjöar för att se bevisen på det – på en del platser mycket mer än på andra och då också med större konsekvenser. Det är beklagligt men ändå inte förvånande givet den politiska utvecklingen och läget i Sverige i dag att vi här kommer att ta ställning för försvagningar av strandskyddet i en tid då diskussionerna både inom EU och FN går åt motsatt håll.

Det kan på debatten verka som att det är i princip omöjligt att bygga strandnära i Sverige i dag, men varje människa som har varit nära en attraktiv kust vet att så inte är fallet. I stället beviljas flera tusen strandskyddsdispenser årligen, och det har blivit fler för varje år. Att det inte skulle gå att bygga strandnära är helt enkelt inte sant. Samtidigt används just behovet av att kunna bygga strandnära som ett argument för att värna landsbygden.

För Vänsterpartiet är det självklart att man behöver ta hänsyn till lokala förutsättningar. Att få dispens i en landsbygd som inte redan är kraftigt utbyggd borde vara lättare än att få dispens från strandskyddet i exempelvis det redan tätbebyggda Bohuslän. Det sker också i dag. Strandskyddsdispenser ges oftare än de avslås – dock även i redan tätbebyggda områden.

Så kanske är det inte strandskyddet som i verkligheten avgör om personer vill bosätta sig på landsbygden eller inte utan mer basala saker såsom tillgång till skola, mataffär, vårdcentral, kollektivtrafik och arbetstillfällen. Kanske är det detta som avgör var vi väljer att bosätta oss. Här behöver vi onekligen satsa för att få en levande landsbygd. Närheten till naturen är också viktig för dem som väljer att bosätta sig på landsbygden, liksom för dem som bor i städerna, men vi når inte naturen genom att avskärma våra kustlinjer med allehanda staket och skyltar som deklarerar privat mark.

Våra strandzoner är också mycket speciella miljöer med skiftande karaktär, men gemensamt för dem är att de har ett mycket rikt ekosystem och utgör viktiga livsmiljöer för ett stort antal växt- och djurarter. Över tusen rödlistade arter har strandzonen och närliggande vattenmiljöer som sin livsmiljö.

Regeringens förslag att ersätta dagens system med landsbygdsutveckling i strandnära lägen, LIS, till ett system med strandnära utvecklingsområden skulle innebära en kraftig försvagning av strandskyddet. De föreslagna kriterierna för ett strandnära utvecklingsområde är också mycket allmänna och otydliga och kommer oundvikligen att minska allmänhetens tillgång till stränder och försvaga tillgången till livsmiljöer för djur- och växtarter som är beroende av sjöar, vattendrag och strandzoner.

Med regeringens förslag försvinner också behovet av att väga in landsbygdsutveckling som ett kriterium för att få dispens – något som i sig talar för att det inte är just landsbygdens utveckling man är särskilt intresserad av.

För Vänsterpartiet hade det i stället varit välkommet att fortsätta utveckla LIS så att det fungerar väl i hela landet och bidrar till den landsbygdsutveckling vi faktiskt vill se, där fokus kan läggas på bostadsbyggnad för helårsboende och verksamheter som positivt bidrar till en bygds utveckling.

Förslaget om att strandskyddet ska begränsas till endast 25 meter från strandlinjen vid små sjöar och mindre vattendrag är ytterligare ett förslag från regeringen. Det är ett dåligt förslag eftersom ett vattendrags betydelse för biologisk mångfald inte har med dess storlek att göra. I stället är det många av de små vattendragen som har stor betydelse för den biologiska mångfalden, och det är många ideella krafter som lägger mycket tid på att återställa dem runt om i landet. De små vattendragen är däremot mer känsliga för påverkan, till exempel utsläpp från dagvatten eller enskilda avlopp.

Regeringens proposition om ett försvagat strandskydd baseras på ett påtagligt bristfälligt kunskapsunderlag, och vilka effekterna blir är inte fullt ut klarlagt. Men regeringen konstaterar också själv i sin proposition att den breda allmänheten, den del som inte har tillgång till en egen strandfastighet, förväntas påverkas negativt av ökat strandnära byggande, framför allt genom minskad tillgång till stränder med möjlighet till utblickar, bad och friluftsliv. Regeringen konstaterar också att en stor del av förslagen i propositionen kommer att innebära negativa effekter för djur- och växtlivet på land och i vatten, och Lagrådet pekar i sin remiss på att det kommer att bli svårare att nå miljö kvalitetsmålen.

Fru talman! Jorden erbjuder oss ett visst givet miljö- och klimatutrymme. Det som av vissa upplevs som en begränsning när det kommer till exempelvis möjligheten att bygga strandnära hus är en begränsning i stunden, men i förlängningen är det vad vi behöver för att möjliggöra starka och livskraftiga ekosystem. Detta är något som vi är helt beroende av för att kunna leva bra liv här i många generationer framåt.

Det är ingen mening med att ha regelverk för att få en bättre miljö om vi sedan ändå ger alla dispenser för att slippa leva upp till regelverket. Vi behöver se att vi är i en situation i mänsklighetens historia där det aldrig har varit viktigare att vi tar vårt ansvar för att lämna efter oss en miljö som är i bättre skick än vi fann den i. Därför är ett fortsatt starkt strandskydd helt avgörande.

Vänsterpartiet avstyrker propositionen och yrkar bifall till reservation 6.

Anf. 57 KJELL-ARNE OTTOSSON (KD):

Fru talman! Den utredning som ligger bakom den proposition som nu diskuteras ska enligt direktiven ”föreslå de författningsändringar och andra åtgärder som medför att strandskyddet i miljöbalken görs om i grunden”.

De förslag till ändringar i lagstiftningar som presenteras i propositionen kan inte sägas medföra att strandskyddet görs om i grunden. Tvärtom framstår förslaget, som vi har hört här tidigare, som ett lappande och lagande i befintlig lagstiftning på området.

Ett av de för både landsbygd och stadsnära områden mest avgörande förslagen i utredningen, att upphäva allt strandskydd runt sjöar upp till en hektar samt vattendrag upp till 2 meters bredd, har i propositionen blivit att strandskydd ska råda 25 meter upp på land och 25 meter ut i vattnet.

Förslaget om strandnära utvecklingsområden, en justering av det som tidigare benämndes landsbygdsutveckling i strandnära läge, framstår som lika trubbigt som det tidigare begreppet. Följderna om propositionen skulle antas är fortsatt rättsosäkerhet beroende på vilken länsstyrelse som hanterar ett specifikt ärende. Det framstår som omöjligt för länsstyrelserna att navigera för att kunna fatta liknande beslut över landet med dessa föreslagna lagstiftningar, där det finns många olika undantag och faktorer att ta hänsyn till i varje enskilt fall, varför Kristdemokraterna väljer att avstyrka propositionen i dess helhet och be regeringen att återkomma med ett nytt förslag där strandskyddet görs om i grunden. Jag vill därför yrka bifall till reservation nummer 3.

När man jämför propositionens förslag med hur ett antal berörda remissinstanser har kommenterat utredningens förslag är det inte några stora

förändringar som har kommit till stånd. Så här skriver Småföretagarnas Riksförbund i sitt remissvar på utredningens förslag:

”Grovt förenklat kan man säga att problemet är att man inte orkar göra upp med nuvarande system, utan bara inför fler undantag till gällande huvudregel, som är att det är förbjudet att uppföra nya bostäder eller andra anläggningar närmare vattnet än 100 meter. Är då inte fler undantag en bra sak som gör systemet mer flexibelt? Tidigare försök att liberalisera strandskyddet har gjort systemet svårare och mer godtyckligt. Bäst vore att ta ett nytt omtag istället för att försöka lappa och laga i ett system som redan idag är obegripligt. Det går att skriva böcker om alla närmast bisarra strandskyddshistorier där diken har lagt en död hand över mindre byar eller där dåligt klippta gräsmattor kan leda till att dispositionen över den egna tomten fräntas markägaren.”

Kristdemokraterna delar den bild som beskrivs, nämligen att regelverket blir oförutsägbart och ohållbart.

Ytterligare en aktör som haft åsikter om utredningen är Sveriges Kommuner och Regioner, en tung remissinstans då varje vatten som berörs av strandskyddsfrågan finns i en eller flera kommuner. De skriver: ”Det grundläggande nytänkande som behövs för att strandskyddssystemet ska kunna bli en integrerad del av den fysiska planeringen enligt plan- och bygglagen (PBL) med utrymme för anpassning till lokala förhållanden, god balans mellan exploatering och bevarande och hänsyn till total samhällsnytta, saknas fortfarande. Regelverket kommer inte att kunna förändras i grunden om det inte också ifrågasätts i grunden.”

I de delar där propositionen skiljer sig från utredningsbetänkandet tycks det vara åt ett sämre håll gällande möjligheterna att utveckla strandnära, i synnerhet på ett förutsägbart sätt. En av de saker som tidigare toltats onödigt strikt i våra ögon är i vilka fall en väg kan anses vara en sådan barriär som bryter strandskyddet. Även Lantbrukarnas Riksförbund pekar på otydligheten i att ange väg som ett skäl för att upphäva strandskyddet. Praxis med den skrivningen har blivit att det ska vara en stor, asfalterad väg som har vägmarkeringar, det vill säga i princip målade streck. Detta finns inte i samma grad ute på landsbygden, och det är ju främst där vi vill se möjlighet till utveckling.

Precis som LRF menar även vi att en mindre väg har samma barriäreffekt som en större, så på andra sidan en allmän väg – alltså en väg som är öppen för allmän trafik – bör det inte råda strandskydd. Propositionen har inte tagit hänsyn till det förslag som bland andra LRF ger om hur man kan förtydliga för att slippa hamna i otaliga rättstvister om vad som är en väg som kan bryta strandskyddet.

Därutöver lyfter flera kommuner upp att förslaget inte ändrar strandskyddet i grunden. Man är rädd för långa handläggningstider och hyser oro för hur de nya reglerna kommer att hanteras i praktiken när länsstyrelserna ska ta ställning till ansökningar om att upphäva strandskyddet i olika områden.

Fru talman! När utredningen presenterades var Kristdemokraterna positiva till utredningens ansats. Tyvärr har man i många fall valt en annan väg i propositionen och inte tagit hänsyn till tunga remissinstansers synpunkter.

Kristdemokraterna vill att strandskyddet görs om i grunden. Strandskyddet för små sjöar och vattendrag upp till 2 meters bredd ska som

grundregel tas bort. Vid särskilt värdefulla miljöer ska möjligheten att införa strandskydd naturligtvis finnas kvar, men det finns även annan lagstiftning som i sådana fall kan vara mer lämplig att använda än det trubbiga strandskyddsinstrumentet. Kommunerna måste få ett större mandat för hur utvecklingen längs sjöar och vattendrag ska se ut, och det lokala inflytandet måste stärkas.

Sammanfattningsvis vill vi se en mer rättssäker och tydlig lagstiftning där markägaren enklare kan förutse om en tänkt åtgärd kan vara möjlig eller inte. Sammantaget landar detta i att Kristdemokraterna ser behovet av att regeringen återkommer med ett nytt förslag som bättre möter vad som faktiskt beställdes i regeringsuppdraget till utredaren, nämligen att ”strandskyddet görs om i grunden” och att det ska bli ”betydligt enklare att bygga strandnära i landsbygdsområden”, vilket vi anser att propositionen i många fall missar.

Utöver det jag nämnt tidigare skulle det även föreslås åtgärder som ökar lokalt inflytande, vilket vi inte kan utläsa att propositionen innehåller.

Strandskyddet tar heller inte någon hänsyn till platsens förutsättningar. Om man till exempel vill bygga ett hus högt uppe på ett berg och inte kan nå stranden på annat sätt än via sjön är inte det ett problem för flora och fauna och inte heller för människan, som ändå bara kan nå stranden via sjön. Huset i sig stör alltså inte. Man behöver kunna få göra bedömningar utifrån till exempel topografi, det vill säga just den platsens tillgänglighet och förutsättningar. Och där är det kommunens egna kunskaper som måste få verka. Lokalkännedomen är jätte viktig.

Om jag slutligen ser till min egen hemkommun Årjäng, fru talman, har vi i dag det utvidgade strandskyddet som på mycket stora arealer är utvidgat till 200 meter. Vi har cirka 70 000 gästnätter vid våra vatten, som är riksintressen då de är en del av Dalslands kanal.

Här lägger man alltså en död hand över stora områden för byggnation. Men turisterna som kommer har full möjlighet att gå där och trampa ned. Där skulle skyddet för stränderna kunna bli bättre om man hade ett vakan- de öga på vad dessa turister gör. Många sköter sig, men inte alla. Boende i ett hus på 100 meters avstånd ser mer vad turisterna gör i form av eldning och användande av naturen som både toalett och skräpkorg än vad man gör från ett hus som ligger längre bort. Detta skulle vara ett skydd för stranden snarare än ett problem.

Man bosätter sig på landsbygden av en anledning. Då är man också generellt mer rädd om sitt närområde och förstår hur det ska bevaras.

I staden får man bygga på vattnet. På landsbygden ska allt bevaras. Därmed ger man inte förutsättningar för utveckling och en levande lands- bygd – om man nu inte gör om strandskyddet i grunden.

Anf. 58 KRISTINA YNGWE (C) replik:

Fru talman! Jag tackar Kjell-Arne Ottosson för hans inlägg.

Jag tycker att det är väldigt positivt att Kjell-Arne Ottosson uttrycker sig så välkomnande kring utredningens förslag och att han i grunden tycker att det finns mycket bra där. Om man tittar på hur den faktiska slutliga lagstiftningen ser ut ser man att det finns en hel del som är betydligt bättre, men de försämringar som Kjell-Arne Ottosson låter påskina finns är lite svårare att hitta.

Ett exempel på förbättring är att vi stärker markägarnas möjligheter att faktiskt på eget initiativ skicka in en ansökan. Den 1 juli hade de kunnat skicka in en ansökan till kommunen för att testa gentemot de nya strandnära utvecklingskriterierna.

Ledamoten pratar om områden med utvidgat strandskydd. Till skillnad från utredningen har vi sett till att man möjliggör inrättande av så kallade strandnära utvecklingsområden även i områden där det finns utvidgat strandskydd. Det skulle kunna vara en stor möjlighet, inte minst för Dalsland, Värmland och flera andra delar av landsbygden där det finns ett utökat strandskydd. Det är också betydligt skarpare formuleringar kring de delar som ska skärpas.

Det är också intressant att ledamoten pratar om att man är kritisk till lagstiftningen på grund av att vi lappar och lagar. Ändå lyfts till exempel allmänna vägar fram, vilket är en del i att förändra och lappa och laga i lagstiftningen. Där finns det tyvärr inget beredningsunderlag. Därför kunde vi inte gå fram med något konkret förslag där. Men det står vilken regering som helst fritt att återkomma med ett förslag där, vilket vi gärna ser.

Däremot är jag intresserad av att få höra en annan sak. Jag vet att ledamoten är engagerad i våtmarker. Men ni avstyrker förslaget om att upphäva strandskyddet kring våtmarker, Kjell-Arne Ottosson. Varför?

Anf. 59 KJELL-ARNE OTTOSSON (KD) replik:

Fru talman! Vi är eniga om väldigt mycket av det som utredningen kom fram till; det är helt klart. Och vi skulle ha kunnat göra detta till en betydligt bättre produkt.

Fru talman! Jag är ganska säker på att om Kristina Yngwe, jag och några andra hade suttit och pratat skulle vi ha kommit betydligt längre än de partier som nu har arbetat fram denna proposition. Jag välkomnar att vi efter valet i höst sätter oss ned för att få en lösning på detta där vi verkligen gör om i grunden. Det tror jag nämligen är något som Kristina Yngwe och Centerpartiet egentligen önskar. Jag är ganska säker på att Centerpartiet och Kristina Yngwe hade velat gå längre än vad man har gjort här. Jag kom just att tänka på att Kristina Yngwe inte är kvar efter valet. Men jag tror att vi skulle kunna komma betydligt längre än så här med hennes efterträdare.

När det gäller våtmarker har vi en enig miljömålsberedning som har kommit fram till att strandskyddet runt våtmarker bör tas bort. Där finns det en bred enighet, och det tror jag att vi skulle kunna få igenom. Men då skulle det vara fritt från alla dessa delar. Precis som vi tidigare hörde Carl-Oskar Bohlin säga i sitt inlägg: När vi ser till helheten och till allting, då ser vi att det ändå är bättre att be regeringen – vilket vi gör i reservation 3, som jag yrkar bifall till – att göra om och göra rätt och komma tillbaka så att vi kan göra detta betydligt bättre.

Och, som sagt: Jag tror att både Kristina Yngwe och jag skulle vara betydligt mer nöjda om vi hade satt oss ned och förhandlat än om hon hade förhandlat med Socialdemokraterna och Miljöpartiet.

Anf. 60 KRISTINA YNGWE (C) replik:

Fru talman! Jag tackar Kjell-Arne Ottosson för svaret. Kristdemokraterna och Centerpartiet står nog nära varandra när det gäller synen på

strandskydd och kommunalisering och att stärka kommunernas makt. Men å andra sidan finns det andra i den konstellation som Kristdemokraterna ser framför sig som kanske inte har riktigt samma inställning till att slopa det generella strandskyddet och ge makten till kommunerna, så det kanske inte är riktigt så enkelt att göra om helt från grunden som Kjell-Arne Ottosson låter påskina. Men jag ser verkligen fram emot att se hur denna fråga kommer att gå vidare.

Precis som ledamoten pratar om finns det ett väldigt brett stöd för att upphäva till exempel strandskyddet kring anlagda vatten och kring våtmarker. Men jag tycker att det är genuint synd att man väljer att avstyrka hela propositionen i stället för att faktiskt se detta som steg på vägen. Centerpartiet skulle vilja gå längre, men här finns konkreta förslag som faktiskt upphäver strandskyddet här och nu. Den 1 juli skulle man upphäva strandskyddet i stora delar av landet.

Visst kan man vilja gå längre. Det har jag full respekt för. Det vill Centerpartiet också. Men man kommer ändå inte ifrån att det lagförslag som vi har på bordet innehåller förslag som om de genomfördes skulle göra skillnad inte minst för våtmarker här och nu. Nu blir jag lite lagstiftningsteknisk, men i propositionen tar vi förslag för förslag. Vi hade kunnat hantera våtmarkerna för sig. Det finns beredningsunderlag kring hur detta upphävande skulle påverka. Det finns absolut inget hinder om det finns en majoritet, vilket man ser att det finns om man läser de särskilda yttrandena, för att upphäva strandskyddet kring våtmarker.

Men för att man på totalen tycker att det är dåligt, eller för att man vill markera gentemot Centerpartiet och andra partier, upphäver man detta trots att man faktiskt skulle kunna göra en reell skillnad här och nu för ett antal lantbrukare i landet. Det beklagar jag.

Anf. 61 KJELL-ARNE OTTOSSON (KD) replik:

Fru talman! Det gläder mig att Kristina Yngwe ser att vi har väldigt många likheter och ser att vi tillsammans absolut skulle kunna hitta en lösning som skulle bli betydligt bättre än denna produkt och där vi verkligen skulle göra om i grunden, så som det stod i beställningen.

Kristina Yngwe säger att vi här skulle ta bort strandskyddet i stora delar av landet. Det beror kanske lite grann på hur vi vill tolka propositionen. Ja, i vissa delar lättar man på det. Samtidigt noterar vi att inte minst länsstyrelsens roll stärks betydligt.

Som jag uppfattade Kristina Yngwes anförande vill man ge kommunerna betydligt mycket större makt än de har i dag. Det är i alla fall så jag uppfattade hennes inlägg. Det stöder vi absolut. Man måste ha den lokala förankringen.

Jag tog Årjängs kommun som ett exempel tidigare. För ett antal år sedan ville vi bygga ett antal nya bostäder i en kommundel där det verkligen fanns ett stort behov. Vi hittade en plats, men det blev stopp på grund av strandskyddet och det rörliga friluftslivet. Problemet var att det där verkligen inte var något rörligt friluftsliv, för det var ingen som kunde ta sig dit. Det var så tätt och igenväxt att det var helt omöjligt att ta sig fram.

Efter sju sorger och åtta bedrävelser lyckades vi ändå nå fram, och vi klarade av att få fina och attraktiva boenden på landsbygden. Det är dit vi måste komma. Vi måste hitta lösningar som verkligen gör skillnad på riktigt så att vi gemensamt kan utveckla landsbygden och få fler attraktiva

boenden. Det är det som gör att vi kan få ut mer folk på landsbygden, vilket vi behöver.

Jag ser alltså fram emot, även om Kristina Yngwe inte är kvar efter valet, ett samarbete med Centerpartiet eftersom vi har en gemensam syn på detta och att vi kommer att hitta en lösning där vi gör om strandskyddet i grunden.

Anf. 62 JAKOB OLOFSGÅRD (L):

Fru talman! Jag vill börja med att yrka bifall till reservation 10 och samtidigt säga att vi står bakom utskottets förslag att avslå regeringens förslag.

Strandskyddet är viktigt för att värna den biologiska mångfalden och allmänhetens tillgång till stränder, men dagens utformning av strandskyddet fungerar inte bra och hindrar byggande och landsbygdsutveckling.

Strandskyddet måste bli mer flexibelt och bättre anpassat efter de lokala förhållandena. I områden med lågt exploateringsstryck finns goda möjligheter att mjuka upp strandskyddet utan att detta motverkar naturvården och friluftslivet. Samtidigt behöver ett strikt strandskydd fortsätta att tillämpas i områden där exploateringsstrycket bedöms som mycket högt eller där andra hänsyn behöver tas.

Vi från Liberalerna ser många bitar som är bra i regeringens förslag, och vi hade kunnat gå med på dem och ställa oss bakom dem. Ett exempel är strandskyddets slopande vid våtmarker. När det gäller glesbygd och landsbygd och små sjöar på mindre än 1 hektar samt smala vattendrag under 1 meter hade strandskyddet mjukats upp med detta förslag. Även förslaget om strandnära utvecklingsområden hade haft stor betydelse för landsbygdskommuner.

Vi i Liberalerna hade kunnat acceptera mycket i regeringens förslag under förutsättning att man hade lyssnat in även Liberalerna och våra förslag på förbättringar.

Låt mig nu nämna tre av de fyra förslag som vi har lagt fram. Det har tidigare nämnts att det inte har lagts fram några förslag eller synpunkter på förbättringar, men det har det – från oss i Liberalerna.

Något som vi inte ville se finnas med gäller fritidshus. Propositionen innehåller resonemang om bebyggelsestryckets betydelse för möjligheten att bevilja dispens från strandskyddet. En skärpning föreslås när det gäller möjligheten att bevilja dispenser inom områden av särskild betydelse för djur- och växtlivet eller inom områden där bebyggelsestrycket är högt eller där efterfrågan på mark för fritidshusbebyggelse är stor. Här pekar man alltså ut efterfrågan på mark för fritidshusbebyggelse. Denna efterfrågan bör mot bakgrund av det resonemang som förs i propositionen anses ingå i begreppet ”bebyggelsestrycket”.

Regeringen skriver i propositionen att man gör bedömningen att efterfrågan på mark för fritidshusbebyggelse är en del av det totala bebyggelsestrycket. Sedan gör man ändå en distinktion. Det blir inkonsekvent och motsägelsefullt.

Även Lagrådet har framfört synpunkten att detta bör utformas likadant med tanke på att det är samma faktorer som har betydelse vid prövning.

Ett hus är ett hus, oavsett hur mycket du bor där och oavsett om det är på helgerna eller inte. Det handlar om bebyggelsestrycket. Varför då lyfta ut fritidshus? Det går att fundera mycket på varför man väljer att göra

detta. När det, efter en pandemi, finns en väldigt stor efterfrågan och ett bebyggelsestryck just när det gäller fritidshus – det finns många som vill bygga fritidshus – ger detta en signal om att den sittande regeringen poängterar att man har någonting som skaver just när det gäller fritidshus och att man inte vill se dem ingå i det totala bebyggelsestrycket.

Det andra som vi inte vill se handlar om små kustsamhällen och kärnöar.

Propositionen föreslår att strandskyddet ska skärpas i stora delar av Sverige. Inom de områden som omfattas av den föreslagna skärpningen finns områden som är glest befolkade och som delar problematik med andra glest befolkade delar av landet. Det rör framför allt öar med fast befolkning men även en del småsamhällen på fastlandets kust.

Från de här samhällena tar det lång tid att nå samhällsservice, och man har höga kostnader för transporter. Flera av dessa områden ligger visserligen nära tätbefolkade områden, såsom flera skärgårdsöar på ost- och västkusten. Man är trots det avskuren från stadens service, och det är flera timmars resväg.

De här små kärnöarna och lokalsamhällena på öar och längs kuster har stor betydelse för möjligheten att utvecklas. Men dessa små kustsamhällen, liksom skärgårdarnas kärnöar, måste utvecklas.

Det finns i dag ett antal särskilda skäl för att upphäva eller bevilja dispens från bestämmelser i strandskyddslagstiftningen. Det första är att området som upphävandet eller dispensen avser redan har tagits i anspråk. I skärgårdarnas och kusternas småsamhällen är det här skälet i allra högsta grad tillämpligt. Det är därför besynnerligt att de skärpningar som föreslås ska omfatta de här små kärnöarna och den befolkning som bor där året runt.

Fru talman! Det första skälet handlar om att en dispens eller ett upphävande inte på något sätt ska skada strandskyddets syften. Det finns ingen anledning att inkludera det i skärpningen av provningen just för dessa små kärnöar och kustsamhällen.

Det är orimligt att vattennära områden som redan är bebyggda och där människor bor i en glesbygd inte ska få fortsätta att utvecklas. Till exempel kanske man behöver utveckla skolan eller bygga ut en idrottshall, men i och med strandskyddet och de skärpningar som finns i det här förslaget blir det svårare att göra detta.

Det sista som vi har haft synpunkter på är länsstyrelsens omprövningar. Propositionen bör avslås när det gäller de här ändringarna. De här delarna fanns inte med i utredningen, utan de har kommit till senare. De har inte varit ute på remissrunda.

I övrigt ska länsstyrelsen bara överpröva beslut i fall där det finns skäl att anta att det saknas förutsättningar för ett undantag från strandskyddet eller där det finns brister i handläggningen som har haft betydelse för beslutet. Det är svårt, tycker vi i Liberalerna, att se varför det senare inte skulle räcka även för de områden till exempel i södra Sverige eller längs Höga kusten som eventuellt kan få lättnader i strandskyddet.

Ett läge där länsstyrelsen regelmässigt går in och överprövar kommuners beslut skulle innebära en längre och mer kostsam process till nackdel för den sökande. Detta i kombination med att det inte skulle behövas några skäl för överprövningen gör att den föreslagna bestämmelsen får anses utgöra ett oproportionerligt ingrepp för den sökande.

Vi ser också att det saknas tillräckligt beredningsunderlag för förslaget angående länsstyrelsens överprövningsrätt och att detta behöver göras igen.

Dessa förslag kan man diskutera omkring. Här sträcker vi i Liberalerna ändå ut en hand till regeringen. Vi var villiga att göra på det här sättet, fru talman, för att se till att få ett bättre strandskyddsförslag. Men det var inte intressant, och därför blir det tydligt: Vi i Liberalerna ser inte att en socialdemokratisk regering är lämplig att samarbeta med efter valet i höst.

Anf. 63 KRISTINA YNGWE (C) replik:

Fru talman! Tack, Jakob Olofsgård, för inlägget!

Liberalerna – inte just ledamoten Jakob Olofsgård, men kollegor till ledamoten – satt ju med och förhandlade om strandskyddet fram till i juli i fjol, när januariavtalet föll. Jag tyckte att vi hade väldigt bra och konstruktiva diskussioner där, så jag var väldigt positiv när jag läste den följdmotion som Liberalerna skrev till propositionen. Till skillnad från övriga partier, som valde att avslå den i dess helhet, av svepande skäl, för att göra en politisk markering och offra landsbygden, hade Liberalerna faktiskt läst propositionen och kommit med konkreta förbättringsförslag. Det tyckte jag var väldigt positivt.

Det är därför jag blir lite konfunderad över att man sedan ansluter sig till ett totalt avslag. Jag kan absolut förstå att Liberalerna vill vara med och diskutera och ha en diskussion om strandskyddet med de partier som har förhandlat fram propositionen. Det enklaste hade varit att vara kvar i januariavtalet. Då hade ni de facto varit med och förhandlat fram hela propositionen. Men det är kanske lite konstigt att komma i efterhand och säga att man vill förhandla om en proposition när det redan då följdmotionerna väcktes var tydligt att propositionen inte kommer att genomföras över huvud taget. Det är kanske lite konstigt att förvänta sig att man ska ha en förhandling med tre partier om att förbättra en proposition som inte kommer att gå igenom, vilket är svaret på det som ledamoten har efterfrågat.

Det har framförts tidigare från bland annat Moderaterna och Kristdemokraterna att man med en ny regering kommer att slopa det generella strandskyddet och ge all makt till kommunerna. Jag uppfattar inte riktigt att det är den politiken som Liberalerna har, så jag vill få detta klart för mig: Kommer Liberalerna i eller utanför regering att medverka till att slopa det generella strandskyddet?

Anf. 64 JAKOB OLOFSGÅRD (L) replik:

Fru talman! Jag tackar Kristina Yngwe för frågorna.

Politik handlar om att komma överens, samtala och hitta vägar framåt. Vi lämnade januariöverenskommelsen för att vi såg att det inte var en väg framåt. Att vi lägger fram dessa förslag nu visar att vi har en vilja att påverka.

Jag är lite förvånad att det är Centerpartiet som tar replik på mig och inte regeringspartiet, som borde ha varit på tårna eftersom min kritik riktades mot dem och inte mot Centerpartiet.

Att förhandla tillsammans med dem som ligger närmast är någonting man gör inom politiken. Jag hade välkomnat om Centerpartiet hade anslutit sig till förhandlingen med den liberalt borgerliga sidan.

Någon kompromiss där vi helt släpper på strandskyddet har vi självklart inte. Det handlar om att värna allemansrätten, den biologiska mångfalden och så vidare. Men det är givetvis en förhandling. Vi hade gärna sett mer. Jag vill understryka det som även den kristdemokratiska ledamoten inbjöd till: Tillsammans med Centerpartiet, Kristdemokraterna och Moderaterna hade vi kunnat komma mycket längre och hitta hem i den här strandskyddspropositionen på ett mycket bättre sätt.

Anf. 65 KRISTINA YNGWE (C) replik:

Fru talman! För Centerpartiets del hade vi gärna förhandlat med Moderaterna, Kristdemokraterna och Liberalerna. Vi trivs bra i Alliansen. Men tyvärr har dessa tre partier valt att samarbeta med Sverigedemokraterna, som vi har väldigt stora problem att samarbeta med av helt andra skäl än strandskyddsskäl. Det är svaret på varför vi inte väljer att förhandla om de här frågorna tillsammans.

Det är jättebra att Jakob Olofsgård förtydligar synen på det generella strandskyddet. Jag kan uppleva att den bild som Moderaterna och Kristdemokraterna lyfter fram är att det kommer att lösa sig bara det kommer en ny regering. Men riktigt så enkelt är inte det hela. Precis som ledamoten säger är det en förhandling där man går in med lite olika inställningar.

Regeringen får såklart försvara sig själv. Men jag blir konfunderad över att man lyfter fram konkreta och bra förslag i en följdmotion och sedan väljer att ansluta sig till ett totalt avslag. Det är inte så vi brukar hantera det. Vi hanterar ju väldigt många olika propositioner då man har olika förändringsförslag eller saker man vill ändra men ändå inte ansluter sig till ett avslag. Det var därför jag var lite nyfiken på hur Liberalerna resonerat.

Jag kan också passa på att ta upp några av de frågor som Liberalerna lyft fram. Bland annat visar Liberalerna ett väldigt stort engagemang för skärgården, vilket är mycket bra. Men vi har faktiskt i propositionen tryckt väldigt tydligt på att kärnöarna och möjligheterna för skärgården att utvecklas är viktiga att bevara. Det finns redan i propositionen starka skrivelser om att det ska vara möjligt för skärgården att utvecklas.

Anf. 66 JAKOB OLOFSGÅRD (L) replik:

Fru talman! När det gäller kärnöarna och skärgården finns det i texterna resonemang kring hur man kan underlätta. Men i de skarpa lagförslagen finns detta inte med. Det är lite komplext och tekniskt att förklara, men vi kan fortsätta diskussionen om det senare. Vi såg att detta inte gällde. Skärpningarna ligger kvar som en våt filt även över kärnöarna. Personer som lever och bor på kärnöarna har hört av sig till oss liberaler och haft samtal med oss. De känner med det här förslaget en oro för att det på grund av detta inte kommer att bli någon utveckling. Där finns det någonting som vi kunde ha diskuterat.

Kristina Yngwe tar upp att vi lägger fram det här förslaget men sedan väljer att yrka avslag på hela propositionen. I vår text handlar det om att vi vill se önskemålen i våra förslag till förändringar tillgodosedda av regeringen. Vi uttryckte att vi var beredda att avstå från att stödja propositionen om regeringen inte ville prata med oss och tillgodose dessa. Det var väldigt tydligt i vår följdmotion att vår tanke var att lägga fram de här förslagen för att sträcka ut en hand och se om detta var möjligt. I så fall var vi också beredda att stödja motionen. Men den diskussionen ägde aldrig rum.

Sedan handlar det om den parlamentariska situation vi redan i dag är i. Utan Sverigedemokraterna hade inte Centerpartiet fått igenom vare sig sin vargpolitik, som vi röstade om här förra veckan, eller sitt försämrade artskydd i skogen. Där gav inte Liberalerna sitt stöd, men Sverigedemokraterna tillsammans med Centerpartiet gjorde det möjligt med en annan vargpolitik och ett annat artskydd i skogen.

Anf. 67 MARIA GARDFJELL (MP):

Fru talman! Jag yrkar bifall till reservation nummer 1, som innebär stöd till propositionen. Från Miljöpartiets sida vill vi stärka strandskyddet. Men vi är också förespråkare för de lättnader som vi har kommit överens om i de ganska hårda förhandlingar som skett.

Strandskyddet infördes redan på 50-talet som en reaktion på de många fritidsboenden som byggdes längs stränderna redan då, något som försvårade tillgängligheten till stränder för allmänheten. De finaste stränderna vill man också bygga fritidshus på. I dag får man generellt inte bygga hus eller bryggor längs stränderna utan dispens. Men dispensererna ökar hela tiden.

Strandskyddet kan, som det ser ut i dag, inte betraktas som särskilt starkt. Förra året ökade antalet dispenser med 25 procent. Häromåret kunde vi läsa att 24 mil av kusten var exploaterad. Vi har fått rapporter från Havs- och vattenmyndigheten om att hälften av de lekplatser för fisken som finns längs våra kuster är förstörda och exploaterade på grund av att det har byggts för många bryggor och pirar.

En Sifundersökning som Naturskyddsföreningen beställde häromåret visar att en majoritet av svenska folket vill ha ett starkt strandskydd. De vill inte försvaga strandskyddet. Tre fjärdedelar vill stärka strandskyddet i högexploaterade områden, kring städerna och i kustområdena.

Näringsutskottets ordförande, moderaten Carl-Oskar Bohlin, deltog tidigare i debatten. Jag är ganska besviken på honom, för han har nu lämnat kammaren. Men han spydde verkligen galla över Miljöpartiet. Jag måste få bemöta det som han påstod. Han hävdade bland annat att Centerpartiet hade sålt sig billigt till ett samarbete med Miljöpartiet.

Jag kan erkänna att när vi ingick januariavtalet var jag inte den starkaste förespråkaren för att det skulle finnas en punkt i januariavtalet om strandskyddet. Men samtidigt fanns den där, och fördelen med en uppgörelse om strandskyddet är att risken är otroligt stor att det kan bli ett sämre förslag nästa gång man gör en uppgörelse.

Jag tyckte också att det var intressant att göra en uppgörelse om strandskyddet eftersom Miljöpartiet, precis som Centerpartiet, är ett ganska utpräglat landsbygdsparti. Det är kanske inte jättemånga som tror det. Men faktum är att också vi brann starkt för att göra lättnader för landsbygden, för naturturismföretag och för lantbruk, speciellt i glesbygden.

Vi har drivit hårt att just stärka kärnöar. Det är tack vare Miljöpartiet som det är ett tydligt fokus i regelverket på att lättnaderna för de strandnära utvecklingsområdena ska fokuseras på mindre orter på landsbygd och i glesbygd, på orter med mindre än 3 000 invånare. Att bygga mer bostäder i de orterna skapar bättre förutsättningar för skolor, äldreboenden och andra typer av offentlig och privat service.

Jag har pratat med många moderater och borgerliga väljare och frågat dem om strandskyddet. Många har kanske en ryggmärgsreaktion som

säger: Nej, strandskyddet behöver upphävas. Men då kan vi prata om att Sverige är unikt genom att man kan lägga till med båten vid en klippta ute i skärgården och sitta och titta på solnedgången och grilla på kvällen. Man kan ta söndagspromenader längs fina ständer. På vintern kan man ta skridskorna och åka runt och uppleva orörd kust och orörda sjöstränder. Det är livskvalitet. Och det är exakt det som väldigt många svenskar vill att vi ska bevara genom ett starkare strandskydd.

När majoriteten yrkar avslag på propositionen avslås inte bara lättnaderna för glesbygd och landsbygd utan också de otroligt viktiga förbättringarna och förstärkningarna av strandskyddet. Det är Miljöpartiet extremt kritiska mot.

Strandskyddet finns till för att garantera allmänhetens tillgång till våra stränder och för att bevara goda livsvillkor för djur och växter, både på land och i vatten. Det är strandskyddets syften. De skärpningar som föreslås handlar just om att strandskyddet vara skarpare än i dag i de områden där strandskyddets syften är som viktigast.

Vi har sagt tydligt nej till att helt riva upp strandskyddet och genomföra Strandskyddsutredningens förslag rakt av. Det skulle få förödande konsekvenser för djur- och växtliv och för människors tillgång till våra stränder.

Miljöpartiet hade självklart gärna sett en bättre överenskommelse. Både stränderna och vattnet utanför omfattas ju av allemansrätten och ger människor möjligheter att röra sig fritt i naturen. Utan strandskyddet skulle inte människor i Sverige kunna bada, fiska, åka skridskor eller vandra på stränderna på samma sätt som i dag.

Fritidshusbebyggelse har diskuterats i den här debatten. I den allmänna debatten pratar man från borgerligt håll ofta om att bygga bostäder på landsbygden. Men det intresse som finns för att exploatera stränder handlar väldigt sällan om bostadsbebyggelse. Det handlar om fritidshus. Det handlar om att markägare vill tjäna pengar på att bygga sommarstugor. Det handlar om köpcentrum, det handlar om vägar och det handlar om järnvägar. Det handlar om alla möjliga former av bebyggelse. Det handlar om väldigt mycket bryggor. Det handlar också om många former av exploatering som vi kanske inte ens tänker på skulle omfattas av strandskyddet, till exempel när det gäller att muddra i grunda havsvikar och så vidare.

Miljöpartiet hade gärna sett att hela Sveriges kuststräcka och kusterna längs de stora sjöarna hade fått ett ännu starkare skydd än i den här uppgårelsen. Men jag tycker samtidigt att det är bra att man koncentrerar den exploatering som får ske till just strandnära utvecklingsområden och att man inte längre tar med begreppet landsbygdsområden.

Vänsterpartiets företrädare menade i sitt anförande att det var dåligt att ta bort begreppet landsbygdsområde. Men om man har kvar begreppet landsbygdsområde kan man lätt få intrycket att all exploatering av stränder handlar om exploatering som är viktig för landsbygdens utveckling. Men så är definitivt inte fallet. Många stränder exploateras för andra ändamål. Det kan som sagt vara stormarknader, industrier och sommarstugeområden.

Miljöpartiet tycker att vi i framtiden ska öka mängden hemester och turism i Sverige. Jag är en stark förespråkare för att det behövs fler sommarstugor. Men då är det viktigaste ändå att inte bygga sommarstugorna precis nere vid stranden utan en bit upp från stranden. Då kommer de som bor i sommarstugorna att kunna utnyttja stränderna. Men det kommer ock-

så människor som inte bor i sommarstugorna att kunna göra. Ingenting är så dåligt som att vi bygger in oss i en struktur som gör att allmänheten i Sverige mister möjligheten att bada, att sola på en klippa, att lägga till med båten och att åka skridskor.

Fru talman! Strandskyddsutredningen går om intet när Vänsterpartiet gör upp med högerpartierna. Men det borgar för att det här återigen kan bli en viktig valfråga. Jag kan lova er att Miljöpartiet står på svenska folkets sida. Vi vill ha ett starkare strandskydd.

(Applåder)

Anf. 68 MAGNUS MANHAMMAR (S):

Fru talman! Jag vill att också mina barn ska få njuta av att ligga på klipporna på sommaren, att de ska få bada och gå längs stränderna. Jag vill att de ska få njuta av det vackra som finns i Sverige, precis som talaren före mig talade om, och den fina allemansrätten. Jag vill att de ska få njuta av de vackra strandlinjerna och stränderna runt våra sjöar och längs Sveriges vackra kust. Jag vill att de ska få åtnjuta den frihet man känner när man tar av sig skorna och kan ströva ut i det vackra Sommarsverige. Den frihet som vi har är unik i världen.

Diskussionen i dag handlar om strandskyddet, men den handlar också indirekt om allemansrätten – rätten att finnas i naturen, både för oss människor och för djuren. Alla har en rätt att finnas.

Jag hade hoppats att denna debatt skulle visa på tydliga skillnader i politiken, och det har den gjort, tycker jag. I denna typ av diskussioner och debatter i riksdagens kammare är det kanske inte ofta vi från de olika partierna övertygar varandra så mycket. Vi berättar vad vi står för från de olika partierna, och sedan är det upp till er som är väljare eller som lyssnar på debatterna att dra era slutsatser och ta ställning till vad ni tycker låter mest rätt för er. Men det som är viktigt är att vi får chansen att bemöta varandras argument och visa på skillnaderna i politiken.

Mitt anförande här skulle framför allt och kommer framför allt att handla om det som Moderaterna föreslår, det vill säga ett avskaffande av det generella strandskyddet. Här finns en väldigt tydlig skillnad i politiken. Moderaternas företrädare, som var uppe tidigt i debatten i kväll, var väldigt tydlig med att det generella strandskyddet inte är särskilt viktigt för dem; det vill man avskaffa. Man var ganska aggressiv i sin retorik, och det gjorde mig väldigt konfunderad och också väldigt orolig.

Jag hade därför hoppats få ställa ett antal frågor till Moderaternas företrädare här i kväll om just detta, men innan både Miljöpartiet, Liberalerna och Kristdemokraterna hunnit tala gick Moderaterna från kammaren. De ville inte delta i diskussionen längre eller lyssna på oss andra. De ville inte delta i den demokratiska processen för att få fram de bästa förslagen, diskutera detta och inte minst kunna bryta argument mot varandra. Moderaterna attackerade till och med Miljöpartiet ganska hårt i sina resonemang men gick innan Miljöpartiet kunde svara på det sätt som de hade kunnat göra.

Jag tycker att det är tråkigt, och därför ska jag ändå ställa de här frågorna och framför allt beskriva den verklighet vi lever i och den verklighet vi kan få om Moderaterna vinner valet och genomför den politik de vill ha. De vill avskaffa det generella strandskyddet. Jag vill tipsa fru talmannen och alla andra som finns här i kammaren och ute i Sverige om att googla

Prot. 2021/22:121
31 maj

*En ökad differentiering
av strandskyddet*

på Moderaterna och strandskyddet och se de förslag som Moderaterna lägger. Man vill alltså avskaffa det generella strandskyddet.

Strandskyddet finns i Sverige av huvudsakligen två skäl. Ett: allemansrättsliga skäl. Det ska finnas allemansrätt och möjlighet att ta sig till stränder. Och två: att man ska kunna skydda livsmiljöer för djur och växter. Det är för att kunna bevara den biologiska mångfalden.

Men det finns också ytterligare ett skäl. Även av klimatskäl måste vi ha ett strandskydd för att försvara den strandlinje som finns så att den kan rädda oss – både djur, natur och samhället med människorna – från översvämningar, hårda regn, havshöjning och mycket annat.

Det finns alltså många skäl att bevara strandskyddet. Moderaterna borde kanske snarare titta på att skärpa skyddet, inte minst i hårt exploaterade områden, men vill i stället alltså avskaffa strandskyddet generellt. Jag, som själv är från Blekinge, är uppvuxen i skärgården och bor där nu, där över 38 procent av ytan närmast havet redan är exploaterad, ser det som helt verklighetsfrånvänt att över huvud taget ha ett sådant förslag.

Så jag skulle vilja fråga Moderaterna: Hur kommer det sig att ni har de här förslagen? Jag skulle gärna vilja höra ert svar på det framöver. Hur ser ni egentligen på allemansrätten? Är ni för allemansrätten? Har ni ens tänkt på vilka konsekvenser de förslag ni lägger får?

Detta är egentligen mitt medskick till väljarna. Nu har ni hört vad Moderaterna tycker. Googla och se vad de tycker! Lyssna på den här debatten och hör vad alla andra partier tycker! Er röst den 11 september gör stor skillnad.

(Applåder)

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut skulle fattas den 1 juni.)

§ 13 Bordläggning

Följande dokument anmäldes och bordlades:

Proposition

2021/22:245 Höjd skatt på alkohol och tobak

Skrivelser

2021/22:130 Redovisning av AP-fondernas verksamhet t.o.m. 2021

2021/22:249 Vissa frågor inom hälso- och sjukvårdsområdet

§ 14 Anmälan om interpellation

Följande interpellation hade framställts:

den 30 maj

2021/22:527 Det bohuslänska miljövärdet

av *Ann-Sofie Alm* (M)

till klimat- och miljöminister Annika Strandhäll (S)

§ 15 Anmälan om fråga för skriftligt svar

Prot. 2021/22:121

31 maj

Följande fråga för skriftligt svar hade framställts:

den 30 maj

2021/22:1648 Lustgasanvändning bland unga i Järva och Sverige

av *Anders Österberg* (S)

till socialminister *Lena Hallengren* (S)

§ 16 Kammaren åtskildes kl. 20.33.

Sammanträdet leddes

av tredje vice talmannen från dess början till och med § 2,

av andre vice talmannen därefter till och med § 10 anf. 31 (delvis),

av förste vice talmannen därefter till ajourneringen kl. 16.02,

av tredje vice talmannen därefter till och med § 12 anf. 62 (delvis) och

av andre vice talmannen därefter till dess slut.

Vid protokollet

ANNA ASPEGREN

/Olof Pilo

Innehållsförteckning

§ 1 Beslut om ärenden som slutdebatterats den 19 maj	1
SoU18 Socialtjänstfrågor – barn och unga	1
FiU32 Kompletterande bestämmelser till EU:s förordning om återhämtning och resolution av centrala motparter	3
§ 2 Beslut om ärenden som slutdebatterats den 30 maj	3
SoU33 Barnets bästa när vård enligt LVU upphör – lex lilla hjärtat	3
JuU29 Terrorism	5
JuU30 Nytt regelverk för kvalificerade säkerhetsärenden.....	6
JuU31 En samlad straffrättslig terrorismlagstiftning.....	8
JuU40 Ett modernare straffrättsligt skydd mot hemfridsbrott och olaga intrång	10
CU20 Stärkt rätt till skadestånd för brottsoffer	12
CU21 Hittegods i kollektivtrafiken	13
CU23 Effektivare verktyg i utökningsförfarandet	13
NU23 Förbud mot utvinning av kol, olja och naturgas och skärpta regler för utvinning i alunskiffer.....	13
SfU24 Ett bättre premiepensionssystem.....	14
SfU25 Justerade åldersgränser i pensionssystemet och i kringliggande system	15
§ 3 Justering av protokoll	15
§ 4 Anmälan om återtagande av plats i riksdagen.....	15
§ 5 Anmälan om fördröjda svar på interpellationer	16
§ 6 Anmälan om faktapromemoria	17
§ 7 Ärenden för hänvisning till utskott	17
§ 8 Ärenden för bordläggning	17
§ 9 Ändrade regler om säkerställda obligationer	18
Finansutskottets betänkande 2021/22:FiU37	18
Anf. 1 BJÖRN WIECHEL (S)	18
Anf. 2 HANNA GUNNARSSON (V)	19
(Beslut skulle fattas den 1 juni.).....	20
§ 10 Organisationen för säkerhet och samarbete i Europa under 2021	20
Utrikesutskottets betänkande 2021/22:UU12.....	20
Anf. 3 JOHAN BÜSER (S).....	20
Anf. 4 KERSTIN LUNGGREN (C).....	22
Anf. 5 YASMINE POSIO (V)	24
Anf. 6 EDWARD RIEDL (M)	26
Anf. 7 KERSTIN LUNGGREN (C) replik	28
Anf. 8 EDWARD RIEDL (M) replik.....	28
Anf. 9 KERSTIN LUNGGREN (C) replik	29
Anf. 10 EDWARD RIEDL (M) replik.....	29
Anf. 11 BJÖRN SÖDER (SD)	30
Anf. 12 ANDRE VICE TALMANNEN	33
Anf. 13 GUDRUN BRUNEGÅRD (KD)	33
Anf. 14 BJÖRN SÖDER (SD) replik.....	35
Anf. 15 GUDRUN BRUNEGÅRD (KD) replik	35

Anf. 16	ANDRE VICE TALMANNEN	35
Anf. 17	JOAR FORSSELL (L)	35
Anf. 18	Utrikesminister ANN LINDE (S)	36
Anf. 19	YASMINE POSIO (V) replik	39
Anf. 20	Utrikesminister ANN LINDE (S) replik	40
Anf. 21	YASMINE POSIO (V) replik	40
Anf. 22	Utrikesminister ANN LINDE (S) replik	40
Anf. 23	BJÖRN SÖDER (SD) replik	41
Anf. 24	Utrikesminister ANN LINDE (S) replik	41
Anf. 25	BJÖRN SÖDER (SD) replik	41
Anf. 26	Utrikesminister ANN LINDE (S) replik	41
Anf. 27	KERSTIN LUNDGREN (C) replik	41
Anf. 28	Utrikesminister ANN LINDE (S) replik	42
Anf. 29	KERSTIN LUNDGREN (C) replik	42
Anf. 30	Utrikesminister ANN LINDE (S) replik	43
Anf. 31	JASENKO OMANOVIC (S)	43
Anf. 32	LARS THOMSSON (C)	44
	(Beslut skulle fattas den 1 juni.)	45
§ 11	En ny växtskyddslag	46
	Miljö- och jordbruksutskottets betänkande 2021/22:MJU25	46
Anf. 33	KRISTINA YNGWE (C)	46
Anf. 34	MARLENE BURWICK (S)	48
Anf. 35	MARLÉNE LUND KOPPARKLINT (M)	50
	(forts.)	51
	Ajournering	52
	Återupptaget sammanträde	52
§ 11	(forts.) En ny växtskyddslag (forts. MJU25)	52
Anf. 36	STAFFAN EKLÖF (SD)	52
Anf. 37	MAGNUS OSCARSSON (KD)	55
Anf. 38	JAKOB OLOFSGÅRD (L)	56
Anf. 39	MARIA GARDFJELL (MP)	57
Anf. 40	STAFFAN EKLÖF (SD) replik	60
Anf. 41	MARIA GARDFJELL (MP) replik	60
Anf. 42	STAFFAN EKLÖF (SD) replik	61
Anf. 43	MARIA GARDFJELL (MP) replik	61
	(Beslut skulle fattas den 1 juni.)	62
§ 12	En ökad differentiering av strandskyddet	62
	Miljö- och jordbruksutskottets betänkande 2021/22:MJU27	62
Anf. 44	KRISTINA YNGWE (C)	62
Anf. 45	MARKUS SELIN (S)	64
Anf. 46	CARL-OSKAR BOHLIN (M)	66
Anf. 47	MARKUS SELIN (S) replik	68
Anf. 48	CARL-OSKAR BOHLIN (M) replik	69
Anf. 49	MARKUS SELIN (S) replik	69
Anf. 50	CARL-OSKAR BOHLIN (M) replik	70
Anf. 51	KRISTINA YNGWE (C) replik	70
Anf. 52	CARL-OSKAR BOHLIN (M) replik	71
Anf. 53	KRISTINA YNGWE (C) replik	71
Anf. 54	CARL-OSKAR BOHLIN (M) replik	72
Anf. 55	MATS NORDBERG (SD)	73

Anf. 56 ELIN SEGERLIND (V).....	74
Anf. 57 KJELL-ARNE OTTOSSON (KD).....	76
Anf. 58 KRISTINA YNGWE (C) replik.....	78
Anf. 59 KJELL-ARNE OTTOSSON (KD) replik	79
Anf. 60 KRISTINA YNGWE (C) replik.....	79
Anf. 61 KJELL-ARNE OTTOSSON (KD) replik	80
Anf. 62 JAKOB OLOFSGÅRD (L).....	81
Anf. 63 KRISTINA YNGWE (C) replik.....	83
Anf. 64 JAKOB OLOFSGÅRD (L) replik.....	83
Anf. 65 KRISTINA YNGWE (C) replik.....	84
Anf. 66 JAKOB OLOFSGÅRD (L) replik.....	84
Anf. 67 MARIA GARDFJELL (MP).....	85
Anf. 68 MAGNUS MANHAMMAR (S).....	87
(Beslut skulle fattas den 1 juni.).....	88
§ 13 Bordläggning.....	88
§ 14 Anmälan om interpellation	88
§ 15 Anmälan om fråga för skriftligt svar	89
§ 16 Kammaren åtskildes kl. 20.33.	89